

Kulturaksen Nytorget – kultur som byutviklingsstrategi i Stavanger Øst

Sissel Nerlie

15.06.2011

Forord

Denne masteroppgaven avslutter mitt 2-årige masterstudie i "Byutvikling og Urban Design" ved Universitetet i Stavanger. Mastergraden er tatt på det teknisk-naturvitenskapelige fakultet – institutt for industriell økonomi, risikostyring og planlegging.

Først av alt vil jeg takke intervjupersonene mine for at de ville stille opp og dele all sin kunnskap med meg.

En stor takk til veilederen min Heidi Bergsli for god veiledning, interessante innspill til oppgaven og for at du alltid var positiv og blid, og hadde tro på prosjektet mitt.

Jeg vil også gi en stor takk mamma, pappa og venninner hjemme i Kongsberg som har heia meg frem, og gitt meg god støtte og motivasjon til å stå på når jeg har vært frustrert. Dere har hatt troa på at dette klarer jeg, og gitt meg mye rosende ord og vist at dere er stolte av meg. Dette har jeg satt stor pris på.

Takk til Malin Toftesund Økland for språkvask av oppgaven min. Du har gjort meg oppmerksom på at jeg er en storbruker av komma når jeg skriver og derfor redusert oppgaven min med utallige komma'r 😊

Mange takk til Marte Håvardsholm. Vi har delt det meste de to årene her i Stavanger. Vi har bodd sammen, delt kontor, kaffepauser og middager. Vi har hatt det mye moro sammen, og det skal bli vemodig å skilles etter 5 år. Du har hjulpet meg mye med motivasjonen, og hadde det ikke vært for deg hadde jeg nok ikke gjort det så bra som jeg har gjort det disse to årene her. Du har dratt meg frem i tunge tider når skolen har vært vanskelig. Vi har hatt mange gode samtaler, og diskutert masteroppgavene mye når vi begge har vært frustrerte. Takk for at du hjalp meg med å lande på problemstillingen min.

Jeg vil også takke Pål Dannevig for to artige år, og mange interessante samtaler i bokkaffeen med meg og Marte. En stor takk til resten av gjengen i klassen for mange middager på skolen, nå fortjener vi virkelig litt moro!

Da gjenstår det bare å si takk for meg. Dette har vært en spennende og lærerik prosess, intenst å skrive en masteroppgave på 5 måneder men det er mulig! God sommer!

Stavanger, Juni 2011

Sissel Nerlie

Innhold

Forord	2
Figurliste	4
Sammendrag	6
1. Introduksjon	7
1.1. Tema for oppgaven	9
1.2. Problemstillinger	10
1.3. Stavanger historie.....	11
1.4. Disposisjon for oppgaven	14
2. Teoretiske perspektiver.....	15
2.1. Styringsform fra Government til Governance	15
2.2. Entreprenørpolitikk og stedsmarkedsføring	16
2.3. Gentrifisering.....	18
2.4. Den kreative klasse og steds kvalitet	19
2.5. Kulturledet byutvikling	22
2.6. Urban Design	23
2.6.1. Urbandesign som virkemiddel for trygghet i sentrum	25
2.7. Oppsummering.....	26
3. Metodologiske og metodiske valg.....	27
3.1. Kvalitativ forskningsmetode.....	27
3.1.1. Case-studie som forskningsstrategi.....	28
3.1.2. Innsamling av data.....	28
3.1.3. Intervjusituasjonene.....	30
3.1.4. Forskningsetiske refleksjoner	32
3.1.5. Validitet og Reliabilitet	32
4. Stavanger og Østre bydel	33
4.1. Kultur som strategi i bypolitikken i Stavanger.....	35

4.2.	Kultur i Stavanger, visjoner og mål.....	41
4.3.	Utviklingen av Stavanger Øst, Tou Scene og Urban Sjøfront	46
4.3.1.	Urban Sjøfront AS.....	48
4.3.2.	Tou Scene AS	49
4.4.	Det offentlig-private samarbeid om kulturutviklingen i Stavanger Øst	51
4.5.	Er det en gentrifiseringsprosessen i Stavanger Øst?	53
4.6.	Oppsummering.....	55
5.	Utformingen av Stavanger Øst	56
5.1.	Offentlige uterom for mennesker	57
5.2.	Adkomsten til Stavanger Øst - Pedersgata.....	62
5.3.	Oppsummering.....	69
6.	Konklusjon og avsluttende drøfting	70
	Bibliografi	72
	Vedlegg 1: Intervjuguide Tou Scene.....	77
	Vedlegg 2: Intervjuguide beboer.....	78
	Vedlegg 3: Intervjuguide Stavanger kommune	79
	Vedlegg 4: Samtykkeerklæring.....	80

Figurliste

Bildet på forsiden er av Tou bryggeri, med inngangspartiet til Tou Scene. Foto: Sissel Nerlie

Figur 1	Kulturakse Nytorget. Foto: Kommunedelplan for kunst og kultur 2010-2017	8
Figur 2	Badedammen, Siriskjær, Bergelandstunnelen og Storhaugtunnelen Foto: www.finn.no.....	34
Figur 3	Brutto investeringsutgifter til kultursektoren	36
Figur 4	Dagens kulturkart med akser og tyngdepunkter.....	44
Figur 5	Tou Scene. Foto: Sissel Nerlie	
Figur 6	Tou bryggeri. Foto: Sissel Nerlie ..	49
Figur 7	Stavanger Øst Foto: www.ostpluss.no	57
Figur 8	Lervigstunet. Foto: Sissel Nerlie	58
Figur 9	Kulturparken. Foto: Sissel Nerlie	60

Figur 10 Kulturaksen Nytorget. Foto: Kommunedelplan for kunst og kultur 2010-2017	63
Figur 11 Street Art i Stavanger Øst. Foto: www.ostpluss.no	63
Figur 12 Belysning Kvitsøygaten. Foto: Sissel Nerlie	66
Figur 13 Pedersgata. Foto: Sissel Nerlie	67
Figur 14 Nytorget. Foto: Sissel Nerlie.....	68

Sammendrag

I denne masteroppgaven har prøvd å finne svaret på hvorfor Stavanger bruker kultur som en byutviklingsprosess og hvordan dette kommer til uttrykk i Stavanger Øst. Jeg har fokusert på Stavanger Øst og den planlagte kulturaksen "Kulturaksen Nytorget". Jeg har også diskutert hvordan denne kulturaksen kan utformes best mulig for å tiltrekke seg publikum og legge til rette for de som bor i området. For å finne ut mer om disse temaene har jeg brukt en kvalitativ metode i form av intervjuer og dokumentanalyse. Jeg har intervjuet representanter fra både det offentlige og private som jobber innenfor kulturperspektivet. Intervjuene er blitt utformet som semi-strukturerte intervju hvor informantene fikk prate fritt innenfor utvalgte temaer.

Den aktuelle teorien jeg har funnet blir diskutert sammen med informasjonen fra informantene og dokumentstudiene i de to analysekapitlene. Det første analysekapittelet tar for seg hvorfor Stavanger bruker kultur som en byutviklingsstrategi og hvordan dette kommer til uttrykk i Stavanger Øst. Jeg konkluderes med at Stavanger bruker denne strategien for å tilegne seg kapital på andre måter en oljevirksomhet, stavanger bil ha flere forankringspunkt i økonomien og det å vise seg som en attraktiv by for turister, beboere og næringslivet via kultursatsinger gjør byen attraktiv utenifra. Det andre analysekapittelet tar for seg "kulturaksen Nytorget" og utformingen av denne. Jeg konkluderer her med at det må gjøres diverse tiltak som bedre lyssetting og helt ny utforming av Nytorget for å få mennesker inn i dette området. Nytorget blir i dag brukt som en parkeringsplass. Dette torget har mye historie fra gamle dager og mye potensiale til å bli et interessant torg og en god begynnelse på strekningen "Kulturaksen Nytorget".

1. Introduksjon

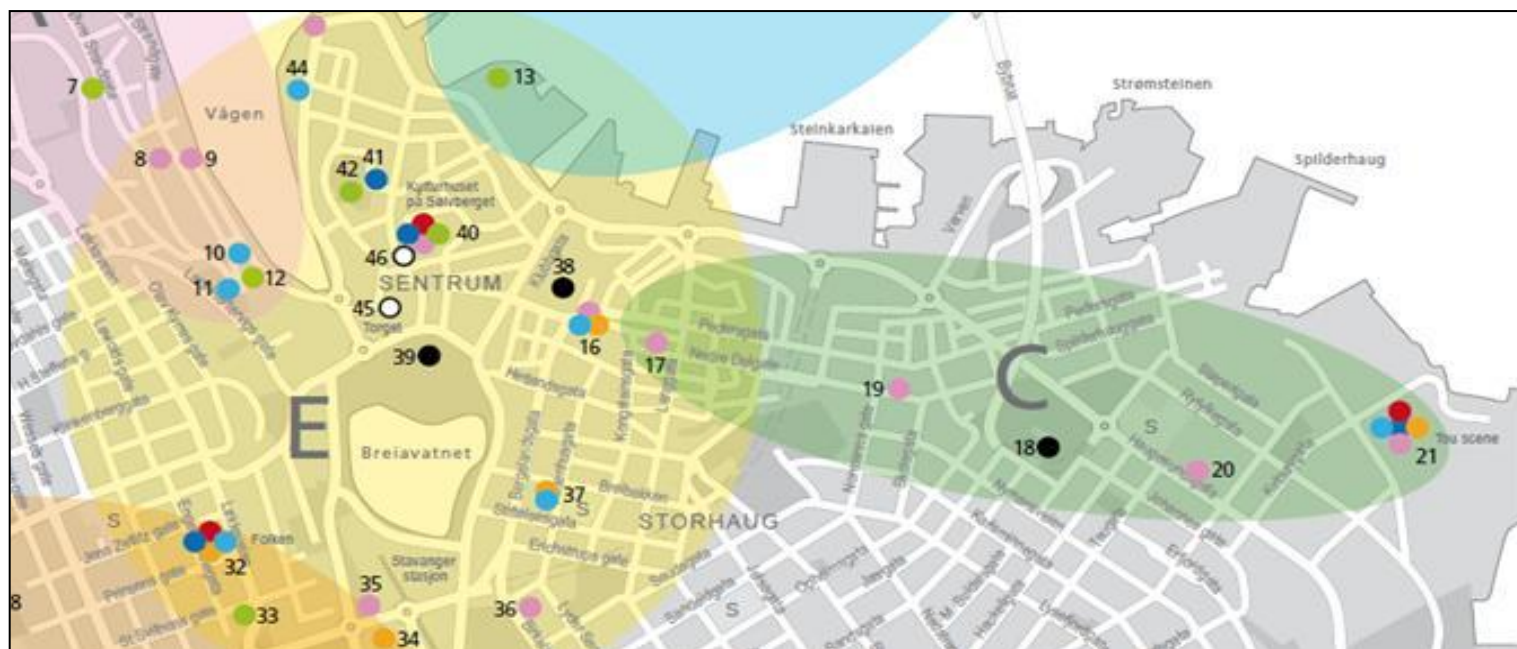
Stavanger Øst er en bydel i Stavanger som er preget av industri fra gamle dager og det var her det meste av skipsverftene holdt til. Bydelen ligger idyllisk til langs sjøen, men samtidig sentrumsnært. I dag er denne bydelen basert på boliger, men industrien med tomme lagerlokaler preger fortsatt området og mange innbyggere i Stavanger har ett dårlig forhold til denne bydelen på grunn av dette. Bydelen blir ofte omtalt som skummel med alle de små husene og de smale gatene som danner smug og uoversiktlige steder.

Denne bydelen har vært preget av levekårsproblemer som åpenlys narkotikalanging, uføretrygdede mennesker og dårlig tilbud til barn og unge, men dette er på vei til å snu nå. Politiet har gått inn og fjernet mye av den åpenlyse narkotika-langingen, og siden 2001 har denne bydelen fått inn Handelshøyskolen BI, Johannes Læringscenter, Ostehuset, Tou Scene, og kreative industrier som Atha Yoga, reklamefirma og arkitektkontor. Det planlegges og bygges nye boligprosjekter langs sjøen, samtidig som det er kommet opp flere nye boligkomplekser på Lervig brygge. Dette er en bydel hvor det er planlagt et stort kultursenter og dette er også bydelen der kulturaksen starter. Denne kulturaksen skal gå fra Stavanger Øst til Bjerkstedsparken på andre siden av sentrumskjernen som vist på Figur 1 nedenfor. "Kulturakse Nytorget – Stavanger Øst" som er merket "C" på Figur 1 nedenfor er en av prosjektene innenfor kulturkartet. Sammen med resten av kulturkartet er dette et prosjekt Stavanger kommune har utarbeidet for å vise den helhetlige kulturelle infrastrukturen. Dette kulturkartet er laget som en av Stavangers satsinger på kulturarenautvikling etter 2008 og finnes i sin helhet i kommunedelplanen for kunst og kultur i Stavanger (Stavanger Kommune, 2009).

Jeg ønsker å ta utgangspunkt i den kulturelle dimensjonen i bydelen Stavanger Øst. Jeg ønsker å se på kommunen sine fremtidige planer for denne bydelen, samarbeidet mellom kommunen og private aktører om dette temaet og hvordan de vil planlegge for å gjøre dette området interessant og bedre for mennesker å oppholde seg i. Stavanger Øst er et stort område å ta for seg, jeg velger dermed å se nærmere på området fra Stavanger sentrum og litt innover bydelen. Jeg vil se på området rundt Tou Scene, Pedersgaten og Nytorget, altså den planlagte kulturaksen i Stavanger Øst. Det området jeg vil fokusere mest på er området rundt Ostehuset og ned til sjøen ved Tou bryggeri, men jeg vil ta med meg pedersgaten og aksene inn mot sentrum for å kunne se på helheten av dette området.

Stavanger Øst området ligger rett utenfor sentrumskjernen. På Figur 1 nedenfor vises det et grønt område merket "C", dette området er det området jeg vil fokusere på, "Kulturaksen Nytorget – Stavanger Øst" (Stavanger Kommune, 2009, s. 31). Det svarte punktet, merket nr. 38 på det gule området, er St. Petri kirken. Dette er en oransje kirke som blir sett på som et landemerke i Stavanger.

Denne kirken ligger på Nytorget og det er her mitt fokusområde starter. Mitt felt følger Pedersgata innover området, til den krysser Ryfylkegata. I Ryfylkegata går jeg til høyre til jeg treffer Ostehuset i krysset ved Kvitsøygata. Ned denne gaten ligger Tou bryggeri med Tou Scene.

Figur 1 Kulturakse Nytorget. Foto: Kommunedelplan for kunst og kultur 2010-2017

Vårsemesteret 2010 gjennomførte jeg et kurs som heter MKK120 Urbaniseringsprosesser og dette kurset fattet min oppmerksomhet for kultur i bypolitikken og de sosiale aspektene ved en by. Gjennom dette kurset lærte vi om forståelsen av byer og hvordan byene har utviklet seg gjennom tidene. Vi lærte om hvordan byer forandrer seg fra å være en modernitetens industriby til å bli den postmoderne globale byen hvor kultur er en viktig rolle innenfor byutviklingsstrategien i planleggingen. Det var dette som fenget meg, hvordan kulturens rolle i byutviklingen spiller en stadig større rolle i næringsutviklingen og det å tilegne seg kapital i den globale strukturen. Vi fikk innsikt i hvordan kultur som strategi kunne påvirke den politiske ledelse i byer. Dette faget er et teoretisk fag hvor vi lærte mye om byutviklingsprosesser, og om byenes sosiale aspekter. Dette er viktig for oss som studerer byutvikling og urban design og selv om dette er en utdanning innen det teknisk-naturvitenskapelige fakultet, at vi også har en forståelse for de sosiale aspektene innenfor byutvikling. Vi skal ha innsikt i hvordan bysamfunnet bør formes og organiseres for å bli bedre og vakrere, men også tryggere og mer robust.

I slutten av dette kurset skrev jeg en hjemmeeksamen som omhandlet temaene kultur som byutviklingsstrategi, og det å se på hvordan dette blir integrert i kommuneplanen for Stavanger. Når denne hjemmeeksamenen ble skrevet i en to ukers periode ble jeg veldig interessert i å se videre på dette perspektivet, og jeg tenkte allerede da at dette temaet var noe jeg gjerne kunne tenke meg å skrive en masteroppgave innenfor. Denne oppgaven er altså et videre arbeid på hjemmeeksamenen

som ble skrevet våren 2010. Dette kurset, Urbaniseringsprosesser, ligger innenfor studieprogrammet kunst og kulturvitenskap ved institutt for medie- kultur- og samfunnsfag på det samfunnsvitenskapelige fakultet. Siden dette ikke er mitt studiefelt, har jeg derfor valgt å rette min oppgave mer over på urban design, og valgt å studere hva som er gjort bra og hva som kan gjøres bedre når det gjelder utformingen av uterommene i bydelen Stavanger Øst. Jeg vil studere hva som skal til for at mennesker vil trives i dette området. Jeg kommer ikke med noe designforslag i denne masteroppgaven da jeg fokuserer heller på forskjellige teorier når det gjelder den menneskelige tilknyttingen til et område.

Mye av dagens byutvikling i dag besluttes i skjæringspunktet mellom offentlig og private aktører. Det kan være problematisk å overlate ansvaret for å etablere et kulturtilbud til private eiendomsutviklere da private aktører ofte baserer seg på en tankegang om økonomisk avkastning på investeringene sine. Det er ikke alltid lett å se at kultur kan gi økonomisk avkastning. Private eiendomsutviklere kan satse på kultur av egeninteresse hvor den økonomiske avkastningen kommer i fremtiden.

1.1. Tema for oppgaven

Formålet med denne oppgaven er å se på kulturen sin rolle i byutviklingen, fokusert på Stavanger Øst og utviklingsprosessen som skjer der med kulturdimensjonene. Jeg ønsker å undersøke hvordan de ulike aktørene i Stavanger Øst samarbeider om å implementere en kulturdimensjon i denne bydelen. Jeg vil også undersøke hvordan offentlige og private aktører samarbeider med hverandre for å få til en utvikling av bydelen, her ser jeg på governance-begrepet som gjelder mellom offentlig og private aktører.

Kulturplanleggingen i Stavanger Øst foregår mellom det offentlige og det private. Kommunen har kjøpt Tou Bryggeri for å sikre at kunstnerne har et sted å være, mens det private aksjefirmaet Tou Scene driver scenen i dette bygget nå. Utviklingsfirmaet Urban Sjøfront er eid av både kommunen og diverse private aktører for å være en paraplyorganisasjon for hele området Stavanger Øst, så planleggingen av dette området er kompleks.

Stavanger Øst har gått gjennom en stor utviklingsprosess siden industritiden. Stavanger Øst har blitt transformert fra et grått og trist industriområde til et område med yrende kulturliv og nye boligprosjekter de siste ti årene. Denne utviklingen har skjedd gjennom mange år, men det er først nå den siste tiden at de virkelig satser på kultur i dette området. Tou Scene er blitt rustet opp, den "Blå Promenade" er blitt laget langs hele sjøfronten av Stavanger i samarbeid med Stavanger2008 og nye boligprosjekter i "Urban Sjøfront" utviklingen er under oppføring som Siriskjær, Lervig brygge og Tou Park.

Stavanger er en by som fokuserer på kultur- og byutvikling nå etter at de var kulturhovedstad i 2008. I den sammenheng ble det laget framtidige mål om kulturutviklingen i byen. Stavanger kommune har også en egen strategiplan for kultur. Utviklingen av Tou bryggeri er hovedinnsatsområde nr. 2 i kommunedelplanen for kunst og kultur. Kultursatsingen er med andre ord veldig stor i Stavanger. I denne oppgaven er søkelyset på den planlagte kulturaksen i Stavanger Øst, og særlig med Tou bryggeri som hovedinnsatsområde. I denne oppgaven vil jeg fokusere planleggingsperspektivet slik det er i dag, men med tilbakeblikk fra industritiden for å forstå Stavanger Øst. Data jeg vil bruke for å besvare problemstillingene mine er kommunale plandokumenter som kommunedelplan for kunst og kultur, kommuneplanen og strategi og handlingsplan for kunst og kultur. Disse planene presenteres senere i oppgaven.

1.2. Problemstillinger

Ut ifra dette har jeg formulert to hovedspørsmål jeg vil besvare i min oppgave;

Hvorfor bruker Stavanger kommune kultur som en byutviklingsstrategi og hvordan kommer dette til uttrykk i stavanger øst?

Med denne problemstillingen vil jeg diskutere stavanger kommune sine målsettinger med kultursatsingen. For å besvare dette spørsmålet vil jeg studere kommunen sin kommunedelplan for kunst og kultur, kommuneplanen for 2010-2025 og strategi og handlingsplan for kunst og kultur. Ved å studere disse planene vil jeg fokusere på hva slags planer kommunen har for området Stavanger Øst. Jeg vil undersøke hvordan utviklingen av Stavanger Øst foregår når det gjelder samarbeidet mellom de offentlige og private aktørene. Jeg vil fokusere på bakgrunnen til Stavanger Øst og hvordan området har utviklet seg gjennom tiden og på hvordan Stavanger markedsfører Stavanger Øst og kulturaksen. Jeg skal også undersøke om det har foregått en potensiell gentrifiseringsprosess i Stavanger Øst ut ifra informantene mine sitt perspektiv og om dette kan ha sammenheng med kulturstrategiene.

Hvordan uformes området "kulturaksen Nytorget", og hvilke utfordringer står kommunen ovenfor når det gjelder å få mennesker inn i dette området.

Jeg vil diskutere urban design teorier om hva som skal til for at mennesker trives i et område og hva som trekker de inn i et område. Jeg vil studere hva som kan gjøres i Stavanger Øst for at mennesker vil bruke det nye området. Herunder vil jeg diskutere trygghet og atkomst. For å besvare denne problemstillingen vil jeg sammen med kommuneplanene nevnt ovenfor også studere Urban Sjøfront sine nettsider, da disse er en paraplyorganisasjon og forslagsstiller for utviklingen av Stavanger Øst.

Metoden jeg vil bruke for å komme frem til svarene mine er dokumentstudie av aktuelle kommuneplaner og intervju relevante personer innenfor både det offentlige som kommunen og private kulturaktører i Stavanger Øst.

1.3. Stavanger historie

Stavanger fikk bystatus den gang bispesetet ble etablert. Bispedømmet ble opprettet en gang mellom 1122 og 1128. Byggingen av domkirken ble da startet, under Stavangers første biskop Reinald fra Winchester. Tradisjonelt årstall for grunnleggelsen av Stavanger by er satt til år 1125. Stavanger fikk full kjøpstadsrettighet 16. august 1425 men innbyggertallet var fortsatt lavt. Først på 1600-tallet begynte byen å vokse. Stavanger har vært gjennom to store og alvorlige bybranner, en brann i 1633, da 1/3 av byen brant til grunne inkludert hele den gamle middelalderbyen. Det brøt også ut en stor brann i 1684 og etter den var forholdene så ille at det ble vedtatt å legge ned byen. Stavanger ble også i den senere tid rammet av store bybranner både i 1716, 1766, 1768, 1833 og 1860. Dette er mye av årsaken til at byens eldste hus ikke er eldre enn fra 1800-tallet, men noen få unntak (Haaland & Bergsgard, 1999, s. 24).

Utover 1800-tallet snudde lykken til Stavanger, og byen fikk en økonomisk oppsving og en økende befolkningsvekst. Byutvidelsen i 1848, hvor Stavanger doblet sitt areal gjorde byen mer rustet til en befolkningsvekst. Oppblomstringen kom som følge av sildefiske, skipsfart og hermetikkindustrien. Mange av skipsverftene fra denne tiden ble lokalisert i Østre bydel, og denne bydelen med sine smale gater og små trehus er fremdeles preget av sin opprinnelige karakter. Det lå totalt åtte skipsverft i østre bydel fra Verket til Lervik. Østre bydel var dermed fra denne tiden en industribydel (Johnsen & Roalkvam, 2001).

På 1960-tallet, rettere sagt høsten 1962, startet det Norske oljeeventyret. Oljefunnet startet omdannelsen av Stavanger som en industri og sildeby til den byen den er i dag med universitet, sykehus og internasjonal servicevirksomhet. Det var flere grunner til at de utenlandske oljeselskapene ville etablere seg i Stavanger. For det første hadde byen en praktisk verdi; frakt av proviant og utstyr fra forsyningsbasene til borefartøyene ute i Nordsjøen var lettvinnt. For det andre hadde byen god flyplass og det var også fritidstilbud med blant annet 18-hulls golfbane. Etter funnet av Ekofisk-feltet slo stadig nye olje- og serviceselskaper seg ned i Stavanger. I 1972 bestemte Stortinget at kontorene til Oljedirektoratet og Statoil også skulle legges dit. Dette førte til økt innvandring og flere trengte sårt arbeidsplasser, i en by som på midten av 1960-tallet var en av landets fattigste basert på gjennomsnittlig inntekt per innbygger. Dermed fikk Stavanger status som landets "oljehovedstad". Det fulgte stor aktivitet og mye penger med den nye virksomheten.

Stavanger og resten av regionen opplevde en voldsom befolkningsvekst på 1970- og 80-tallet. Byområdene og forstedene rundt Stavanger kommune, som Bryne, Sandnes, Sola og Randaberg er blant de stedene i Norge som øker mest i prosentvis befolkningsvekst, og Sandnes er den byen i Norge som vokser raskest (Statistisk Sentral Byrå, 2011). Kommunen og byen Stavanger er Norges fjerde største med et beregnet folketall på 126.148 innbyggere pr 1. januar 2011. Storbyområdet Stavanger, Sandnes, Randaberg og Sola danner i dag Norges tredje største urbane område med et beregnet folketall på 225.936 innbyggere pr 1. januar 2011, og er et attraktivt sted å etablere seg for store internasjonale olje- og energiselskaper (Statistisk Sentral Byrå, 2011).

Næringsinntektene i Stavanger er først og fremst basert på oljeindustri, mekanisk og metallurgisk industri, samt landbruksrelatert industri. Stavanger er blitt Norges oljehovedstad og Statoil Hydro har hovedkontor i byen. Byens beliggenhet har ført til at sjøfart alltid har vært en viktig næringsvei, og slik er det fremdeles.

Arne Bang-Andersen har skrevet boken "Stavanger-Historien om Østre bydel" (Bang-Andersen, 1985). For å forstå Stavanger Øst er det viktig å få et innblikk i hva denne bydelen har betydd fra gamle dager og hva slags historie bydelen har. Stavanger Øst er en sammensatt bydel når det gjelder de sosiale og kulturelle aspektene. Storhaug bydel har et stort spekter i befolkningen, med alt fra den rike og den fattige befolkningsklassen.

Bang-Andersen skriver at starten på oljeeventyret på 60-tallet hadde innvirkning på befolkningstallet i Stavanger Øst. Østre bydel var en overbefolket bydel på 50-tallet med over 20.000 beboere når oljeeventyret startet på 60-tallet ble det bygd ut mange steder i Stavanger, men ikke i Østre bydel. Østre bydel hadde mangel på plass til ny bebyggelse og det ble ikke gitt lån til å pusse opp eksisterende boligmasse. Dette førte til at mange av beboerne flyttet ut av bydelen og inn i nyoppførte boliger i andre bydeler. I 1984 var befolkningen i Østre bydel redusert til 9.833 og dette skyldes at mange av tomannsboligene var gjort om til eneboliger (Bang-Andersen, 1985).

På midten av 1960 tallet innledet boreplattformen "Ocean Traveler" en ny fase i byens økonomiske liv. På dette tidspunktet gikk hermetikkindustrien ned, så det var et gunstig tidspunkt med ny industri. Det sto flere ledige lokaler og arealer i Østre bydel på denne tiden. Dermed fikk boreplattformen sin første forsyningsbase i dette området. Det ble foretatt modernisering av produksjonsanleggene i området, de gamle ble revet og erstattet med nye, blant annet hos Norrig i Lervigsveien. I 1975 var det helt stopp for hermetikkindustrien og de gamle fabrikklokalene ble stående tomme (Johnsen & Roalkvam, 2001, s. 65). I denne perioden var det flere virksomheter som la ned eller flyttet til Dusavika og Forus. Dette gjorde at området mellom Lervig og Strømsteinen ble et område fylt med store tomme lagerbygninger. Blant de som la ned i denne tiden var Tou Bryggeri,

Tinnfabrikken og Vestlandske Gummifabrikk. Samtidig med nedleggingen av industrien skriver Johnsen og Roalkvam (2001) at dette også førte til reduksjon av antall beboere. Fra 1959 til 1984 var antallet beboere redusert til det halve, fra 20.000 til snaue 10.000, det var de unge og barnefamiliene som flyttet ut av området, så alderssammensetningen her ble endret (Johnsen & Roalkvam, 2001, s. 67). Dette var et skifte i Stavanger Øst. Den unge generasjonen som vokste opp på 1970 tallet flyttet ut, for det var ikke lengre nødvendig å bo i nærheten av der man arbeidet. Denne generasjonen ville ha enebolig/rekkehus og mer plass rundt seg. Næringsforeningen Stavanger Øst ble etablert i 1982 av Osmund A. Lærdaø. Han drev aktivt med å få inn næring til området, og tilrettelegge for nye leietakere og nye aktiviteter. Stavanger har også vært en pådriver for å få inn ny aktivitet til området etter industriperioden.

Stavanger var europeisk kulturhovedstad i 2008 sammen med Liverpool. I 2001 bestemte Stavanger kommune seg for at de ville søke om å bli kulturhovedstad, og dette ble vedtatt i bystyret. Stavanger gikk inn i partnerskap med Sandnes kommune og Rogaland fylkeskommune om dette. Stortinget ga i 2003 klarsignal for å søke, og i mai 2004 ble det avgjort av Rådet for den Europeiske Union at Stavanger sammen med Liverpool skulle være Europeisk kulturhovedstad i 2008 (Bergsgard & Vassenden, 2009, s. 11).

Kåringen av europeisk kulturhovedstad startet i 1985 etter et initiativ fra den greske kulturministeren Merlina Mercuri. Målet med denne kåringen var å få det europeiske folket nærmere hverandre. Den byen som blir valgt som kulturhovedstad får ett kalenderår til å vise sitt kulturliv for den internasjonale scene. Over 30 land har benyttet seg av denne kåringen til å forbedre kulturlivet og vise den aktuelle byen til et internasjonalt publikum (European Commission, 2011). I dag er denne kåringen en av de mest prestisjefylte og høyt profilerte kulturarrangementene i Europa. Stavanger var kulturhovedstad i 2008 og Bergen i 2000. Kåringen blir arrangert av EU, og en paragraf i avtalen innebar at Norge fikk være med i kåringen to år. Nå er denne paragrafen endret og Norge har ikke lenger mulighet til å være med i denne prestisjefylte kåringen.

Målene med kåringen av europeisk kulturhovedstad er å belyse det kulturelle mangfoldet i Europa, feire det kulturelle båndet som knytter den europeiske befolkningen sammen og knytte folk fra forskjellige europeiske land sammen (European Commission, 2011).

International Research Institute of Stavanger (IRIS) har gjennomført en forskningsmessig oppfølging av kulturhovedstadsåret 2008. Det er her laget to rapporter, "Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad – slik kulturaktørene ser det" og "Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad – slik innbyggerne ser det". Disse rapportene er laget gjennom hele arrangementet, med intervjuer av kulturaktører og innbyggere både før, under og etter kulturarrangementet 2008.

De to undersøkelsene er basert på spørreundersøkelser gitt via mail og telefon, kvalitative intervjuer av aktuelle personer innenfor hele arrangementet, deltakere og administrasjonen i Stavanger1008.

Rapporten “slik innbyggerne ser det” viser at mange har deltatt på arrangement i regi av Stavanger2008. Halvparten av de spurte på Nord Jæren svarte at de hadde deltatt som utøvere, arrangører, frivillige eller publikum på tre eller flere arrangement. Det kommer også frem i denne undersøkelsen at både før og etter gjennomføringen av kulturhovedstadsåret ble deltakerne i undersøkelsen spurt om de syntes det var riktig at Stavanger satset på et så stort arrangement. Tre fjerdedeler av de spurte på Nord Jæren og omtrent like mange i de øvrige kommunene mente at dette var en riktig satsing, både før og etter arrangementet (Berg & Rommetvedt, 2009). Rapporten “slik innbyggerne ser det” konkluderer med at “de fleste mener at kulturhovedstadsåret skapte en god stemning i byen og regionen. Og at selv om noen synes det ble i dyreste laget, mener de aller fleste at kulturhovedstadssatsingen var riktig” (Berg & Rommetvedt, 2009, s. 66). Disse perspektivene er interessante å studere når jeg diskuterer Stavanger2008 sin rolle i byutviklingen og kulturutviklingen i Stavanger Øst senere i oppgaven, og om hvordan og i så fall i hvilken grad Stavanger2008 har berørt Tou Scene og utviklingen av denne bydelen.

Rapporten “slik kulturaktørene ser det” har sett på virkningen av Stavanger2008 i ettertid. Denne rapporten er laget i 2009, så langtidsvirkningene er ikke synlige enda. De skriver i rapporten at både større og mindre institusjoner som fikk støtte av stavanger2008 og gruppen av kulturarbeidere og – virksomheter i regionen som ikke fikk støtte fra 2008, har alle gitt en positiv vurdering av kulturproduksjonen i 2008. Hovedkonklusjonen i denne rapporten er “at Stavanger2008 har bidratt til nyskaping på kulturfeltet, både med nye ideer, nye metoder, ny organisering, og at det har blitt økt samarbeid og flere nettverk” (Bergsgard & Vassenden, 2009).

1.4. Disposisjon for oppgaven

Kapittel 2 er teorikapittelet mitt. Her vil jeg vil blant annet diskutere Loretta Lees sin teori om gentrifisering og Richard Florida sin teori om den kreative klasse for å forstå temaet om kultur som byutviklingsstrategi. Jeg vil også i dette kapittelet forklare governance og government prinsippene, samt overgangen til governance da hele utviklingen av denne bydelen er et samarbeid mellom det offentlige og private. Her vil jeg også forklare hva urban design er, og hvordan man kan planlegge for gode byer for mennesker.

Kapittel 3 tar for seg den metoden som er brukt i analysen. Jeg har valgt å bruke en kvalitativ tilnærming i datainnsamlingen, basert på intervju og dokumentanalyse. Jeg vil analysere Øst+ sine

nettsider og hva slags fremtidige mål Stavanger kommune har satt seg når det gjelder kulturutviklingen av området Stavanger Øst.

Deretter kommer analyse kapitlene hvor jeg deler opp kapitlene i to i forhold til de forskjellige spørsmålene jeg har stilt i problemstillingen min. Disse to kapitlene skal ta for seg problemstillingene jeg har definert, og diskusjonen av disse. Her vil jeg drøfte de ulike forståelsene av kultur som utviklingsstrategi, og binne dette opp mot de teoretiske perspektivene. Innenfor disse to analysekapitlene vil jeg ha flere underkapitler med temaer som er viktige for å forstå helheten i oppgaven. I første analysedel ser jeg på kulturplanleggingen i Stavanger, og hvorfor kommunen fokuserer så mye på kulturplanlegging. I det siste analysekapittelet fokuserer jeg på utformingen av "kulturaksen Nytorget" i Stavanger Øst. Her ser jeg på utfordringer kommunen har for å mennesker inn i området, og hvordan området kan gjøres interessant. Deretter kommer konklusjonen for oppgaven, der jeg avslutter med en avsluttende betraktning av hele oppgaven. Til slutt kommer kildelister og referanser til kommunale artikler og avisartikler som er brukt som bakgrunnsmateriale for analysen.

2. Teoretiske perspektiver

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for hvordan kultur blir brukt som byutviklingsstrategi, og hvilke forståelser som ligger til grunn for bred kulturpolitikk. Dette blir gjort for å kunne undersøke hvordan Stavanger Øst og Stavanger kommune arbeider med kulturtemaet og kulturpolitikken. Deretter vil jeg redegjøre for overgangen fra government til governance i bypolitikken, og hva denne overgangen innebærer.

2.1. Styringsform fra Government til Governance

En entreprenørpolitisk holdning innebærer et mer utstrakt samarbeid mellom det private og offentlige, og det er snakk om et skifte fra government til governance. Fimreite et al. refererer til Rhodes (1996) når de definerer government og governance. Rhodes (1996) definerer government som at en gruppe aktører gis autoritet til å utøve makt på vegne av en annen gruppe, det vil si at de får folkevalgte i kommunen eller stat styrer på vegne av de mange som har valgt dem. Hvert fjerde år velges flere hundre kvinner og menn inn i bystyret. Disse velges av resten av befolkningen og dette er det kommunale styringsapparatet i Norge, og et typisk eksempel på government. Rhodes (1996) definerer governance som et alternativ til den demokratiske idealprosessen government og til markedet som her er en form for styringssystem der makt opparbeides gjennom bytterelasjoner, han mener at ved governance skapes makt mellom mer eller formelle nettverk av aktører fra både offentlige og private sektorer. Makten er her flyttet fra bystyresalen til et større nettverk, dette fører

til at et større antall mennesker i forskjellige sektorer er med på å bestemme altså det blir en mer samstyring mellom det offentlige og de private aktørene. Denne type styring, governance, blir på norsk ofte omtalt som nettverksstyring (Fimreite, Medalen, & Aars, 2005). Det er dette som er overgangen fra government til governance; overgangen fra at det er kun de folkevalgte i bystyret som bestemmer, til at det er et samarbeid mellom de folkevalgte og private aktører når det gjelder å ta viktige beslutninger og bestemme utviklingen av prosjekter. Fimreite et al. (2005) skriver i sin artikkel at det sannsynligvis alltid har vært innslag av både government og governance i norsk lokalpolitikk og særlig bypolitikk.

Forfatterne fremhever følgende negative sider ved forskyvningen fra government til governance: "Det man taper er først og fremst folkevalgt kontroll. Politikernes muligheter for å føre en helhetlig politikk reduseres fordi andre aktører får en aksje i styringen av samfunnet - sentralt, men kanskje særlig, lokalt" (2005, s. 16). Det de mener her er at de lokale styringssystemene er under press, og de sannsynligvis er blitt mer nettverkspreget og fragmentert enn tidligere. En fragmentering av forvaltningen på sentralt hold fører til tap av styringskapasitet Østerud (2003) i (ibid.). Fimreite et al. refererer til Salamon (2002) om det han sier at styringsfragmentering kan også vurderes som en måte offentlige institusjoner kan få nye styringsredskap på. Det Salamon (2002) mener med dette er at grensene mellom offentlig og privat blir mer uklare og dette kan innebære at det offentlige får utvidet sitt styringsrepertoar. Dette fører til at det offentlige kan gå inn i partnerskap med det private, dette kan for eksempel utføres ved at det offentlige legger til rette i byen for at andre kan utføre oppgaver i byen (ibid. s. 16). Partnerskapenes hensikt er å mobilisere privatkapital for blant annet å modernisere offentlig infrastruktur og tilhørende serviceytelse, Arbo (2002) (ibid. s. 16). Offentlig Privat Samarbeid (OPS) finner vi igjen i Norge også, et eksempel på dette er veganlegget E18 mellom Grimstad og Kristiansand. Dette OPS prosjektet ble regulert av det offentlige, Statens vegvesen, mens prosjekteringen, byggingen og finansieringen samt drift og vedlikeholdet blir overført fra det offentlige (Statens vegvesen) til en privat aktør (Agder OPS Vegselskap, 2011). Etter at den private aktøren har driftet vegen i 25 år, blir vegen overført til staten igjen. OPS modellen sitt hovedmål er å få til en mer effektiv gjennomføring av store vegprosjekter.

2.2. Entreprenørpolitikk og stedsmarkedsføring

Entreprenørpolitikk handler i stor grad om sosial konstruksjon av steder (Bergsli 2005). Sosial konstruksjon av steder innebærer mer enn byutvikling. Byutvikling er ikke bare sosial konstruksjon, men også fysisk konstruksjon. Kulturledet byutvikling og entreprenørstrategi henger sammen ved at begge disse begrepene handler om å tiltrekke seg mennesker. Bergsli (2005) fokuserer i sin artikkel på blant annet Oslo, og hun skriver at Oslo er i en fase der byen skal revitaliseres, og det foregår et

skifte fra industri- til serviceøkonomi. Dette gjør at byen må tenke nye former for byliv, økonomiske realiteter og nye måter å skape bylandskap på (ibid.). Entreprenørstrategier handler om å tiltrekke seg folk gjennom bruken av strategier kjent fra forretningslivet, jamfør markedsføring. For eksempel kan media, markedsføring, politisk retorikk og arkitektur være med på å skape en symbolsk og diskursiv mening rundt et sted som går bakenfor lokaliseringen. Bergsli skriver at Oslo satser strategisk på Fjordby-prosjektet som et vindu utad for næringslivet, hun skriver at slike kultur og infrastrukturprosjekter er blitt utført i byer rundt om i verden som ett ledd i konkurransen om globale kapitalgoder (ibid. S. 87)

David Harvey (1989) gir oss en god innførelse i entreprenørstrategier og skiftet til entreprenørpolitikk i byplanleggingen i sin artikkel "From Managerialism to Entrepreneurialism: The Transformation in Urban Governance in the Late Capitalism". Skifte til entreprenørpolitisk lederskap startet i begynnelsen av 1970-årene. Det er en generell forståelse at dette skifte startet på grunn av vanskelighetene med økonomien som følge av nedgangen i på 70-tallet. I denne tiden var det mye avindustrialisering i områder, som igjen førte til arbeidsløshet. Denne kapitalkrisen førte til nye organisasjons- og produksjonsformer basert på differensiering og spesialisering. I denne tiden måtte det bygges opp en helt ny økonomi basert på servicenæringer, og helt nye virkemidler måtte tas i bruk (Harvey, 1989). Bergsli (2005) skriver at vestlige byers økonomi hadde i lengre tid vært basert på industriproduksjon, som var lokalt forankret gjennom tilgang til råvarer, energikilder, infrastruktur eller et kompetent arbeidsmarked, og etter kapitalkrisen på 1970-tallet måtte det bygges opp en ny økonomi basert på servicenæring, og helt nye virkemidler måtte tas i bruk (Bergsli, 2005).

Leitner og Sheppard (1998) skriver om kultur som entreprenørstrategi, og de underbygger også det Harvey sier om at byer etter kapitalkrisen på 1970-tallet måtte ta i bruk politiske strategier for å skape økonomisk vekst etter deindustrialiseringen. De mener også at denne globaliseringen av byer har gjort at det frie markedet i byene skaper konkurranse byer imellom. Det konkurreres om kapitalkrefter fra investorer, turister og næringslivet. Dette har ført til at offentlige og private aktører har gått i samarbeid for å tiltrekke seg disse kapitalkreftene (ibid.). Bergsli (2005) sier at dette er en strategi som anvendes i stor grad på gamle industriområder, gamle industriområder som blir gentrifisert og næringslivet, kulturlivet og servicetilbud flytter inn.

Et meget sentralt element i entreprenørpolitikk er bruk av stedsmarkedsføring, hvor målet er å endre et steds image, samt det synet potensielle investorer, besøkende og innbyggere selv har på stedet (Leitner & Sheppard, 1998). Dette innebærer at byer representeres gjennom utvalgte bilder og slagord, hvor en rekke materielle og sosiale realiteter utelukkes. Imagebygging og profilering blir ofte brukt når en by eller et område har et dårlig rykte og man vil forandre dette til noe positivt.

Drammen er et veldig godt eksempel på dette fra Norge. Dette er en by som i mange år har blitt stemplet som "harry" med motorvei gjennom hele bysentrum. De senere år har veien blitt lagt i tunell under byen så elvebredden har blitt tilgjengelig for publikum. Det er her blitt bygget gangpromenade langs elven, nye leilighetskompleks og nytt bygg til Høyskolen i Buskerud langs elven. Drammen er i dag i større grad kjent som "elvebyen". Formålet med imagebygging er å synliggjøre stedskvaliteter og muligheter områder kan by på, for eksempel med hensyn til arbeidsplasser, boliger og tomtepriser. Det kan også være et fokus på utdanningsmuligheter, kreative miljøer eller trygge oppvekstmiljøer.

2.3. Gentrifisering

Ordet gentrifisering ble først brukt av den britiske sosiologen Ruth Glass i 1965. Hun brukte denne termen gentrifisering til å forklare den nye prosessen i urban forandring som forandret bykjernen i indre London. Arbeiderklasseboliger ble overtatt av middelklassen når leieperioden gikk ut, eller at de som tilhører middelklassen kjøpte hele bygårdene og økte leien. Middelklassen overtok etter hvert bydel for bydel, de kjøpte opp bygårder i sentrumsområdene for å pusse de opp og enten selge de eller leie de ut for en høyere pris. Etter hvert som dette skjer med en by blir arbeiderklasse menneskene forskjøvet lengre og lengre vekk, og til slutt er hele bydelskarakteren forandret. Ruth Glass beskrev prosessen på denne måten:

"En etter en, mange av de arbeiderklasse kvartalene i London var blitt invadert av middelklassen. Fattigslige, beskjedene smug og hytter, to roms oppe og nede – har blitt tatt over når leieperioden gikk ut, og blitt pusset opp til elegante, dyre boliger. Store Viktorianske hus, degradert i en tidligere periode – som var brukt som overnattings hus eller var brukt som flere sammensatte besittelse – har blitt oppgradert igjen". (Lees, Slater, & Wyly, 2008, s. 4) (min oversettelse)

Gentrifisering defineres ulikt hos forskjellige teoretikere. Chris Hamnett og Sharon Zukin er to teoretikere som vektlegger definisjonen ulikt. Chris Hamnett (1991) mener at gentrifisering er en fysisk, økonomisk, sosial og kulturelt fenomen. Han mener at gentrifisering innebærer vanligvis en invasjon av mennesker som tilhører middelklassen eller andre mennesker med høyere inntekter enn de som tidligere bodde på et område, altså mennesker som tilhørte arbeiderklassen. En utskifting fra arbeiderklassen til middelklassen fører til en klar sosial endring, som igjen betyr et kulturelt skifte (Hamnett, 1991). Zukin (1982) vektlegger andre faktorer. Hun mener at gentrifisering oppstår vanligvis når en høyere klasse av folk flytter til et nabolag og gjør forbedringer på eiendommer, som igjen forårsaker at markedsprisen stiger. Når markedsprisen stiger presses arbeiderklassen ut av område (Zukin, 1982, s. 5). "Ordet gentry betyr lavdel på engelsk, og dette er et ord de fleste i eng

elsktalende land vet hva betyr (Aspen, 2005, s. 125). Aspen (2005) skriver i sin artikkel "Gentrifisering som kulturell diskurs" at ordet gentrifisering blir på engelsk assosiert med sosial utstøtingsmekanisme og sterk eiendomsinteresse knyttet til sosial oppgradering av arbeiderbydeler eller industriområder. Lavadel-klassen er en klasse vi aldri har hatt i norsk sammenheng, Norge har aldri hatt noen adelsklasse i denne betydningen som f.eks England har (ibid.).

I Oddrun Sæters prosjekt "Gentrifisering på norsk?" (Sæter, 2005) undersøkte hun om det finnes en norsk utgave av gentrifiseringsprosessen. Hun fant ut i denne studien at det ikke finnes noen unik modell for gentrifisering i Norge men at det skjer en viss gentrifiseringsprosess i Norge, men dimensjonene er mye mindre enn i andre land. Det vil si at en gentrifiseringsprosess i norske byer ikke får like dramatiske konsekvenser som man kan se i andre byer hvor folk blir kastet på gaten. Denne studie er foretatt i bydelen Gamle Oslo. Man ser her at nå som industrien er lagt ned er området blitt oppdaget av nye mennesker som ser på dette området med stort potensiale. Det ble her gjennomført forskjellige tiltak for å gjøre bydelen mer attraktiv, for eksempel "Miljøbyen Gamle Oslo". Disse tiltakene ble gjort for å oppruste det offentlige rommet og gjøre østkanten mer attraktiv for nye menneskegrupper. En stor del av de menneskene som bor der fra før har dårlig økonomi og nå på vei ut på grunn av den nye klassen som har inntatt bydelen, og dermed øker leieprisene. Sæter skriver i sin artikkel at det var nok ikke gentrifisering som var i tankene i denne perioden, men heller en utjevningstiltak for å stoppe oppfattelsen av gettodannelse (ibid.).

Neil Smith var den første teoretikeren og hovedtalsmann til å kaste lys over forholdene mellom globalisering, neoliberalisme og den skiftende rolle til staten i nåtidens gentrifisering. Siden 1990-tallet har gentrifisering blitt en utbredt byutviklingsstrategi for offentlig-privat samarbeid rundt om i verden. Smith har to sentrale argumenter til skifte mellom neoliberal urbanisme og globalisering. Den neoliberale stat er nå aktør til markedet istedenfor regulator, det vil si at den neoliberale urbane politikken nå uttrykker impulsene av kapital istedenfor den sosiale produksjonen og han argumenterer med dette at gentrifisering har gått globalt. Gentrifisering er ikke lengre et fenomen som er avgrenset til Nord-Amerika, Europa og Oseania men er blitt en generalisert strategi i nettverket til global kapital og kulturell sirkulering (Lees, Slater, & Wyly, 2008, s. 163).

2.4. Den kreative klasse og steds kvalitet

Richard Florida har skrevet boken "The rise of the creative class... and how it's transforming work, leisure, community, & everyday life" (2002). I denne boken innfører han ett nytt begrep, "den kreative klasse". Om dette beskriver Florida hvordan en by er avhengig av den kreative klasse for å vokse både økonomisk og i størrelse. Ifølge Florida er kreativitet den ultimate drivkraften til økonomisk vekst i den industrielle tidsalder. Han forklarer at den kreative klasse består blant annet

av forskere, journalister, bedriftsledere, kunstnere, skuespillere og arkitekter. Han sier så at "for medlemmer av den kreative klasse er ethvert aspekt og enhver manifestasjon av kreativitet – teknologisk så vell som kulturelt eller økonomisk – gjensidig forbundet og uatskillelig" (Florida, 2002, s. 39). Den avgjørende forskjellen mellom den kreative klassen og andre klasser kommer til uttrykk ved hva de primært betales for å gjøre, medlemmer av arbeiderklassen og serviceklassen betales primært for å utføre en jobb ifølge en plan, mens de menneskene i den kreative klasse primært betales for å skape og har et mye større autonomi og fleksibilitet enn de to andre klassene til å gjøre dette (Florida & Joachim Wrang, 2005, s. 41) Klassene inndeles altså ut fra yrker og Florida skiller mellom primærnæringsklassen, arbeiderklassen, serviceklassen og den kreative klasse.

Byer prøver å tiltrekke seg den kreative klasse for å sikre høy kompetent arbeidskraft innen service- og kultursektor. Den kreative klasse kan for eksempel være kunstnere som etablerer seg i et forholdsvis folketomt område på grunn av lavere leiepriser i disse områdene. Et eksempel på dette er Stavanger Øst, og kunstnernes inntog i denne bydelen, som jeg diskuterer senere i oppgaven. Når denne sosiale gruppen får etablert seg i et område, trekker det som oftest andre mennesker inn i slike områder også. Siden Florida mener at kunnskapsintensive virksomheter flytter dit hvor høyt utdannede og medlemmer av den kreative klassen foretrekker å bo, argumenterer han for betydningen av det han kaller "people climate". "People climate", eller bostedskvaliteter på norsk er betegnelsen på gode steder hvor de kreative mennesker ønsker å bo og arbeid.

Florida introduserer de tre T'ene som han mener er et svar på at økonomisk vekst avhenger av tre faktorer; teknologi, talent og toleranse. Floridas analyser viser at byer med høy tetthet av talent og teknologi, samt et godt kulturtilbud og kulturelt mangfold, viser til langt bedre økonomisk og sosiale resultater enn regioner med mer homogene grupperinger. Med kulturelt mangfold menes en blanding av befolkningsgrupper som homoseksuelle, kulturelle minoriteter, forskjellige typer næring, frem for alt en åpen og inkluderende by med mange forskjellige mennesketyper.

Florida har funnet en sammenheng i sine studier mellom lokalisering av høyteknologiske bedrifter, økonomisk vekst og stedets høye sammensetning av de kreative menneskene som bohemer og homofile. Dette er altså byer som er tiltalende og åpne for kreativitet, byer som inneholder alle de tre T'ene, talent, teknologi og toleranse. Likevel er det kritikere til Floridas teorier som mener prosessen med å skape økonomisk vekst er mer kompleks enn at økonomisk vekst vil skje der det finnes kreative mennesker. Kritikerne til Florida mener at sammenheng mellom teknologi, talent og toleranse kan sees mer som en indikasjon for økonomisk vekst enn et direkte resultat av det.

Peck mener at teorien om den kreative klassen er på linje med tidligere entreprenørpolitiske strategier om en forskning på ulikheter mellom mennesker i byene. Han mener at den kreative

klassen er en ny-borgerlig elite med de som faller utenfor den nye klasseinndelingen må stå på pinne for. Floridas påstand om at alle mennesker har et kreativt potensial som serviceklassen snarere bør ta i bruk for å klatre opp til den kreative klassen er kun en klisje. Hvem skal i så fall stryke skjortene til den kreative klassen spør Peck. Noen må jo dekke denne klassens basale behov, slik at de kan haste fra jobb til sykkelstien med en kaffe-latte i hånden, og deretter tilbake på jobb igjen. (Peck, 2005).

Florida diskuterer også spørsmålet om hvorfor kreative mennesker samler seg på bestemte steder, hvorfor velger de å bo og konsentrere seg i noen byer fremfor andre, og av hvilke årsaker? Han har kommet frem til noen viktige punkt som kreative mennesker verdsetter når de skal bosette seg. Det er arbeidsmarked, livsstil, sosial interaksjon, mangfoldighet, autentisitet og identitet. Alle disse faktorene til sammen, som avgjør hvor personer fra den kreative klassen vil bosette seg har Florida funnet et begrep for. Dette har han kaldt steds kvalitet.

En av tingene som intervjuobjektene til Florida nevner når de blir spurt om hva de ser etter når de velger ett sted å bo, er at livsstil er viktigere enn jobbmuligheter. Mangfoldet av forskjellige scener er veldig viktig, det vil si musikkscener, kunstscener og et teknologisk miljø, og muligheten for å være utendørs. Selvfølgelig må en by ha et godt arbeidsmarked for å være tiltrekkende. Byene må kunne tilby det "tredje stedet". Dette tredje stedet inneholder som kaffebarer, bokbutikker, cafeer og andre steder hvor man på en uformell måte kan være sammen med andre mennesker. De to andre "stedene" er i hjemmet og på jobb, så det "tredje stedet" må være steder man kan være på fritiden. Florida refererer til Oldenburg sin bok "A Great Good Place", hvor Oldenburg skriver "disse tredje stedene utgjør hjertet av et lokalsamfunns sosiale levedyktighet, og hvor mennesker blot kan henge ute for det gode selskap og den livlige samtales skyld" (Florida & Joachim Wrang, 2005, s. 237). Med mangfoldighet menes at de søker aktive steder når de leter etter forskjellige bomuligheter. Dette omfatter forskjellige etniske grupper og rase, alderssammensetting, forskjellig seksuelle orienteringer og mennesker som skiller seg litt ut. Men mange forskjellige mennesketyper er det enklere å finne seg til rette og det finnes mange forskjellige tilbud og aktiviteter ut ifra hva man interesserer seg for. Alle disse faktorene nevnt ovenfor er det Florida definerer som steds kvalitet. Han mener at generelt har steds kvalitet tre dimensjoner; hva er det der, hvem er der og hva skjer der. Med dette mener han at det må være en kombinasjon med bygninger og et naturlig miljø, at dette vil skape en god ramme for et kreativt liv. Det må være forskjellige typer mennesker på dette området for å gjøre området spennende og det må være såpass mye forskjellige mennesker at hvis det kommer nye mennesker inn i området så må de ikke føle seg alene. Det må også være et variert og engasjerende gateliv med forskjellige cafeer, underholdning som forskjellige aktiviteter og ikke minst mennesker (Florida & Joachim Wrang, 2005, s. 242).

2.5. Kulturledet byutvikling

Kultur er et vanskelig ord å definere, ettersom ulike fagretninger bruker begrepet på forskjellige måter. Kultur kan innebære alle sider ved en samfunnsform; religion, språk, matvaner, kunst, politikk, tankesett og de dominerende normer og verdier omtales som kultur. Kultur velger jeg i denne sammenheng å definere som menneskelig aktivitet i samfunnet.

Comedia (2003) er en organisasjon og definerer kultur som en kilde til velstand i den prosessen byer er i med å være vert for store internasjonale arrangement og samtidig være et senter for den kreative innovasjonen som bransjen innenfor kreative næringer, turisme og fritid symboliserer. Miles og Paddington (2005) refererer til organisasjonen Comedia (2003) som mener at kultur er et middel for å spre fordelene av velstand til alle borgerne, med at kulturens kapasitet skape sosiale og menneskelig kapital og bedre livsferdigheten til mennesker. Comedia (2003) mener at kultur er et middel for å definere en rik, felles identitet og er dermed også med på å skape stolthetsfølelse til et sted og en forståelse som bidrar til menneskers følelse av forankring og tillit (Miles & Paddington, 2005, s. 835).

Sæter og Ekne Ruud (2005, s. 204) refererer både til Harvey (1989), Zukin (1991) og Hall og Hubbard (1996) når de snakker om kulturledet byutvikling:

“Kulturpolitikken har fått en ny rolle i dagens steds- og bypolitikk. Fra å være en egen sektor med få ressurser, har kultur nå blitt en viktig motor i byutviklingen. Kunnskaps- og serviceindustriens hovedaktører er konsumenter av kulturtilbud, og i den interurbane konkurransen blir kultur noe som kan profilere steder og byer i forsøket på å lokke sterke og store investorer til stedet, så vel som den utdannede klasse som skal betjene denne industrien”

Det de mener med dette er det samme som kommer frem om entreprenørpolitikken. Byer må konkurrere med andre byer for å få kapital, og da er det mange som satser på kulturutviklingen for å få kapital. Norge er nå med i den interurbane konkurransen om kapital og turister. Kultur har en tiltrekkingskraft for å tiltrekke seg nye investeringer og personer som tiltrekkes av disse områdene.

Donatella De Paoli har forsket på opplevelsesøkonomi som en kulturnæring. Det hun mener med opplevelsesøkonomi går mer over på det økonomiske omfanget av kulturledet byutvikling. Hun skriver at i fremtiden må Norge satse på andre ting en eksport av olje og gass, og da er opplevelser, opplevelsesøkonomi og kreative kulturnæringer noe Norge må satse på. Det er en stor økning av studenter som søker seg til kunsthøyskoler, kreativ utdanning og økonomisk utdanning som viser en stor interesse for feltet opplevelses- og kulturnæringene. Paoli (2006) karakteriserer

opplevelsesøkonomi som et overordnet fenomen, og det gir kulturnæringer den økonomiske tyngden de trenger. Paoli (2006) definerer opplevelsesøkonomi innenfor selvstendige salgsheter som musikk, bok, film, teater, festivaler og opplevelsesparker. Kulturindustri og kreative næringer ansees til å utgjøre den største delen av opplevelsesøkonomien (Paoli, 2006, s. 8).

2.6. Urban Design

Urban design blir definert i boken "Public Places Urban Spaces" som en prosess for å lage bedre steder for mennesker og tilrettelegge for mennesker i byområder slik at disse trives i byområdene. Definisjonen forsvarer viktigheten av fire temaer som forekommer i denne boken; for det første, urban design er for og om mennesker. For det andre, urban design verdsetter verdien og betydningen av ett sted. For det tredje gjenkjenner den at urban design opererer i den virkelige verden, med dens fagområde på mulighet tvunget og bundet av markedet og politiske krefter, og for det fjerde forsvarer den viktigheten av design som en prosess (Cormona, Heath, Oc, & Tiesdell, 2003, s. 3). Termen Urban Design oppsto i Nord Amerika på slutten av 1950-tallet, og overtok fra termen "offentlig design" som besto av designing av store bygninger som operahus, kommunehus, museum og deres forhold til det åpne rommet rundt. Urban design uttrykket har fått et fokus på rommet mellom bygningene, det fokuseres på kvaliteten på det offentlige rom, både fysiske og sosiokulturelle, og utformingen av steder for mennesker som er gode å bruke og hvor mennesker trives. For å definere akkurat hva urban design er, skriver de

"det er ofte enklere å si hva urban design ikke er, enn å si presist hva det er. Det er ikke, for eksempel, arkitektur, kommunale eller veg-anlegg, landskapsarkitektur, eiendomsforvaltning eller byplanlegging. Det er både mer eller mindre enn noen av disse langsiktige etablerte aktiviteter"

(Cormona, Heath, Oc, & Tiesdell, 2003, s. 5) (min oversettelse).

Urban design innebærer alt fra tilrettelegging og utforming av bygninger, offentlige rom og transportsystemer. Urban design er altså prosessen med å gi form, fasong, og karakter til grupper bygninger, nabolag og en hel by. Det er et rammeverk som ordner elementene inn i et nettverk av gater, torg og blokker. Urban design er en blanding av arkitektur, landskapsarkitektur og byplanlegging, for å gjøre et område mer funksjonelt og attraktivt. Det handler om å lage forbindelser mellom mennesker og steder, bevegelser og urban form og å trekke sammen de mange trådene i stedsutvikling, miljøforvaltning, sosiale likhet og økonomisk levedyktighet i skapelsen av steder med skjønnhet og identitet. (Cormona, Heath, Oc, & Tiesdell, 2003).

Urban design har vært et tema i lang tid. Jane Jacobs bok "The Death and Life of Great American Cities" tok opp mange av de fundamentale konseptene på modernistisk planlegging. Hun var en stor kritiker til byplanleggingen på 1950-tallet og hun mente at planleggingen ble gjort unaturlig og mindre bra for menneskene. Hun konsentrerte seg om de sosiale aspektene som vegger, gangveier og parker, hun mente dette var viktig i forhold til å skape menneskelig interaksjon i byer (Jacobs, 1989).

Kevin Lynch identifiserer fem forestillende dimensjoner han mener er viktig med urban design:

1. vitalitet, i hvilken grad utforming av et sted støtter funksjoner, biologiske krav og muligheten til menneskelig interaksjon.
2. følelse, i den grad hvilke steder kan klart oppfattes og strukturert i tid og rom av brukere.
3. passform, i hvilken grad form og kapasitet på områder samsvarer med mønsteret og atferd som folk engasjerer seg i eller ønsker å engasjere seg i.
4. Tilgang, evnen til å nå andre personer, aktiviteter, ressurser, tjenester, informasjon, eller steder, inkludert mengde og mangfold av elementer som kan nås.
5. kontroll, i hvilken grad de som bruker, arbeid, eller bor på steder kan opprette og administrere tilgang til området og aktiviteter.

(Lynch, 2007, s. 113)

Kevin Lynch var en amerikansk byplanlegger og forfatter. Etter sin død fortsatte han å bli kjent som den ledende urban designeren i Amerika. Lynch prøvde å svare på spørsmålet; hva gjør en by bra? Lynch foreslo at svaret til dette spørsmålet lå i utviklingen av en generell normativ teori som forbinder verdiene av en by til dens romlige karakter. Lynch forsynte oss med fem kriterier, som vist ovenfor.

Hva han mener med vitalitet er i hvilken grad miljøer gir et sunt og livsforsterket innstillinger. Når folk tenker om store byer, er det kvaliteter som vitalitet, følelse av stedet og de positive erfaringer som de husker mest. Hvis du har en by og et nabolag som er fotgjenger-vennlig, med fortau, kafeer og små butikker, er stedet bedre enn steder som ikke tenker på fotgjenger. Med dette menes at blandet bruk er en god måte å gjøre et sted bedre. Det å ha kafeer og butikker i første etasje i bygninger, og kontorer og leiligheter høyere oppe. Blandet bruk må til for at det er folk der på dagtid så vel som på kveldstid. Dette er viktig så byen ikke blir en spøkelsesby etter arbeidsdagen er ferdig. Med følelse mener han "stedsfølelse", det han snakker mer om i boken "The image of the City" (1960) hvor han snakker om hvordan folk som går i en by forstår omgivelsene ved å lage en mental kart i hodet av det de ser; vegger, kanter, distrikter, noder og landemerker. En fornuftig by er organisert slik at innbyggerne oppfatter og forstår byens form og funksjon. Når Lynch skriver form som ett av

kriteriene for en god by, mener han i den forstand at å bygge i en menneskelig skala. Miljøet skal passe den menneskelige kropp og den menneskelige aktiviteter. Et eksempel er Jan Gehl som har gjenoppbygd København i Danmark til en sykling og fotgjenger-vennlig by. Offentlige rom er viktig i byer. Med adgang mener han evnen til å nå andre mennesker, aktiviteter, ressurser, tjenester, informasjon, eller steder. En tilgjengelig by gir folk i alle aldre og bakgrunn til å få virksomheten, ressurs-, service og informasjon som de trenger. Tilgjengelighet er så mye, det alt fra tilgang til metro, trikk, busser, adgang til å bruke en sykkel og gå i byen til tilgjengelighet for funksjonshemmede å reise rundt i byen. En by skal være utformet for alle slags mennesker og aldersgrupper. Med kontroll mener han at innbyggerne i byen har noe å si i forvaltningen av den plassen de jobber og lever. Det betyr at hvis regjeringen ønsker å gjøre noe med et sted, kan innbyggerne si hva de vil hvis de ikke er enig med regjeringen, og regjeringen må lytte så folket.

2.6.1. Urbandesign som virkemiddel for trygghet i sentrum

En av de første pionerene innenfor feltet og trygghet i byrom var Oscar Newman, som i 1973 studerte bygde strukturer og oppførsler han assosierte med dem. Ut fra observasjonene formulerte Newman en teori som hadde grunnlag i design og hvordan mennesker bruker sine omgivelser (Newman, 1973). Teorien hadde tre hovedprinsipper: territorialitet, overvåkning og adkomstkontroll. Territoriealitet har vist seg å være et vanskelig definerbart tema, men for Newman var det svært viktig "That expressions of territorial feelings correspond strongly with a concern for the maintenance of law and a belief in the possibility of its enforcement" (ibid. S 51). Dette kan uttrykkes ved at leieboere personaliserer sitt inngangsparti for symbolsk å bevise ens tilknytning til området, og derav en vilje til å kontrollere og forsvare det (Schneider & Kitchen, 2002). Frykten for kriminalitet reduseres på steder der det er sterke naboskapsbånd og følelse av tilhørighet hvor en lett skiller mellom fremmede og kjente.

Newman hadde også andre prinsipper i sin teori om "Defensible Space". Han definerer overvåkning som "capacity of the physical environment to provide surveillance opportunities for residents and their agents" (ibid. S. 51). Med dette mener Newman at designet og plasseringen av vinduer og inngangspartier til bygninger har stor betydning for å fremme visuell permeabilitet. Vi kaller denne formen for overvåkning for passiv eller naturlig. De elementene som brukes mellom bygninger og omgivelser er viktige komponenter for å få inkorporert en helhetlig sikkerhetsdesign i arkitekturen og konteksten til området. Et godt sikkerhetsdesign vil basere seg på en nøyaktig innsamling av data for de ulike situasjonene i hvert område, og tilpasse designet istedenfor å påtvinge en løsning som skal passe i alle områder. Newman advarer mot en festningslignende arkitektur, og hevder at dette må unngås.

Det siste prinsippet er adkomstkontroll og hvordan denne kan skape den omtalte festningsarkitekturen. Vi finner denne arkitekturen tydeligst igjen i USA hvor en form for "gated communities" har eksplodert, og denne markeringen av grenser har nærmest blitt en kunstform. Her brukes arkitekturen som en tvangsmessig aktivitet for å kontrollere de sosiale grensene. Faren med en slik adkomstkontroll er at det skaper et klasseskille mellom de som er innenfor og de som er utenfor, hvor de siste sannsynligvis er de mest sårbare medlemmene av samfunnet (Schneider & Kitchen, 2002). Denne form for passiv-aggressiv urban design med fysiske barrierer er ifølge Savitch (2008) det sikkerhetstiltaket som merkes i størst grad fordi menneskelig bevegelse blir blokkert.

Mekanisk overvåkning, Closed Circuit TeleVision (CCTV), er en kontroversiell og omdiskutert metode. Diskusjonen dreier seg om hvilken effekt CCTV har, og hvilken form for kriminalitet det er mest effektiv mot. Effekten CCTV har mot kriminalitet finner vi igjen i flere forskninger, men resultatene er ofte motstridende. I en studie gjort av Brandon C. Welsh og David P. Farrington, "Surveillance for crime prevention in public space" (2004), har de studert det de kaller formell overvåkning (CCTV) og naturlig overvåkning (gatebelysning). Deres teori er at kriminalitet kan forhindres med fysiske tiltak som direkte påvirker forbryterens persepsjon av økt risiko og redusert gevinst. Denne teorien går igjen i Jane Jacobs bok (1961). Hun tok for seg sammenhenger mellom antall forbrytelser og bruken av gaten, og foreslo at forekomsten av kriminalitet vil minke i områder hvor det er rikelig med potensielle vitner. I studien konkluderte Welsh og Farrington med flere funn. Begge overvåkningsformene hadde virkning, men det var forskjeller i hvilke plasser de var mest effektive, og hvilke kriminalitetstyper de reduserte. Både belysning og CCTV viste en reduksjon av kriminalitet rettet mot eiendom mer enn voldskriminalitet. Belysning hadde størst effekt i bysentre, mens CCTV viste gode resultater mot tyveri av kjøretøy på parkeringsplasser. Videre fant de at bruken av begge overvåkningsmetodene samtidig kunne være høyst effektive i kriminalitetsreduksjon (Farrington & Welch, 2004).

2.7. Oppsummering

De teoretiske perspektivene som er presentert i dette kapitlet mener jeg gir en interessant tilnærming og bakgrunnsinformasjon for å analysere hvorfor Stavanger bruker kultur som en byutviklingsstrategi og for å studere hvordan utviklingen av Stavanger Øst foregår.

Jeg har pekt på hvordan og hvorfor kultur er blitt en del av byers utviklingsstrategi, og hvordan begreper som kulturplanlegging og opplevelsesøkonomi gjør seg gjeldende som strategier innenfor kultur og byutvikling. Flere store byer bruker kulturstrategier for å gjøre seg attraktive i den interurbane konkurranse, og for å tiltrekke seg kapital, investorer og turister (Harvey 1989). Kultur

kan fungere som en motor i byutviklingen for å skape økonomisk aktivitet og et dynamisk næringsliv, kultur spiller derfor en større og større økonomisk rolle innenfor byutviklingsstrategier.

Det at kulturpolitikken blir styrt mellom private og offentlige aktører er en utfordring for å sikre befolkningen det mangfoldet som er ønskelig og det er her viktig at disse parter spiller på lag for å oppnå et mest tilfredsstillende resultat for begge parter.

3. Metodologiske og metodiske valg

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for de metodologiske og metodiske valgene jeg har gjort. Innenfor forskjellige fagretninger er det utviklet metoder og teknikker for å samle inn informasjon og for å bearbeide dem. Jeg har valgt en kvalitativ metodologisk tilnærming. Dette fordi jeg vil forstå og oppnå dybdekunnskaper om temaet, fremfor breddekunnskaper som man oppnår ved kvantitativ tilnærming (Thagaard, 2009).

Jeg har valgt å gjøre et case-studie av Stavanger Øst. Man vil i case-studier være opptatt av prosesser, det vil si hvordan noe utvikler seg over tid. I slike studier er det ofte vanlig å bruke kvalitative metoder.

3.1. Kvalitativ forskningsmetode

I samfunnsvitenskaper er det vanlig å skille mellom to hovedformer for metodisk tilnærming, kvantitative og kvalitative metoder. Kvantitative metoder er forskningsmetoder som befatter seg med tall og det som er målbart. Kvantitative metoder bruker ofte spørreskjemaer. Ved kvantitative metoder er det ofte utprøving av hypoteser i problemstillingen, det blir samlet inn få opplysninger men mange undersøkelsesenheter. Kvantitative data er målbare, det vil si at de kan uttrykkes i tall eller andre mengdetermer, mens kvalitative data er de ikke-tallfestbare dataene, det vil si data i form av tekst eller verbale utsagn (Halvorsen, 2003, s. 79). Kvalitative metoder brukes når en ønsker å forstå atferd og situasjoner slik de er, og oppfattes av forskeren. Resultatene som samles inn kan gi en fullstendighet og forståelse til et fenomen. Kvalitative metoder innebærer en metode for innhenting av opplysninger der det fokuseres på færre og dypere kilder og informanter, datainnsamlingen og analysen går parallelt. Kildene studeres grundig, og tar i større grad sikte på å fange opp meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle. Kvalitative metoder er egnet til å besvare spørsmål av typen hva, hvorfor og hvordan. Datainnsamling i kvalitative metoder foregår som ustrukturerte intervjuer, gruppesamtaler, observasjoner/feltstudier og dokumentstudier mens datainnsamlingen i kvantitative metoder foregår i form av spørreundersøkelser og strukturerte intervjuer der forskeren er mer distansert og nøytral til innsamlingen (ibid.).

For å finne ut hvilke forståelser av kultur og byutvikling som finnes hos ulike aktører i Stavanger samt hvorvidt Stavanger Øst kan komme til å bli en ny kulturarena benytter jeg meg av en kvalitativ tilnærming i datainnsamlingen, basert på kvalitative forskningsintervju og dokumentanalyse.

3.1.1. Case-studie som forskningsstrategi

Robert K. Yin (2007) definerer casestudie som “en casestudie er en empirisk undersøkelse som studerer et aktuelt fenomen i dets virkelige kontekst fordi grensene mellom fenomenet og konteksten er uklare” Yin sitert i Johannessen et al. (2010 s. 199).

Ved case-studier er det som regel en eller noen få undersøkelsesenheter, f.eks. en person, bedrift eller lokalsamfunn. Med et case-studie kan man samle inn data fra flere steder, formålet er å få en helhetlig forståelse av et sosialt system, ikke for å prøve ut forskjellige hypoteser (Halvorsen, 2008). Jeg har valgt å fokusere på et område i Stavanger Øst, ”kulturaksen Nytorget” som går fra Nytorget, nedover Pederstata til Ostehuset og Tou bryggeri. Min case representerer en empirisk avgrensning av studien. Jeg vil også avgrense studiet mitt i tid, altså fra kulturhovedstadsåret 2008 og frem til nå. Min avgrensning og utgangspunkt for oppgaven har vært å belyse hvorfor kultur brukes som byutviklingsstrategi i Stavanger, og hvordan dette kommer til syne i Stavanger Øst, og å se på den planlagte kulturaksen og utviklingen av Tou Bryggeri. Jeg har forsøkt å beskrive Stavanger sine målsettinger når det gjelder kultur i kommuneplanene, og om dette har nådd frem. Jeg har tilegnet meg en oppfattelse av temaet ved å intervju relevante personer og å foreta dokumentstudie. Jeg har sett på kommuneplanen for Stavanger 2010-2025, kommunedelplan for kunst og kultur i Stavanger og kulturnæringene i Stavanger-regionen-strategi og handlingsplan 2010-2013. Ved å analysere disse dokumentene har jeg kunne satt meg inn i hvordan Stavanger kommune planlegger for kultur i årene fremover, og hva som er de mest prioriterte prosjektene. Jeg har også analysert hjemmesiden til Urban Sjøfront for å tilegne meg informasjon om området.

3.1.2. Innsamling av data

Det skiller mellom to forskjellige typer data, primærdata og sekundærdata. Primærdata er data som er samlet inn av forskeren selv ved hjelp av forskjellige datainnsamlingsmetoder, f.eks. intervju. Sekundærdata er data som er samlet inn av andre, dette er informasjon som allerede foreligger, f.eks. forskningsdata av andre forskere, avisartikler og stortingsmeldinger (Halvorsen, 2003).

For innsamling av data har jeg foretatt intervjuer av representanter for de forskjellige gruppene av mennesker jeg vil ha synspunktene til i min oppgave. Mine intervjuobjekter og dato for intervju er:

- En representant fra utviklingsgruppen og paraplyorganisasjonen Urban Sjøfront, intervju foretatt 25. mars 2011.

- En representant fra kulturavdelingen i kommunen, intervju foretatt 4. april 2011.
- En beboer i området, samt samboeren, intervju foretatt 10. april 2011.
- En representant fra Tou Scene AS, intervju foretatt 13. april 2011.

Jeg har valgt ut informantene mine etter kvalifikasjoner som er strategisk i forhold til mine problemstillinger. Siden jeg skriver om både det offentlig-private samarbeid når det gjelder kulturutviklingen i Stavanger Øst har jeg da valgt ut informanter på bakgrunn av hvor de arbeider. Jeg var interessert i å høre synspunktene angående kulturplanleggingen og samarbeidet aktørene mellom fra både kommunen sitt ståsted og fra den største kulturaktøren i området. Jeg var også interessert i å høre om synspunktene til beboerne i området, og valgte derfor å intervju en beboer.

Mine intervjuer er utført som semi-strukturerte intervjuer, der jeg har laget en intervjuguide som er utformet med utgangspunkt i mine problemstillinger, intervjuguiden er blitt vinklet forskjellig i forhold til de informasjonen jeg var ute etter hos intervjuobjektene. Et eksempel på intervjuguide er vedlagt, se vedlegg nr. 1,2, og 3. Semi-strukturerte intervjuer blir mye brukt når forskeren er interessert i fenomener som allerede har skjedd, av privat/offentlig karakter som forskeren ikke har mulighet til å observere selv (Halvorsen, 2008). Halvorsen skriver også at semi-strukturerte intervjuer er nyttige når forskeren ikke vet helt hvilke spørsmål som skal stilles i starten av et forskningsprosjekt. Semi-strukturerte intervjuer, i forhold til ustrukturerte intervjuer, bygger på en intervjuguide som er laget i forkant, som et utgangspunkt i forhold til hva problemstillingene i oppgaven er.

Intervjuene foregikk ved at jeg møter informantene på en avtalt plass. Tre av intervjuene ble gjort på kontoret til intervjupersonene, mens intervjuet med beboeren i området ble gjort hjemme hos intervjupersonen. intervjuene ble tatt opp med båndopptaker, så jeg skulle få med meg så mye informasjon som mulig ved å slippe å ta notater. Disse båndopptakene ble så skrivet ut for hånd før jeg kunne starte analysearbeidet. Informanten har blitt anonymisert i teksten, i henhold til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) sine personvern forskrifter. Båndopptakene vil bli slettet etter endt studie. Transkriberingen er blitt gjort ved at jeg har skrevet om dialekten til bokmål, ellers er det blitt ordrett transkribert. Mine intervjuer varte i gjennomsnitt en time. Jeg hadde alltid en vennlig og uformell tone med mine intervjuobjekter hvor latter og egne meninger kom tydelig frem. Intervjuobjektene utsagt og oppbygningen av setningen er ikke forandret, så alle sitatene som presenteres i denne oppgaven er gjengitt ordrett. Jeg har ikke gjengitt pauser, kremting og lignende da jeg mener at dette ikke er relevant i forhold til forståelsen av utsagnene som blir gitt.

Det kan skilles mellom induktiv og deduktiv tilnærming. Induktiv vil si at gjennom analyse av data så utvikles det teoretiske grunnlaget for forskning, mens med deduktiv tilnærming vil si at forskningen tar utgangspunkt i teorier fra tidligere forskningsarbeid, for så å prøve ut en hypotese. Forbindelsen mellom teori og data i min oppgave er basert på en abduktiv tilnærming, noe som er en mellomting mellom induktiv og deduktiv tilnærming. En abduktiv tilnærming ser på forhold mellom teori og data, og ser på teori som nødvendig for å forstå datamateriale, og at teorien utvikles gjennom analyser av datamaterialet som er samlet inn. Jeg har forholdet meg til teori som omhandler temaer som vil være relevant til min oppgave som kultur, entreprenørpolitikk, gentrifisering og urban design.

Når intervjuene var unnagjort virket dette tilbake på endelig teorivalg, og utformingen av den endelige problemstillingen. Dette var noe som var vanskelig å fastsette i starten av oppgaveskrivingen, men dette ble mer og mer klart utover i prosessen med intervjuene. Arbeidet med intervjuene gjorde at jeg forsto hvor stort dette temaet er i Stavanger og hvor sammenvevd dette feltet er. Jeg visste fra starten av at oppgaven skulle handle om kultur og byutvikling i Stavanger Øst, men ikke helt hvor fokuspunktet mitt skulle være; på den planlagte kulturaksen, sentrumsaksen, hele Østre bydel eller kun Tou Scene. Utover i intervjuprosessen valgte jeg å fokusere mer og mer på kun den planlagte kulturaksen og Tou Scene som en pådriver innenfor hele kulturfeltet i Stavanger Øst.

Ved siden av kvalitative intervjuer har jeg også gjennomført en dokumentanalyse for å belyse problemstillingen min. Sammen med en rekke rapporter og forskningsarbeider har kommuneplan for 2010-2025, kommunedelplan for kunst og kultur og strategi- og handlingsplan for kulturnæringen blitt analysert på et overordnet nivå.. Disse er valgt på grunn av at de viser hva slags planer Stavanger kommune har i årene fremover når det gjelder kulturutviklingen og kultursatsingen.

Ved dokumentanalyse skaffer man til veie data gjennom analyse av foreliggende kildemateriale. En kilde er et dokument som er forfattet med en bestemt hensikt og innenfor en gitt kontekst. Det betyr at kilden gjenspeiler ikke bare den forståelse og kunnskap som var rådende i opphavssituasjonen, men også den hensikt kilden var ment å tjene.

3.1.3. Intervjusituasjonene

Ifølge Thagaard (2009) er formålet med intervju å få fyldig og omfattende informasjon og synspunkter og perspektiver om temaer som blir tatt opp i intervjusituasjonen. Hun sier at intervju gir et godt grunnlag for å få innsikt i temaet man er ute etter, og erfaringer, tanker og følelser fra informantene som er bedre kjent på visse områder enn forskeren (ibid. S. 87).

Jeg har foretatt 1 ustrukturerte og 3 semi-strukturerte intervjuer. Alle intervjuene foregikk i mars-april 2011 ved at jeg dro til arbeidsstedet til tre av intervjupersonene. Når det gjelder intervjuet med beboeren Stavanger Øst og samboeren hans er disse to bekjente av meg. Ut ifra spørsmålene jeg stilte, det vil si temaets art, og svarene jeg fikk, vil jeg anse at det ikke har noe betydning om de er bekjente eller ei.

Intervjuene er basert på en intervjuguide med en tematisk inndeling av intervju spørsmålene. Under intervjuene stilte jeg spørsmålene mine for å ha en viss styring på intervjuene, men samtalen gikk løst og intervjupersonen snakket fritt om temaene, noen ganger ble det avsporinger og da måtte jeg gripe inn. Etter å ha foretatt intervjuene satt jeg igjen med mye informasjon som var interessant å sammenligne med de andre intervjuobjektene. De forskjellige informantene har forskjellige meninger om temaet, men likevel ga det meg en dybdeforståelse av situasjonen i Stavanger som er veldig verdifull. Intervjuguiden ble tilpasset de forskjellige intervjuobjektene, i forhold til hva slags informasjon de sitter på og hva jeg er interessert i å vite fra de forskjellige.

Det første intervjuet jeg foretok, med Urban Sjøfront, var en forberedende samtale, eller et ustrukturert intervju. Jeg hadde ingen intervjuguide og følge og ingen bakgrunnsinformasjon, jeg var her ute etter å få mest mulig informasjon så jeg kunne starte med oppgaven. Etter dette intervjuet fikk jeg mye ideer, og utformet en intervjuguide som ble fulgt ved de tre andre intervjuene. Etter hvert som intervjuene ble gjort, kunne jeg argumentere med hva andre intervjuobjekter hadde sagt og mente om diverse temaer, og få til en diskusjon ut i fra hva de andre mente, dette gjorde stor nytte i min forståelse samtidig som jeg fikk høre forskjellige meninger om de aktuelle temaene jeg tok opp.

Selve intervjuprosessen gikk veldig bra. Alle intervjupersonene jeg ville ha samtale med svarte raskt på forespørselen min om intervju, de var alle positive og lette å snakke med. Thagaard (2009) skriver at utgangspunktet for et vellykket intervju er at forskeren har forberedt seg, satt seg inn i hva intervjupersonen jobber eller driver med for å få mest mulig relevant informasjon. Under mine intervjuer hadde jeg laget intervjuguide på forhånd, som jeg utformet ut i fra de forskjellige intervjupersonene mine. Intervjuguiden fungerte veldig bra for meg, det gjorde at jeg kunne holde en viss struktur og få svar på det jeg ville ha svar på. Jeg hadde spørsmål som gjorde at informanten hadde mulighet til å reflektere over temaene jeg stilte, så jeg fikk fylldige og informative svar (ibid.).

En ting jeg ville gjort annerledes hvis jeg hadde hatt bedre tid hadde vært å foretatt ett intervju til. Dette intervjuet skulle gjort med en representant på plan-avdelingen i kommunen. Jeg var i kontakt med en person her, men tiden strakk ikke til så jeg fikk dessverre ikke foretatt intervju med denne personen. Her hadde jeg tenkt å spørre eksplisitt om hvordan kulturaksen skulle utformes, og

hvordan de hadde tenkt å ta hensyn til urban design i forhold til utformingen av området for mennesker og det å skape trygghetsfølelse.

3.1.4. Forskningsetiske refleksjoner

Siden jeg har foretatt intervjuer innenfor en kvalitativ tilnærming har jeg tatt hensyn til etiske grunnprinsipper i min oppgave. Johannessen et al. Har skrevet en bok om samfunnsvitenskapelige metoder, og her har de tatt opp de forskningsetiske retningslinjer (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010). De tar opp tre typer hensyn i dette kapittelet som en forsker må ta hensyn til; Informantens rett til selvbestemmelse og autonomi, forskerens plikt til å respektere informantens privatliv og forskerens ansvar for å unngå skade (ibid. s. 91-92).

I starten av prosjektet kontaktet jeg Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) for å få godkjent mitt forskningsprosjekt. Dette gjorde jeg fordi jeg skulle foreta intervjuer med personer i offentlig sektor. I ettertid har det vist seg at dette ikke var nødvendig da mine informanter ikke har gitt meg noe sensitiv informasjon, men jeg har likevel valgt å utføre mine intervjuer med hensyn på forskningsetiske retningslinjer når det gjelder anonymitet. Jeg har derfor valgt å anonymisere informantene mine i forhold til NSD sine forskrifter. Når jeg kontaktet mine informanter via e-post presenterte jeg meg selv og prosjektet mitt. I denne e-posten la jeg ved en samtykkeerklæring hvor informantene fikk informasjon om anonymitet og hva svarene i intervjuet skulle brukes til, informantene ble bedt om å underskrive denne samtykkeerklæringen men ingen sendte vedlegget tilbake til meg, dette samsvarer med "forskerens plikt til å respektere informantens privatliv". Alle informantene samtykket muntlig da jeg refererte til dette i starten av intervjuene. Det ble også skrevet i brevet at intervjupersonen kunne trekke seg når som helst, hvis intervjupersonen ikke ville la seg intervjuer like vel, dette samsvarer med "informantens rett til selvbestemmelse og autonomi". Alle mine intervjuer er blitt tatt opp med båndopptaker, for deretter å bli transkribert. Båndopptakene og det transkriberte materialet vil bli slettet når oppgaven er levert.

Når det gjelder det siste punktet om forskningsetiske retningslinjer, forskerens ansvar for å unngå skade, er dette et punkt som ikke berører meg. Det blir ikke gitt noe sensitiv informasjon som kan slå tilbake negativt på informantene.

3.1.5. Validitet og Reliabilitet

I følge Thagaard (2009) må et kvalitativt forskningsprosjekt vurderes ut ifra troverdigheten (validitet) og påliteligheten (reliabilitet) for å kunne vurdere forskningens kvalitet.

I følge Thagaard (2009) knyttes begrepet validitet eller troverdighet opp mot om forskningen er utført på en tillitsvekkende måte, det handler om gyldigheten av de tolkningene som forskeren har

kommet frem til. Det er selve datamaterialenes troverdighet, ikke målemetoden. En viktig ting for at troverdigheten skal styrkes er det viktig å skille tydelig mellom informasjonen gitt fra informantene, teori og forskerens vurdering av denne informanten. Dette kan gjøres ved å være tydelig i analysekapittelet hva man refererer til, om det er noe informantene sier eller om det er forskerens diskusjon av dette. Jeg har i mitt analysekapittel referert til informantene og teorien ved å tydelig henvise til hvem som har sagt hva, og de stedene jeg har direkte avsnitt er dette vist ved kursiv skrift og egne innsnevrede avsnitt.

Begrepet reliabilitet, eller pålitelighet handler om i hvilken grad dataene man samler inn er pålitelige. Det vil si om de dataene som er brukt i denne masteroppgaven er troverdige data. Jeg har blant annet brukt kommunedelplaner og intervju som data i min oppgave, og vært åpen om dette gjennom hele oppgaven. Jeg har dokumentert intervjusituasjonene i denne oppgaven, og dette mener jeg er med på å styrke troverdigheten i oppgaven. Pålitelighet handler også om at forskeren skal være kritisk til materialet han/hun står ovenfor og egne tolkninger.

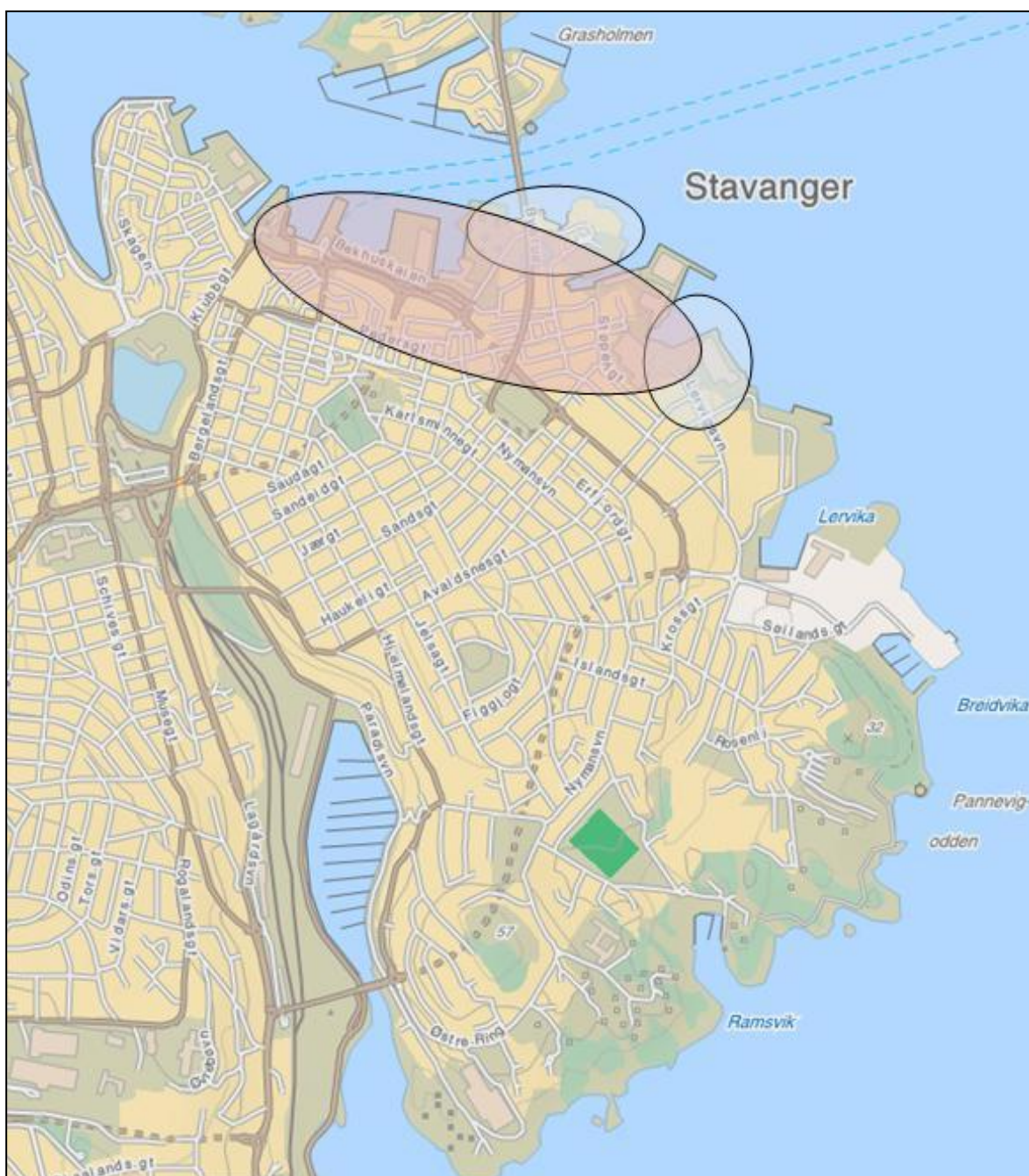
4. Stavanger og Østre bydel

I dette analysekapittelet vil jeg diskutere undersøkelsene mine og drøfte de i lys av de teoretiske perspektivene presentert i kapittel 2. Hovedfokuset i analysen baseres på funn som har fremkommet gjennom de kvalitative intervjuene og dokumentanalysen av kommunedelplanen for kunst og kultur og andre relevante planer nevnt i metodekapittelet. Jeg vil se på forholdene mellom Stavanger kommune, Urban Sjøfront, og Tou Scene sine argumenter når det gjelder planleggingsprosessen og hvordan planleggingen blir gjort i forhold til den aktuelle teorien om kulturledet byutvikling og entreprenørstrategier, og hvordan dette gjør seg gjeldende i Stavanger Øst.

Jeg vil i dette analysekapittelet diskutere den første problemstillingen *”Hvorfor bruker kommunen kultur som en byutviklingsstrategi og hvordan kommer dette til uttrykk i stavanger øst”*

For å gjøre rede for Stavanger kommune sine målsettinger med kulturstrategien vil jeg ta utgangspunkt i kommunedelplanen for kunst og kultur *”Kulturbyen Stavanger 2010-2017”* (Stavanger Kommune, 2009), kommuneplanen 2010-2025 (Stavanger kommune, 2010) og Strategi- og handlingsplan 2010-2013 for kulturnæringene i Stavanger-regionen (Stavanger Regionens Næringsutvikling, 2009). Videre i oppgaven vil disse planene bli referert til som kommunedelplanen, kommuneplanen og strategi og handlingsplan. Jeg avgrensner denne problemstillingen til og kun studere disse kommunale plandokumentene.

Figur 2 under viser Stavanger sentrum med Breiavannet og vågen til venstre i bildet og Stavanger Øst markert med rødt. Badedammen er den lyse uthevede sirkelen øverst i bildet. Badedammen ligger rett ved Bybroa over til Byøyene. Siriskjær er den andre lyse sirkelen til høyre i bildet. Badedammen og Siriskjær er to store nyetablerte boligområder med høyblokker. På begge disse plassene jord fylt ut i sjøen for å lage områdene større. Badedammen og Siriskjær ligger ikke innenfor min avgrensning på min oppgave, men de ligger begge like utenfor og er med på å tilføre bydelen med mennesker. På dette kartet vises det også at det går to tunneller inn i Stavanger Øst, den øverste tunnelen heter Bergelandstunnelen, mens den andre tunnelen som er vist nederst i bildet heter Storhaugtunnelen.

Figur 2 Badedammen, Siriskjær, Bergelandstunnelen og Storhaugtunnelen Foto: www.finn.no

4.1. Kultur som strategi i bypolitikken i Stavanger

I forhold til det Sæter og Ekne Ruud skriver om at kulturtilbud er viktig for å få mennesker til å trives i en by har Stavanger et godt eksempel på dette fra 60-tallet. Når oljeletingen startet på midten av 60-tallet var det flere grunner til at oljeselskapene etablerte seg i Stavanger. Stavanger var en by hvor mye lå til rette for å etablere et godt tilbud til folket. Byen hadde allerede flyplass og båthavn i nærheten og store næringsarealer på Forus som gjorde det greit for firmaer å etablere seg. Byen hadde også et fint hotell ved Breiavannet, en Amerikansk skole og i tillegg en 18-hulls golfbane som trolig var former for tilbud de utenlandske olje- arbeiderne satte pris på. Det var viktig for de utenlandske selskapene at de som ble sendt til Norge for å jobbe med oljevirkomheten hadde noe å gjøre på fritiden og at byen de skulle etablere seg i hadde kulturtilbud som var tilfredsstillende. På 60-tallet var hermetikkindustrien på vei ned og Stavanger var på leting etter ny næringsvirkomhet. Det politiske miljøet og særlig ordfører Arne Rettedal var meget velvillig til å legge forholdene til rette for de utenlandske arbeiderne med baseområde, boliger, skoler og så videre (Norsk Oljemuseum, 2007). I sentrum vokste det frem næringsbygg, hoteller, restauranter og banker. Dette mener jeg også er et godt eksempel på det Florida beskriver som People Climate eller bostedskvalitet på norsk. Bostedskvaliteten i Stavanger ble utviklet for å gjøre denne byen til ett godt sted for de kreative menneskene å bo og arbeide, slik Florida skriver om den kreative klasse. Florida (2005) har forsket på dette med steds-kvalitet og funnet ut hva som gjør at mennesker bosetter seg på bestemte steder. Han mener dette er en sammenheng mellom flere ting som arbeidsmarked, livsstil, sosiale interaksjoner og mangfoldighet som noen av det menneske har som kriterier. For mennesker er det viktig med et mangfold så mennesker med forskjellige livsstiler kan trives. Et annet kriterium er muligheten til å være utendørs. Muligheten til å kunne sitte i en park og trekke frisk luft eller gå en tur og nyte naturen, eller bare det å ha mulighet til å gå ut døra på kontoret eller hjemme og komme til et annet miljø. Florida (2005) legger stor vekt på det han kaller "det tredje stedet" som cafeer, cafeer og bokhandlere. Stavanger sentrum er en by som har mange av disse tilbudene. Stavanger har Vågen med et yrende liv på fine dager med trange koselige brosteinsgater i sentrum og koselige cafeer og småbutikker. Breiavannet ligger også mitt i sentrum og skaper en parkfølelse med krakker, grøntområde og blomster.

Stavanger kommune var Norges kulturkommune 2002-2003 og kåret til årets kulturhovedstad i 2008 sammen med Liverpool. Stavanger er en by som i flere år har satset mye på kultur og kulturliv og har endret sin karakter de siste årene. Stavanger kommune har et ønske om å kunne høste frukt fra kulturhovedstadsåret i mange år fremover. Kommunen vil forhindre at året 2008 kun ble det ene året med kultur, men at det satses på kultur innenfor byutviklingen også i tiden fremover. Dette er

hovedgrunnen til at kommunen har utarbeidet en egen kommunedelplan for kunst og kultur (Stavanger Kommune, 2009).

Det man må tenke på når en by satser så mye på kultur som Stavanger gjør, er om det går utove noen andre sektorer innenfor kommunen sine områder, blir pengene tatt fra andre steder, eller er det private midler som blir spyttet inn i kulturplanleggingen? Jeg vil ikke gå inn på denne diskusjonen om kommunens prioriteringer av budsjettene når det gjelder midler til kultur, sykehjem og skoler. Dette er en diskusjon med mange delte meninger, hvor en del menneske retter kritikk til å bruke så mye penger på et konserthus på Bjergsted når disse pengene heller kunne blitt brukt på å forbedre skoler og sykehjem.

Hvis man ser på Statistisk sentralbyrå sine statistikker over brutto investeringsutgifter til kultursektoren i Stavanger fra 2002-2009 kan man se at det blir bevilget mer og mer penger for hvert år som går, som vist på Figur 3 under. Alle tall er i hele tusen.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Brutto investeringsutgifter til kultursektoren	9293	116 514	60 167	64 631	75 349	95 029	94 413	132 698	65 471

Figur 3 Brutto investeringsutgifter til kultursektoren

Som Figur 3 over viser, er det et stort hopp mellom 2002-2003 og 2008-2009. I kommunedelplanen for kunst og kultur kommenterer de det høye nivået på kulturbudsjettet for 2009, og sier at dette ikke bare gjaldt Stavanger, men at staten hadde et høyt kulturbudsjett dette året. Dette ga en betydelig økning til en rekke institusjoner og festivaler i Rogaland, blant de som fikk ekstra midler var Rogaland Teater, Stavanger Symfoniorkester, Stavanger museum og Rogaland Kunstmuseum. Hvorfor budsjettet hadde så høyt sprang fra 2002-2003 kan muligens være fordi Stavanger var kulturkommune i 2003, og da kan det ha blitt bevilget mer penger til kultur dette året.

Kulturnæringene i Stavanger-regionen har utarbeidet en egen strategi- og handlingsplan 2010-2013. I følge denne planen er kulturnæringene her definert som næringer som fremstiller kulturelle produkter, det vil si kunstnerisk virksomhet som forfattere, musikere, skuespillere, billedkunstnere osv, samt aviser, bøker, bibliotek, museum, musikk, film og foto, design, arkitektur, annonse- og reklamevirksomhet og radio. Jeg forstår det da slik at kulturnæringer og kreativ industri er det samme. Kreative industrier defineres også ut ifra disse kunstneriske virksomhetene som referert over. Denne strategi- og handlingsplanen blir utarbeidet som oppfølging og videre satsing på tiden etter Stavanger2008. Planen er ett av mange bidrag til å øke innovasjonen og til å utvikle livskraftige kulturnæringer. Idrett, reiseliv og mat er ikke tatt med som kulturnæringer denne strategi- og

handlingsplanen, siden disse områdene er godt representert i andre selskaper og planer (Stavanger Regionen Næringsutvikling, 2009).

Kommunedelplanen for kunst og kultur forankres i Stavangers kommuneplan 2010-2025. Kommuneplanprogrammet peker på at satsingen på Stavanger2008 har ført til sterkere samarbeidsstrukturer mellom det offentlige og private innenfor kulturområdet i regionen. Det er altså blitt en mer nettverksstyrt styringsprosess hvor et større antall mennesker fra forskjellige sektorer er med på å bestemme. Det interkommunale styret for selskapet Stavanger2008 som står bak kulturhovedstadsprosjektet ble ledet av både politikere og medlemmer fra kulturinstitusjoner og næringslivet. Det skrives i denne kommunedelplanen at Stavanger kommune vil fortsette sin satsing på festivaler og større arrangement, og vil være med å befeste Stavanger som en særs aktiv festivalby. Planprogrammet tar opp følgende forhold innenfor kulturområdet (Stavanger Kommune, 2009, s. 11):

- Variert kulturtilbud som grunnlag for å leve et godt liv.
- Kommuneplanen må se kultur i sammenheng med bysamfunnets øvrige utvikling
- Kommunen må sikre langtidseffektene av Stavanger2008 med hensyn til utviklingen av kulturell infrastruktur, samarbeidsstrukturer/organisering og finansiering.
- Det er særlig viktig å finne metoder for å nå ut til et bredere publikum, fysiske, helsemessige eller sosiale forutsetninger. Spennende nærmiljøer gir barn, unge og voksne et rikere liv gjennom sosiale samhandlinger og kulturell utfoldelse.
- Kommunen må reflektere det store kulturelle mangfoldet og gi alle innbyggere et likeverdig grunnlag for meningsstyring og deltakelse.

Stavanger har mange tilbud innenfor kultur når det gjelder festivaler og museum, blant annet Mai-jazz, Gladmatfestival, VM i Volleyballen, Norsk Oljemuseum, Arkeologisk museum, Rogaland kunstmuseum og Sølvberget Kulturhus. I tillegg har Stavanger Europas største trehusbebyggelse, noe som gir byen ett helt eget særpreg. Alle festivalene, Mai-Jazz, Gladmatfestivalen og VM i sandvolleyball er arrangementer som styres av det privat. Stavanger kommune er en av hovedsamarbeidspartner til Gladmatfestivalen (Gladmat, 2011) og en trofast støttespiller til Mai-Jazzen (Mai:Jazz, 2011), men kommunene er en av de lokale sponsorene til VM i Volleyball (Tour, 2011). Volleyballfestivalen blir arrangert og finansiert av utenlandske firmaer, Gladmatfestivalen finansieres ved at de restaurantene og cafeene som har stand betaler en viss sum for å være med,

mens Mai-Jazzen blir finansiert av sine hovedsamarbeidspartnere og sponsorer som Total, DetNorske og Stavanger Aftenblad.

Det at Stavanger vil fortsette å være en festivalby viser at byen satser på en entreprenørstrategi med å bruke de store festivalene som et av tiltakene til et variert kulturtilbud som grunnlag for å leve et godt liv som skrevet i kommunedelplanen. Disse arrangementene tiltrekker seg et stort publikum og turister gjennom en kort periode som en måte å skape konkurranse om kapitalgoder fra andre byer. Denne formen for kulturledet byutvikling eller entreprenørstrategi kalles også kalles opplevelsesøkonomi. Ifølge De Paoli (2005) berører opplevelser og kultur sanser, livsglede og kvalitet i fritiden, og dette er holdninger som er dypt forankret i det norske samfunnet og påvirker hvordan vi ser på opplevels- og kulturnæringene (ibid. s. 5). Det å skape opplevelser og kulturtilbud er noe Norge må satse på før oljen, fisken og skogen forsvinner, og dette må også ses i sammenheng med å sikre langtidseffekter av 2008. Ved å ha store festivaler og særlig festivaler som tiltrekker seg utenlandske næringsaktører som VM i Volleyball skaper en helt spesiell atmosfære i en by og dette gjør igjen at byen får et internasjonalt øye på seg. Når mennesker fra andre land kommer å besøker Norge er det opplevelser som naturen, fjellene og fjordene de kommer for å se, og dette skjer som oftest på sommerstid. Det at Stavanger satser så mye på forskjellige festivaler og store arrangement på sommerstid har en stor sammenheng med hele turistnæringen. Utenlandske ferieturister kommer hit til Stavanger for å se vestlandsnaturen, Prekestolen og så vider, ved å ha store festivaler og arrangement som promoterer den norske kulturen og kulturen her i Rogaland skaper en større opplevelse for de tilreisende. Dette gjør byen til en attraktiv by å besøke for turister, internasjonale som nasjonale. Organisasjonen Comedia (2003) sier også at når byer arrangerer store festivaler som tiltrekker seg et bredt publikum er dette en klar form for kulturledet byutvikling. Dette fører til at de som besøker byen legger igjen penger i byen i form av attraksjoner, hotellopphold, restaurantbesøk og annen shopping.

Stavanger vil ikke bare være en festivalby, de satser også stort på å bli en anerkjent kulturby. Det skrives blant annet i planprogrammet at det må være et variert kulturtilbud for å leve et godt liv. Dette samsvarer igjen mye med det Florida sier om å være en attraktiv by for å tiltrekke seg den kreative klasse, og for å ha en by med steds-kvalitet. Mer enn noen gang opererer Stavanger på et internasjonalt plan. Stavanger har opplevd en kraftig vekst siden slutten av 1960-årene på grunn av oljefunnet i Nordsjøen. Stavanger vet at oljen vil ta slutt, og de må etablere en økonomi som hviler på flere søyler en kun oljen. Ved å lage en egen kommunedelplan for kultur og satse videre på det å være en kulturhovedstad har politikere, næringslivet og folk flest vist at kultur er en søyle den kommende næringen kan hvile på. Med denne kommuneplanen viser de at kommunen satser på langtidseffekter av kulturhovedstadsåret 2008. Ved at de planlegger en kulturakse fra Bjerksted i vest

til Tou bryggeri i Øst viser de at de vil ha en viss struktur og organisering av kulturtilbudene i byen. Kulturutvikling i Stavanger har en tydelig økonomisk funksjon, i forhold til det som skrives om kulturledet byutvikling.

I Stavanger Øst arrangeres det "Tou Camp" i perioden 25. mai – 25. juni, dette er en hel måned med konserter, markeder, utstillinger og andre kulturarrangement i og utenfor Tou bryggeri. Med denne festivalen vil Tou Scene nå ut til det brede publikum ved å tilby kulturarrangementer for enhver smak. Ved å arrangere denne festivalen i Stavanger Øst skapes det mye liv i denne bydelen, det arrangeres både forestillinger og aktiviteter for barn, unge og eldre i alle sjangre. Kunstforestillinger, danseforestillinger, barneteater, hiphop kurs og forskjellige typer konserter for å nevne noe. Tou Camp har gjort noe veldig lurt noe for å få mennesker ut til dette området, de har satt opp taxi til og Stavanger sentrum og Tou Scene gjennom hele kvelden og natten, dette har de kaldt "Toubanen" og koster kun 20 kr. Denne månedslange festivalen er støttet av Stavanger kommune og Kulturbufondet. Under åpningen av festivalen var det ordføreren i Stavanger Leif Johan Sevland som klippet snoren og erklærte Tou Camp for åpnet. Tou Camp har fått 400.000 av kommunalstyret for kultur og idrett til dette arrangementet. Kommunen viser tydelig at de er interessert i dette arrangementet, og at de viser alvoret med kjøpet av Tou bryggeri Denne festivalen er også arrangert i samarbeid med mange andre innenfor næringslivet og kultursektoren i Stavanger, blant annet studenthuset Folken, Urban Sjøfront, KinoKino, Norges Kreative Fagskole, Jacobs brød og Rogaland Teater for å nevne noen (Flatøe, 2011).

Representanten fra Tou Scene sier at Stavanger hadde en tendens til å bli en kulturby av rang etter kulturhovedstadsåret 2008 men at det ble gjort noen små grep som ødela alt. Kultur er ikke bare avhengig av kulturpolitikk men også av næringspolitikk og samferdsel som alle andre prosjekter i samfunnet. Han mener at det er i dette skjæringspunktet at det har skjedd en del uheldige sammentreff som har gjort at kulturen har tapt. Han sier at politikerne har et mål om at det skal være en kunst og kulturvennlig by og at det skal være en kulturby, men de legger ikke til rette for en kulturby mener han, de legger til rette for en eventby. Angående dette sier han:

"det er helt greit at Stavanger vil være en eventby, men da må de tørre å si det. At man heller har fokus på større event istedenfor et kulturliv, man ser jo det vanvittige fokuset det er på strandvolleyball og forskjellige typer festivaler, man skal ha vm i ditt og datt og det er helt greit. Det er ikke noe problematisk i det, men da må man ikke holde kulturlivet for narr som man har gjort nå de siste årene".

Ved at stavanger satser så mye på store event og festivaler og med det representanten fra Tou Scene sier her kan det virke som om Stavanger satser på en opplevelsesøkonomi når det gjelder

kulturutviklingen. Donatella De Paoli har forsket på dette med opplevelsesøkonomi, og hun vektlegger at opplevelsesøkonomi og kulturnæring er to ord på det samme begrepet (Paoli, 2006, s. 4) Turisme og reiseliv går under begge disse begrepene, men det er dette opplevelsesøkonomien fokuserer på i følge Paoli (2006).

Representanten fra Tou Scene sier at kulturtilbudet i Stavanger har blitt dårligere siden 2008 og at kommunen ikke legger til rette for den allsidige kulturen, dette kommer også frem i intervju med beboeren i område. Begge to sier tydelig at kulturtilbudet er blitt dårligere i form av konserttilbud. Representanten fra Tou Scene mener at Stavanger taper i konkurransen mot andre byer i Europa om kulturtilbud, men at politikerne ikke vil tro på dette. Det tar lang tid å opprette et godt og anerkjent kulturtilbud i en by, og det representanten fra Tou Scene mener her er at når kommunen gjør sånne grep som for eksempel å gi utesteder med konserttilbud strengere åpningstider i forhold til kulturbevillingen som diskutert under så blir det vanskeligere for plasser å tilby et seriøst tilbud til publikum. Når jeg spurte beboeren i området om han syntes kulturtilbudet var blitt bedre etter 2008 svarte han at for hans del var det blitt mye dårligere etter 2008. Han sier at konserttilbudet og de utelivsstedene som hadde større konserter før som Checkpoint Charlie har nesten kuttet ut hele konserttilbudene siden 2008. Representanten fra Tou Scene er helt enig i dette med konserttilbudene, og sier "Checkpoint er helt dødt og Cementen har også mistet folk siden 2008". Representanten fra Tou Scene forteller at de doblet besøkstallene sine hvert år fra 2005-2008 og at de lå an til en massiv økning igjen i 2009 helt til det skjedde en endring i skjenkereglene for steder med kulturbevilling. Kulturbevillingen falt vekk, og Tou Scene og andre utesteder som Checkpoint Charlie, Cementen og Folken som satset på konserter fikk ikke lengre lov til å selge øl til 03:00, de måtte stenge øl salget 01:30. Dette gjorde at Tou Scene måtte redusere tilbudene sine, for det er mellom midnatt og 03:00 de tjente penger på øl sier han. Dette førte igjen til at de måtte stenge ned på tilbudene og klubbvirksomheten, som førte til mindre folk og mindre besøkende.

Kulturbevillingen ble innført 1. juli 2008 som et prosjekt for å få mer kultur tetthet inn i utelivet. Utesteder kunne søke om kulturbevilling hvis de hadde et kulturarrangement i form av en artistopptreden, og at de tok betalt og reklamerte for dette i forkant. Ved å gjøre dette fikk de utvidet åpningstidene en time. Dette førte til at utesteder med egen kulturbevilling fikk utvidet åpningstid 02:00 og nattklubber med aldersgrense 21 år åpningstid fra 22:00-03:00. Dette førte at alle pubene i sentrum fikk hyret inn det som kunne krype og gå av simple musikere og trubadurer for å få innvilget kultursøknaden sin. Denne kulturbevillingen ble utnyttet av utestedene og virket mot sin hensikt (Berekvam, 2009). Denne bevillingen førte til at utesteder med 18-års grense fikk lengre åpningstid og ungdom drar senere ut på byen, så lenge de hyret inn en trubadur som spilte "Tore Tang" på kassegitar skrives det ironisk i artikkelen. Dette gjorde at kommunen måtte slutte med

kulturbevillingen fordi utestedene utnyttet dette tilbudet og alle utestedene fikk da tilbake sine ordinære åpningstider. Det kommer frem at Tou Scene, Checkpoint Charlie, Matinique, Bøker og Børst, Folken og Cementen har skrevet et felles innspill til politikerne med et forslag om at det gis fast kulturbevilling til utesteder som over tid viser seg som seriøse aktører innen ulike kulturfelt. I denne artikkelen fra Berekvam kommer det frem at de fleste av utestedene mener at Checkpoint Charlie, Folken, Tou Scene og Cementen burde belønnes for sitt arbeid innenfor kultur, og at de er de faktisk satser seriøst på gode artister at disse utestedene skulle fått beholde kulturbevillingen og mulighet til å holde åpent en time lengre.

Det som skjedde med Tou Scene, at de måtte stenge ølsalget tidligere, og måtte kutte i konserttilbudene sine på grunn av tapte inntekter i ølsalget skjedde også med andre utesteder som satset på konserttilbud. Flere av utestedene uttrykker at de etter en helhetsvurdering av de nye sjenkereglene etter kulturbevillingen forfalt må legge om programtilbudet for konserter, det blir vanskeligere å arrangere konserter. Disse utestedene har ikke lengre kapital nok til å arrangere stor konserter. Denne ordningen kan fort skape et skille mellom uteliv og kulturliv, blant unge henger disse to sammen ved at man går på Tou Scene og Folken og andre steder med et bredt kulturtilbud for å få med seg både pub, konsert, dansegulv og klubblivet på ett og samme sted. Ungdom skiller ikke pub og konsert med hverandre, disse to tingene går hånd i hånd i det yngre miljøet, og særlig i studentmiljøet. Det at ett av hovedinnsatsområdene i kommunedelplanen er "Studentbyen Stavanger" går på at studentene må bli et større og utpreget miljø i gatelivet og utelivet, disse studentene er byens kreative miljø.

4.2. Kultur i Stavanger, visjoner og mål

Næringslivet i Stavangerregionen har bidratt med over 300 millioner til kulturtiltak de siste årene. Vitenfabrikken, det nye konserthuset på Bjerksted og Stavanger2008 er de arrangementene og tilbudene som har tatt mest av disse pengene, dette viser hvor mye stavangerregionen satser, og vil satse på kulturnæringen i fremtiden (Stavanger Regionens Næringsutvikling, 2009). Her ser man at næringslivet spiller en stor rolle i finansieringen av regionens kulturpolitikk og at de er med på å satse på en opplevelsesbasert økonomi i forhold til det Paoli (2006) skriver. Dette viser også hvordan kommunen og næringslivet samarbeider om kulturnæringene ved at kommunen legger til rette for prosjekter og de private er med på å finansierer prosjektene da kommunen ikke har økonomi til dette. Mye av planleggingen av store prosjekter i Norge har denne typen av nettverksstyring som Firmreite et al. (2005) definerer det.

Et av de strategiske grepene som er satt opp i denne planen er å bygge ut den kulturelle infrastrukturen i form av bedre produksjonsfasiliteter for kunstnere og kulturvirksomheter. Et av

grepene for å få til dette er å utvikle gamle Tou bryggeri i Stavanger som et regionalt og nasjonalt senter for produksjon og formidling av kunst og kultur, med planer for bl.a. atelier hus og regionalt øvingsfelleskap for rytmisk musikk (Stavanger Regionen Næringsutvikling, 2009, s. 19). Den kulturelle infrastrukturen må utvides hvis ønsket om langtidseffekter etter kulturhovedstadsåret2008 skal gå i oppfylning. Kommunen og private aktører må jobbe målrettet mot å få et større kulturtilbud som favner om flere grener. Kulturaksen Nytoget innover Stavanger Øst er en de to kulturelle aksene som er tegnet inn i kulturkartet for den helhetlige kulturelle infrastrukturen som er tenkt i Stavanger. Den kulturelle infrastrukturen i Stavanger er delt inn i fem deler som vist på Figur 3 side 44. Disse fem områdene er "kulturaksen Bjergsted – indre vågen", "kulturhistorisk hanvnelandskap", "kulturaksen Nytorget – Stavanger Øst", "kunst, kulturarv, rekreasjon" og "sentrum". Det at Stavanger gjør et grep og lager disse kulturplanene viser at Stavanger har en stor satsing på kulturledet byutvikling i byen. Med denne kulturpolitikken søker de nye måter å skaffe byen kapital, turister og markedsføring. Hvis Stavanger kommune vil bli kjent som "Kulturbyen Stavanger" og bruke dette som stedsmarkedsføring må den kulturelle infrastrukturen forbedres slik at Stavanger også sikrer langtidseffektene av kulturhovedstadsåret2008. Etter samtale med representanten fra kommunen sier han at Tou bryggeri er en viktig strategi kommunen har for byutviklingen av Stavanger Øst. Han begrunner kjøpet av Tou bryggeri med at dette er et bygg med mye historie og et grep de gjør for å sikre at kunstnerne ikke forsvinner fra Stavanger og at det er et forankringspunkt nokså langt inn i Stavanger Øst. Med planene om utbygging av Tou anlegget, ny idrettshall med multihall og skatehall, og at Handelshøyskolen BI har kommet inn i området, er summen av alle disse forandringene over tid at bydelens karakter endres i den positive retningen og trekker mer folk ut dit og gjennom Pedersgata og bidra til en positiv utvikling av Pedersgata.

Stedsmarkedsføring er en viktig del av entreprenørstrategier og en viktig måte å tilegne byen kapital. Om Stavanger har fått en etablert stedsmarkedsføring som kulturhovedstad etter 2008 er vanskelig å svare på da dette arrangementet er så nært i tid. Informanten fra kommunen mener at når de får pusset opp hele Tou anlegget og fått inn kunstnerne og musikerne og et større tilbud i denne bydelen vil dette være en stor berikelse for både bydelen og hele byen. Han sier

"om noen års tid så vil det kanskje på en fredagskveld være en konsert som skjer på en scene på Tou være i konkurranse om du skal gå på Folken eller om du skal gå ett annet sted. Men jeg tror byen og regionen vokser såpass kraftig at byen har plass til dette".

Etter samtale med både representanten fra kommunen, Tou Scene og beboeren sier alle at markedsføringen av Tou Scene er for dårlig. Beboeren i området forteller at han aldri får vite at det har vært en konsert på Tou Scene før et par dager etter konserten. Representanten for Tou Scene

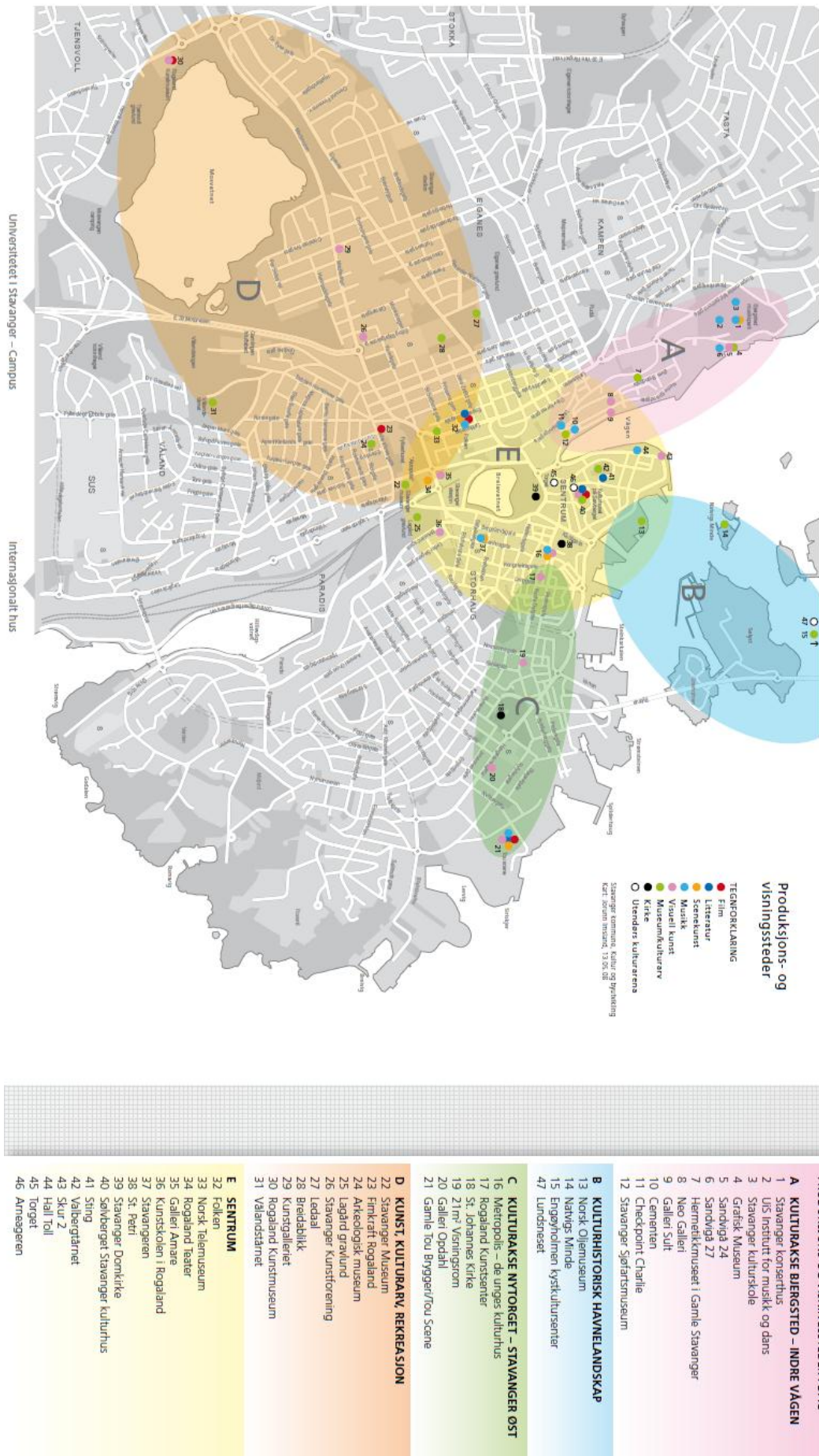
sier at de ikke har råd til å markedsføre seg andre steder enn via sosiale medier som Facebook. Siden Stavanger kommune fokuserer så mye på Tou bryggeri i kommunedelplanen og at de har gått inn å kjøpt dette bryggeriet burde kommunen være flinkere med å markedsføre Stavanger Øst.

Kommunedelplanen for kunst og kultur ble laget i samarbeid med at kommunen ønsket en strategiplan for etterbruken av Stavanger2008. Bystyret i Stavanger ville prioritere i årene fremover en sterk satsing på kultur og ønsket dermed en langsiktighet i kultursatsingene fremover. Kommunedelplanen vil vektlegge to av verdiene til visjonen: Gjestfrihet og tilgjengelighet, nyskaping og kvalitet.

I kommunedelplanen er det satt opp to viktige punkt innenfor kunst- og kulturtilbudet i byen. Det første punktet sier at Stavanger skal være en gjestfri og tilgjengelig by, med kulturtilbud som inkluderer alle menneskene i byen, ikke bare den kreative klasse. Ifølge kommunedelplanen (Stavanger Kommune, 2009, s. 10) betyr dette at Stavanger skal satse på en utvikling kulturell infrastruktur og universell utforming, de skal ha en stimulering på det kulturelle mangfoldet og en utvikling av Stavangers identitet som by samtidig som de vil vektlegge den internasjonale dimensjonen i kulturarbeidet. Dette tyder på at Stavanger satser på imaget som kulturby, og vil gjerne ha at byen skal fremstå som kulturell attraktiv.

Det andre punktet, nyskaping og identitet, innebærer at Stavanger vil gi gode rammevilkår for nyskapende kunst- og kulturuttrykk. Dette betyr i følge kommunedelplanen (Stavanger Kommune, 2009, s. 10) at Stavanger vil bli bedre til å tilrettelegge for utviklings- og arbeidsmuligheter for profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere, de vil også prioritere midler til kunstprosjekter som er profesjonelle og innovative samtidig som Stavanger vil være en pådriver for utviklingen av kultur som drivkraft i en byregion med Bjerksted musikpark og Stavanger Øst med Tou bryggeri som tyngdepunkt.

Med disse to viktige punktene viser Stavanger at de mener alvor med å føre kulturen etter Stavanger2008 videre. De skriver at de vektlegger Stavanger Øst med Tou bryggeri som ett av Stavanger sine tyngdepunkt innenfor kulturen fremover, og at de ser på de store og forskjellige kulturarenaene på hver sin side av byen som drivkrefter til å fremme et større kulturtilbud i byen.

Figur 4 Dagens kulturkart med akser og tyngdepunkter

Utbyggingen og restaureringen av Tou bryggeri er et tema som blir tatt opp i de fleste intervjuene, dette fordi Tou bryggeri skal bli den nye kulturarenaen i Stavanger Øst og bli hovedtyngden når det gjelder den kreative industrien i området. Tou visjonen er hovedinnsatsområde nummer 2 i kommunedelplanen, og med denne visjonen har Stavanger kommune et stort ønske om å kunne imøtekomme det store behovet for lokaler til kunstnere og utøvere i Stavanger. Dette bygget ble kjøpt av kommunen også for å gjøre denne gamle bryggeribygningen til et nasjonalt og regionalt senter for produksjon og formidling av kunst og kultur. I følge representanten fra Tou Scene så omhandler tre av fire hovedinnsatsområder i kommunedelplanen Tou og Tou Scene. De fire hovedinnsatsområdene er; Realisering av Bjergstedvisjonen, Tou-visjonen, en attraktiv by for kunstnere og universitets- og studentbyen. Innsatsområdene om å være en attraktiv by for kunstnere og en god universitets- og kulturby omhandler i stor grad Tou. Dette fordi det skal bygges store atelier rom og muligheter for kunstnere å arbeide i Tou bryggeri, og det skal også bygges en ny scene for konserter og teater. Dette kan styrke studenttilbudet i Stavanger, med en ny konsertscene, som kan bli et alternativ til Folken. I kommuneplan 2010-2025 skrives det at i 2017 skal det nye konserthuset i Bjerksted ha vært i drift noen år og at gamle Tou bryggeri skal da være i ferd med å bli kjent som et regionalt og nasjonalt senter for kunst og kultur (Stavanger kommune, 2010, s. 63).

Representanten fra Tou Scene ytrer sin bekymring om tidsperspektivet mot 2017 i forhold til de tre innsatsområdene som ikke omhandler Bjerksted, han sier:

“for du har jo fire hovedfokuser, tre av de fire handler om Tou og Tou Scene, også har du Bjerksted. Men det er kun Bjerksted de egentlig jobber aktivt med, og det er ganske mange punkt i den kommuneplanen som i løpet av 2017 skal fylles, og de har ikke begynt aktivt på de andre punktene, så vi begynner å bli litt redde for fokuset. Bjerksted er så stort og tungt at det sluker all energi og kapasitet”.

Representanten fra Tou Scene her sier at han syntes kommunen prioriterer kun Bjergstedsprosjektet. Han mener dette er feil fokus fra kommunen sin side når det er tre andre fokusområder i kommuneplanen som også trenger tid, kapasitet og kapital til å bli gjennomført. Det at Stavanger har en kulturstrategi om å bli en by med et godt kulturtilbud til alle i byen nytter det ikke å kun fokusere på konserthuset i Bjergsted. Studentene i Stavanger er en stor gruppe av befolkningen, og det kulturelle tilbudet må i stor grad rettes mot de yngre som ikke er vant med å gå på teater i like stor grad som de eldre. Stavanger må satse på de yngre i form av hva denne folkegruppen syntes er spennende i forhold til kultur, et konserthus i Bjergsted appellerer mer til den eldre delen av befolkningen. Representanten fra Tou Scene forteller at de har gått inn i et samarbeid med Rogaland Teater, Konserthuset Bjergsted og Symfoniorkesteret for å utvikle en spørreundersøkelse om

hvordan man kan nå målgruppene sine og hvordan man kan utnytte hverandres publikum. Han sier at det er et problem at Symfoniorkesteret når ikke unge folk, mens Tou Scene igjen når nesten kun unge mennesker. De over 40 er fraværende på Tou Scene mens de under 60 er fraværende hos symfoniorkesteret forteller han. Det vises tydelig her at det kan være vanskelig å nå ut til det rette publikum, så en bedre markedsføring på de forskjellige kulturtilbudene vil være positivt. Dette kommer jeg tilbake til litt senere i oppgaven.

Etter samtale med representanten fra kulturavdelingen i kommunen sier han at kommunen ikke klarer å investere og bygge ut alt på en gang, det handler om økonomiske prioriteringen. Rådmannen har foreslått at det igangsettes prosjektering av delprosjektene teknisk infrastruktur og atelier hus på Tou bryggeri så dette kan tas opp til vurdering i handlings- og økonomiplan 2011-2014. Dette viser tydelig at arbeidet med dette Tou anlegget er i gang men at det fremdeles kan ta lang tid før byggingen og rehabiliteringen starter. Siden Tou bryggeri er hjørnestein i Stavanger Øst og tyngdepunktet for den videre kulturutviklingen av området er det viktig å fokusere på fremdriften av dette bygget når det gjelder kulturutviklingen i Stavanger Øst.

4.3. Utviklingen av Stavanger Øst, Tou Scene og Urban Sjøfront

Stavanger Øst har vært en industribydel fra gammelt av som Johnsen og Roalkvam (2001) skriver om i sin bok. Industrien fikk en nedgangstid i midten av 1960-tallet og all industrien ble lagt ned eller flyttet til Forus-området som ligger ved grensen til Sandnes og Sola i Sør, og Dusavika som ligger ved grensen til Randaberg i nord. Høsten 1983 ble den siste sardinproduksjonsfabrikken nedlagt i Verven og dette var den endelige punktum for sardinproduksjon i Stavanger (Johnsen & Roalkvam, 2001, s. 65). Når industriperioden var over og halvparten av menneskene som bodde i Stavanger Øst flyttet ut måtte det skje drastiske ting med området for å få tilbake menneskene og livet i bydelen. Stavanger kommune var sammen med beboerforeningen store pådrivere for å få en ny profil for bydelen. Det ble satset på en miljøprofil og å bevare miljøkvalitetene i bydelen. Dette ble gjort for å tilføre bydelen nye kvaliteter som kunne styrke bydelens verdier som bo- og næringsområdet (Johnsen & Roalkvam, 2001, s. 68). Stavanger Øst er en aktuell bydel når det gjelder å studere hvordan kultur blir brukt for å transformere et område. Dette er et område der det er mulig å skape et spennende bymiljø ved å bruke gamle forlatte industrilokaler for å skape noe nytt. Handelshøyskolen BI har flyttet i 20020 inn i den gamle industribygningen for hermetikkemballasjeproduksjon til Skanem Stavanger ved Skjelvene (Urban Sjøfront, 2011). Dette var det første signalet på at sentrumsutviklingen av Stavanger Øst var i gang. Hermetikkfabrikken Borgen Packing er industribygget hvor Ostehuset Øst holder til i dag. Ostehuset åpnet i april 2008 etter at dette industribygget ble totalrenovert. Denne bygningen inneholder også i dag flere kreative næringer som mediebedriften Bitmap AS, film- og

videoprodusenten Yellow, messedesignerne Sixsides, design og webbyrået Ghostwriter, reklamebyrået Procentra og Lovechild som jobber innenfor merkevarebygging. Dette viser at Stavanger Øst utvikler seg som en kreativ bydel med et dynamisk miljø. Florida (2005) sier at steder med et godt arbeidsmarked, mennesker med forskjellige livsstiler sammen med et mangfold av aktiviteter og at området har en egen identitet er steder hvor typiske steder hvor den kreative klassen ønsker å bosetter seg. Det er viktig at området har en steds kvalitet, altså at det er et attraktivt miljø med muligheter til å utfolde seg på fritiden som å gå på konserter, cafe, kino eller ta en tur i parken. Stavanger Øst er på vei til å bli et slikt sted. Det å planlegge for steds kvalitet i et område er ikke noe kommunen eller private aktører kan fysisk planlegge for, men det er jo selvfølgelig mulig å tilrettelegge for dette. Steds kvalitet er noe menneskene og hele kulturen i området skaper sammen over tid. Det må være en historie eller i hvert fall en viss følelse av noe tilhørighet i et område for å kunne skape en identitet som den kreative klasse kan identifisere seg med. Stavanger Øst er en bydel preget av industri fra gamle dager og flere av industribygningene står fortsatt i denne bydelen. Det at Tou Scene har etablert seg i gamle Tou bryggeri sine lokaler og at Borgen Packing sine lokaler nå er inntatt av både cafe og kreative industrier gir en helt spesiell stedsfølelse i Stavanger Øst. Dette er ikke et område som er kopiert fra andre byer. Det at Stavanger Øst prøver å ha en strategi om kultur som steds kvalitet ser vi tydelig i dette området. Dette er også viktig for utviklingen av kulturtilbudet i Stavanger. Stavanger Øst har gode muligheter til å føre denne industrikulturen videre inn i den nye epoken bydelen er på vei inn i nå. Ved å beholde bygningsmassen til de nedlagte industribygningene, og fylle disse med ny aktivitet skaper en atmosfære som er helt spesiell.

I 1989 ble Bergelandstunnelen fra Bergelandsbrua rett ved Rogaland Teater og Jernbanelokket i sør til Verksalmenningen ved Båneviga i nordøst åpnet og i 2001 Storhaugtunnelen som går fra Strømsbrua og Østre Ring i vest til Haugesundsgata i nordøst som vist på

Figur 2 side 34. Dette har gjort mye for adkomsten til området som lenge var et sentralt spørsmål når det gjaldt utviklingen og bokkvaliteten i Stavanger Øst. På 90-tallet var kommunen og private eiere i Stavanger Øst opptatt av å utnytte områdene langs sjøen fra Badedammen til Lervig brygge, dette førte til at det ble gjennomført store fyllinger både ved Badedammen og Siriskjær som også vist på

Figur 2 side 34 for å gjøre plass til boligprosjekter langs sjøsiden (Johnsen & Roalkvam, 2001).

Representantene fra Tou Scene og Urban sjøfront har gitt meg en god innføring i hvordan området Stavanger Øst var både før og etter de etablertes seg her på sent 90-tallet. Urban Sjøfront ble etablert i 1999, og representanten derfra sier at det er dette som kjennetegner starten på byutviklingen i Stavanger Øst.

4.3.1. Urban Sjøfront AS

“Urban Sjøfront AS er et privat non-profit aksjeselskap eid av 21 grunneiere/aktører i Stavanger Øst. Selskapet er et kollektivt samarbeid, ut fra en målsetning om å utvikle området mer helhetlig enn det som hadde blitt situasjonen dersom hver enkelt grunneier skulle utvikle sin eiendom isolert” (Urban Sjøfront, 2011).

Urban Sjøfront AS fungerer som er paraplyorganisasjon for hele Stavanger Øst. De er ikke selv grunneier i området men de er eid av grunneierne. Representanten fra utviklingsfirmaet Urban Sjøfront definerer selskapet:

“Urban Sjøfront er en aktiv pådriver, initiativtaker og koordinator for byutviklingen av Stavanger Øst. Selskapet representerer en kollektiv satsning fra de private grunneierne i området, og samarbeider tett med Stavanger kommune mht. å styrke Stavanger sentrum”.

Med dette utsagnet sier representanten fra Urban Sjøfront at utviklingen og planleggingen av Stavanger Øst foregår som et samarbeidsprosjekt mellom Stavanger kommune og de private aktørene i området. Det vil altså si at kulturplanleggingen her foregår som en governance modell. Det offentlige-private samarbeidet i Stavanger Øst blir beskrevet tydeligere i neste delkapittel.

Da Urban Sjøfront etablerte seg i 1999 sa de allerede da at kunst og kultur skulle være en viktig del av byutviklingen. Dette sa de fordi de hadde en følelse av at det var et viktig, riktig og sentralt tema. De hadde et ønske om å utvikle Stavanger Øst så det ikke ble en kopi av et annet område. De ville prøve å skape noe nytt på sin egen måte. Samtidig visste de ikke helt hva dette innebar og betydde, for på den tiden var det ingen kommunale vedtak på at det skulle forekomme en stor kulturinstitusjon, eller noe som ville trekke til seg kunstnere og kulturtilbud i denne delen av byen. Informanten utdyper:

“denne delen av byen, du er jo tilflytter, og denne delen av byen, Stavanger Øst, var så stigmatisert. De fleste i stavanger ville ikke forholde seg til dette området over hodet... og du kan si at da og begynne å promotere og jobbe med et område som for det første var veldig negativt, og så skulle du komme trekkende med noe som for en del byutviklingsaktører var litt fremmed, kunst og kultur, hallo lissom! Vi må jo få inn boliger og næring ikke sant. Så var jo det en dobbel utfordring. Men jeg tenkte at nettopp derfor har du en dobbel utfordring som er så sterk så er det rom for å gjøre det litt annerledes”.

Informanten fra Urban Sjøfront sier tydelig her at de ikke var interessert i å se på gode områder gjort i andre land, for så å kopiere hva de har gjort der. Det skjer det samme i Stavanger Øst som det Bergsli (2005) skriver om at skjer i Oslo og Bjørvika men selvfølgelig i mindre skala. Hun sier at kultur som entreprenørstrategi er en strategi som anvendes i stor grad på gamle industriområder der disse

blir gentrifisert og næringslivet, kulturlivet og servicetilbud flytter inn. Stavanger Øst har et skifte fra industri- til serviceøkonomi og det må tenkes nye former for byliv og måter å skape bylandskap på i Stavanger Øst, akkurat som Bjørvika sto ovenfor når den bydelen skulle utformes. Dette området må tiltrekke seg mennesker på nytt, og Stavanger Øst satser på et kulturperspektiv og et område for den kreative klasse. Leitner og Sheppard (1998) skriver at stedsmarkedsføring er et sentralt element i entreprenørpolitikken. De sier at imagebygging og profilering er brukt for å endre et sted med negativ karakter. Stavanger Øst har en viss negativ karakter siden det er mye tomme industrilokaler i dette området, og man kan da se på opprustningen av gamle Tou bryggeri som en form for imagebygging. Tou bryggeri er som sagt en hjørnestein i Stavanger Øst og et av de store kulturprosjektene kommunen har i årene fremover, og kommunen og private aktører har stor tro på at Tou bryggeri vil trekke mye mennesker inn i området.

4.3.2. Tou Scene AS

Figur 5 Tou Scene. Foto: Sissel Nerlie

Figur 6 Tou bryggeri. Foto: Sissel Nerlie

Tou Scene er et samtidskunstsenter som holder til i bygningsmassen til Tou bryggeri. Tou scene er et aksjeselskap eid av 25 kunstnere. Grunnen til at de er et aksjeselskap og ikke en stiftelse er ifølge informanten at de driver med så mye blandet virksomhet at det blir for komplisert i forhold til moms for en stiftelse. De har utleie av kontorer, atelier og studio, cafe, bar og program for publikum, med et mangfold av arrangementer som konserter, kunstutstillinger og teater. De 25 kunstnerne som eier aksjeselskapet blir kaldt for A aksjonærer og disse har vetorett. Noen investorer er det også i selskapet men disse blir betegnet som "gode venner" som er kulturinteresserte og kapitalsterke mennesker i byen forteller informanten. Det er også rundt 8 firmaer i selskapet, disse er B aksjonærer der noen er kapitalsterke kunstnere som har gått inn med en viss sum. Informanten

forteller at det er ved B aksjonærene kapitalen ligger, men de har ingen bestemmelsesrett og de forventer ikke å få noe utbytte eller å få tilbake pengene sine noen gang. Dette blir altså mer gitt som en gave for å kunne starte hele bedriften her. Organiseringen av Tou Scene er et tydelig uttrykk for governance teorien, eller samamarbeidsstrukturen mellom det offentlige og private. Tou Scene er drifter store deler av Tou bryggeri, som er eid av kommunen. Tou Scene har representanter fra kommunen i sitt styre og de har daglig kontakt med kommunen om samarbeidet forteller representanten fra Tou Scene. Tou Scene er igjen finansiert av kapitalsterke kunstnere og personer i Stavanger, og de får også mye midler av kommunen for å realisere aktuelle prosjekter som for eksempel Tou Camp.

Representanten fra Tou Scene forteller meg at når de ble opprettet i 2001 var det kun som en undergrunnsscene. Området rundt Tou Scene var tydelig nedgradert og ifølge informanten var det visse tendenser til slum, i norsk forstand, og bygningsmassen holdt på å rase sammen. Mye skjedde dette året for Tou Scene, sommeren 2001 samlet mange kunstnere og kulturinteresserte seg for en happening utenfor bygningsmassen. Under dette arrangementet fikk kommunen og staten øynene opp for denne bygningsmassen, og plutselig var Tou Scene AS på statsbudsjettet siden de hadde etablert seg som et samtidskunstsenter. Ifølge informanten var dette starten på Tou Scene. Informanten fra Urban Sjøfront snakker også om dette sommerarrangementet i 2001:

“... våren 2001 kom det et sammenfall av henvendelser, kunstnergrupper og filmmiljø ville gjerne ha et sted, og da var vi flere som fant sammen og satset på et sommerarrangement i Tou bryggeri. Det var lissom starten, at flere gikk sammen, og da snakker jeg ikke om kommunen vedtar gjennom et vedtak at noe skal skje, men at de som vil at noe skal skje samlet seg for å jobbe. Dette var starten på Tou Scene...”

Etter dette arrangementet i 2001 fikk Tou Scene 8 millioner til oppussing av lokalene, oppussingen av hele lokalet var estimert til 25 millioner, så de ble jo selvfølgelig ikke ferdige forteller representanten fra Tou Scene.

4.4. Det offentlig-private samarbeid om kulturutviklingen i Stavanger

Øst

Stavanger Øst skal ha en kulturprofil med et tilbud som skal inkludere byens befolkning i tillegg til å vekke interessen hos turister. Dette målet er klart for både det offentlige og de private aktørene. Næringslivet i Stavanger har gått inn og finansiert mye av kulturtiltakene i byen. Kommunen går inn og planlegger, men de har ikke midler og kapital til å gjennomføre tiltakene selv. Næringslivet i byen ser at det er viktig å satse på kultur i Stavanger for å tiltrekke seg ny kapital og går med dette inn og støtter kulturtilbudene.

Tou Scene, Urban Sjøfront og Stavanger kommune er tette samarbeidspartnere for å få til en utvikling i denne bydelen som nevnt ovenfor. Urban Sjøfront er den overordnede paraplyorganisasjonen som er eid av mange private aktører, blant annet av aktørene som har finansiert og bygget både Siriskjærprosjektet og Lervig brygge. Representanter fra Tou Scene er med i referansegruppen som har vært med å utviklet kommunedelplanen for kunst og kultur, Tou Scene og Urban Sjøfront er også med på møter med kommunen når det diskuteres utviklingen av Stavanger Øst. Tou Scene har også en representant fra kommunen og Urban Sjøfront i sitt styre. Dette kommer tydelig frem i intervjuet med Tou Scene at dette samarbeidet er positivt. Han roser både Urban Sjøfront og kommunen for et fantastisk samarbeid, han sier:

“... Urban Sjøfront har vært en helt fantastisk støttespiller, oppdraget dems var å bygge by og det gjør de sammen med Stavanger kommune, men de gjør det litt annerledes en det som er vanlig ellers i Norge. Først etablerer de byfunksjonene, nå har vi et par cafeer og et kultursenter, og så kommer leilighetene i andre fase. Og det at kommunen faktisk kjøpte bygningsmassen her sikrer jo at i alle fall en viss del av det operative kulturtilbudet for lov til å være i denne bydelen her”.

Det kan være både positive og negative meninger om kommunens samhandlinger med private aktører. Medalen (2005) mener at handlingskapasiteten øker når disse aktørene samarbeider. Utbygger har større mulighet til å sikre seg konsulentkompetanse når det er en offentlig-privat nettverkstyring. Det negative kan være at samhandlingsmulighetene utfordrer ulike sider av lokaldemokratiet. Private aktører kan overkjøre kommunens beslutningsmyndighet, som kan føre til mindre åpenhet og innsyn i prosjekter (Medalen, 2005). Eksempelvis på dette kan være private aktørers underliggende ønske om å tjene økonomisk på prosjekter istedenfor å fokusere på det gode liv til mennesker. Dette kan komme tydelig frem i boligprosjekter hvor private aktører er den eneste aktøren og det er om å gjøre å bygge flest mulig boliger på minst mulig areal for å få mest mulig kapital. Dette kan føre til at boligkompleksene ikke får noen positiv virkning på de som bor der når

hele området er utnyttet i størst mulig grad for boliger og utbygger ikke har vektlagt at de som bor der også trenger fine uterom for å trives. Dette kommer godt til syne når jeg intervjuet representanten fra Tou Scene. Jeg spurte han om hva han syntes om utbyggingen av Siriskjær, Tou Park og Lervig brygge i forhold til utbyggingen som er skjedd i Badedammen, på dette sier han:

“... heldigvis klarer man å unngå det som skjer i verven og badedammen, det er jo murmansk! Totalt ødelagt område, nitrist! Det er åpent og flott her enda... jeg vil ikke ha den utviklingen her som det var i Badedammen, vi må bygge noe annet her. Bygge bygårder og samlemønstre. Men skal du ha en levende bydel må du ha et servicetilbud, men det må etableres, og det er det kun markedet som kan etablere”.

Nå skal det sies at Badedammen ikke er med i prosjektene hvor Urban Sjøfront var en forslagsstiller til utformingen, jeg vil heller ikke gå videre inn på diskusjonen om Badedammen er et godt eller dårlig sted å bo. Jeg mener samarbeidet mellom Stavanger kommune, Urban Sjøfront og de private utbyggerne viser veldig bra den positive siden ved nettverkstyringen. For å lykkes i kulturpolitikken er Stavanger kommune avhengig av å samarbeide med byens kulturliv og publikum. Kommunen kan planlegge å legge til rette for mye, men de er avhengig av kapital fra private aktører for å få til det de planlegger. Private aktører er også avhengig av at kommunen gir de disposisjon til å utøve det de vil. Det at Stavanger kommune gikk inn å kjøpte Tou bryggeri, så denne tomten ikke lengre er i eie hos en privat aktør. Det at kommunen gikk inn og kjøpte denne bryggeritomten for å sikre at kunstnerne ikke blir presset ut av området er en ting. En annen ting er at det nå bygges mye nye boliger i lavblokk og blokk i området, og får å sikre at denne bydelen ikke blir en boligmaskin, så kommunen det som viktig å sikre noen områder som grøntområder. Ved å sikre at bryggeritomten ligger i kommunens hender har kommunen ambisjoner om at dette området skal bli et samlingspunkt for byens befolkning.

Stavanger Øst er et område med flere grunneiere fra forskjellige sektorer. Tou bryggeri var frem til begynnelsen av 2009 privat eid, hvor det er et privat aksjeselskap, Tou Scene, som leide og driftet en liten del av dette bygget. I 2009 kjøpte kommunen hele bryggerieiendommen for å sikre dette bygget fra å forfalle og for å starte prosessen med å kunne tilføye bydelen et kultursenter. I følge representanten fra kommunen var hele dette kjøpet et grep som kommunen gjorde for å vise befolkningen i stavanger at de mente alvor med at stavanger var kulturhovedstad i 2008. Som informanten fra stavanger kommune sier:

“ ... det sa ordføreren og andre nokså tidlig, og brukt det i mange sammenhenger at det med kulturhovedstadsåret skulle ikke bare være en episode, men det skulle være begynnelsen på en epoke som skulle vare mye lengre. Så det man gjorde i 2008 var stort og en brukte mye

penger på noe som mange kunne gå på, og store arrangementer, men det skulle samtidig være begynnelsen på en satsing som en skulle jobbe målbevisst med etterpå”.

Ordføreren flagget i sin nyttårstale 1. nyttårsdag 2009 at kommunen hadde kjøpt bryggeritomten for å vise at kommunen mente alvor med kultursatsingen. I tiden senere lagde kommunen kommunedelplanen for kunst og kultur i Stavanger, som heter “Kulturbyen Stavanger 2010-2017”, på folkemunnen blir denne planen kaldt kommunen sin ittepå-plan. Kommunen har valgt å kalle dette Tou prosjektet for “nye tou”, dette for å prøve å synliggjøre for befolkningen at dette prosjektet er noe annet en Tou Scene, Tou Scene er kun en leietaker som leier en fjerdedel av bygningsmassen.

Representanten fra Urban Sjøfront stiller seg litt kritisk til grunnen til at Stavanger kommune kjøpte bryggeritomten, hun sier at det var mange i byen som ikke skjønnte hvorfor de gjorde dette, og at hun selv måtte sitte å lese i avisene at kommunen hadde kjøpt bryggerieiendommen for å sette fart på området. Til dette sier hun: “Forbaska tull! Toppledelsen i politisk ledelse, den administrative politisk ledelse i kommunen visste, vi har fortalt de mange ganger, at de har kjøpt det, vi har studert det i andre byer, hvis vi ikke nå sikrer lokaler for at kunstnerne skal kunne være i området så tar det få år så er de vekk”. Hun utdyper at dette er selvfølgelig positivt gjort av kommunen, og at de gjør et helt spesielt grep for å sikre at den indre kjernen i kulturnæringen kan fortsette å være i området, selv om hele området er i en transformeringsfase. Dette er et godt bevis på at kommunen søker å skape attraksjon og tiltrekke seg den kreative klassen ved bruk av kultur.

4.5. Er det en gentrifiseringsprosessen i Stavanger Øst?

Stavanger Øst er som tidligere nevnt en bydel med en industrihistorie. Det var her industrilokalene til både sildeindustrien og hermetikkindustrien lå. Når det ble nedgangstider i industrien og det til slutt ble lagt ned sto alle lokalene tomme i denne bydelen. Mange av innbyggerne i Stavanger Øst forsvant også som nevnt i historiekapittelet til Stavanger. Disse gamle industribygningene lå i mange år tomme, før Urban Sjøfront og Tou Scene etablerte seg i området i slutten av 90-tallet. Tou Scene startet med å leie en del av Tou bryggeri, og de begynte oppussingen av deler av dette bygget. Den senere tid har det flyttet inn flere bedrifter. Transformasjonen av slike industriområder til kultursteder og diverse går under betegnelsen gentrifisering påpeker Bergsli (2005).

Alle intervjupersonene mine, utenom beboeren, nevnte gentrifisering når jeg intervjuet disse.

Representanten fra Urban Sjøfront nevner gentrifiseringsprosessen når jeg snakker med henne. Hun sier om dette temaet:

“... men det som skjer da, det er at du får kunstnerne inn. first movers, og inn de som virkelig bygger en identitet. Og så kommer gradvis de andre etter, og hva skjer da? Jo da blir det så attraktivt at du presser ut de first movers. Presser de ut fordi de ikke har råd til leie lengre, for nå har leien steget, eller fordi de syntes det ble komplett uinteressant å være her, sant? Nå vil de noe annet, nå vil de noe nytt”.

Det hun mener her, som hun også sier at det er veldig vanskelig å kontrollere er at kapitalkreftene kommer inn i området og presser de andre ut. De pengesterke private aktørene går inn og kjøper nedlagte industribygninger for så å rive disse ned og bygger luksuriøse leiligheter. Dette er noe som er prøvd å unngått i Stavanger Øst ved at kommunen gikk inn å kjøpte hele bryggeritomta til gamle Tou bryggeri.

Representanten fra Tou Scene underbygger dette med gentrifiseringtemaet når han sier:

“... det er litt synn at kunstnere og musikere som hadde øvingsrom her ikke er her lengre, for nå er alt blitt litt posha og nå skal det lages om til leiligheter og andre ting... det blir for hipt og dyrt, det blir egentlig litt for pent”.

Det han sier her at det er bra at det har blitt mer ordnede forhold i bydelen, og at det er kommet inn næring, men det er selvfølgelig alltid noen som må vike i slike situasjoner. Og i dette tilfelle så mister området litt av det rufsete imaget bydelen hadde, som gjorde det så særegent og spesielt. Han forteller at før de etablerte seg i bryggeriet var det slum i norsk forstand i dette området.

Det han mener med slum i norsk forstand er at område var preget av fysisk forfall, at det bodde mennesker der som var arbeidsledige, det var mye kriminalitet og rusproblemer i området. Han forteller at i det ene rommet i bygningsmassen til Tou bryggeri bodde det 200 duer og en uteligger og det var synlig narkotika langing i gatene. Når jeg spør han om det var dårlige folk som oppholdt seg i dette området svarte han “det var ikke dårlige folk som bodde her, bare de folkene som representerer mangfoldet i samfunnet og vi stortrives med de”.

Ifølge informanten fra Tou Scene var det nesten ingen bedrifter eller industri i stavanger øst før de etablerte seg, Ostehuset kom som en konsekvens av at Tou Scene ble etablert, og Tou Scene som kunstsenter ble etablert i 2005, Ostehuset kom dermed i 2007 eller 2008 sier han. Det var en og annen kunstner som hadde en kjeller med et atelier i og masse musikere spredt ut i gamle bygningsmasser, men ingen ting var organisert. Alt rundt Tou bryggeri av faktisk industri som Norsk Stål og Rogaland Elektro eksisterte ikke, og bygningsmassen til Tou Bryggeri hadde stått tom siden 1981, altså 20 år og så deretter ut. Informanten sier videre “ja alt det er kommet i senere tid, det er jo den kreative næringen som trekker folk i området her. Tou Scene skal ikke ta æren for alt, noe

eksisterte fra før, men vi satt ting i system og etablerte et senter og det virket som om det var en propp for alle andre”.

I samtalen med representanten fra kommunen sier han også at det samme som representanten fra urban sjøfront sier om kapitalkreftene som kommer inn og river ned eldre bebyggelse for å bygge luksusleiligheter. Til dette sier han at når bydelen Stavanger Øst får vind i seilene og blir mer attraktiv så kommer investorene inn og kjøper opp og enten river ned og bygger boliger eller moderniserer de byggene som er der. Med dette skal de ha penger inn, og da går leieprisene opp og kunstnere flytter ut. Han sier at det er dette kommunen har et ønske å motvirke, og kommunen har allerede sagt til politikerne at hvis dette skjer er det kunstnerne det går utover. Dette er det aller viktigste for kunstnerne, at leieprisene holder seg lave så de har mulighet til å utøve kunsten sin. Dette er grunnen til at kommunen har kjøpt bryggeritomta, for å sikre at kunstnerne har mulighet til å fortsette å være i området ettersom det bygges nye boligprosjekt både på Siriskjær, Tou Park og Lervig og disse vil mest sannsynlig føre til at leieprisene går opp.

Etter samtale med beboeren i Stavanger Øst forteller han meg at denne bydelen består mest av privat eide boliger. Han forteller meg også litt om prisene på boliger i Stavanger, og at denne bydelen fortsatt har de billigste leilighetene til salgs. Når jeg spurte han om hva han syntes om de nye leilighetskompleksene som er bygget sa han bare at de leilighetene har alt for høy pris i forhold til areal, og at disse kom nok til å presse prisene på de andre leilighetene i bydelen opp. Ut ifra hvordan Ruth Glass i 1965 beskrev gentrifisering som at middelklassen kom inn i et område og kjøpte opp leiligheter for å dermed pusse de opp og sette opp leieprisene. Ved å gjøre dette hadde ikke arbeiderklassen råd til leien lengre, og disse flyttet ut. Denne formen for gentrifisering har selvsagt negative konsekvenser for de eksisterende beboerne og leietakerne som har bosatt seg i disse områdene på grunn av lave leiekostnader. Disse blir presset ut og må flytte til andre områder. Dette aspektet på gentrifisering er ikke synlig i denne grad i Stavanger Øst siden flesteparten av boligene i denne bydelen er privat eide. Det at kommunen også har kjøpt Tou bryggeri sikrer kunstneren.

4.6. Oppsummering

I dette analysekapittel har jeg tatt utgangspunkt i oppgavens første problemstilling; *Hvorfor bruker Stavanger kommune kultur som en byutviklingsstrategi og hvordan kommer dette til uttrykk i stavanger øst?*

I dette analysekapittelet har jeg diskutert de forskjellige kommunale planene opp mot hva informantene mine sier og den aktuelle teorien. Jeg har kommet frem til at Stavanger har en klar byutviklingsstrategi innenfor kulturutviklingen. Kultur er en veldig viktig del av Stavanger kommunes

satsinger fremover, dette for å sikre ettervirkningene av kulturhovedstadsåret2008 og for å tiltrekke seg kapital på andre måter en oljevirkksomheten. Oljen kommer til å ta slutt og da må Stavanger sikre seg kapital på andre måter.

Kultursatsing er blitt en viktig entreprenørstrategi i mange byer hvor det er et skifte fra industri- til serviceøkonomi (Bergsli, 2005). Stavanger Øst er et område i denne transformasjonen. Jeg har i dette kapitlet diskutert utviklingen av Stavanger Øst, og sett på hva slags planer kommunen har for denne bydelen og hva slags tiltak kommunen har gjort for å nå sine mål. Kulturutviklingen i Stavanger Øst foregår i stor grad av et offentlig – privat samarbeid mellom kommunen og private aktører.

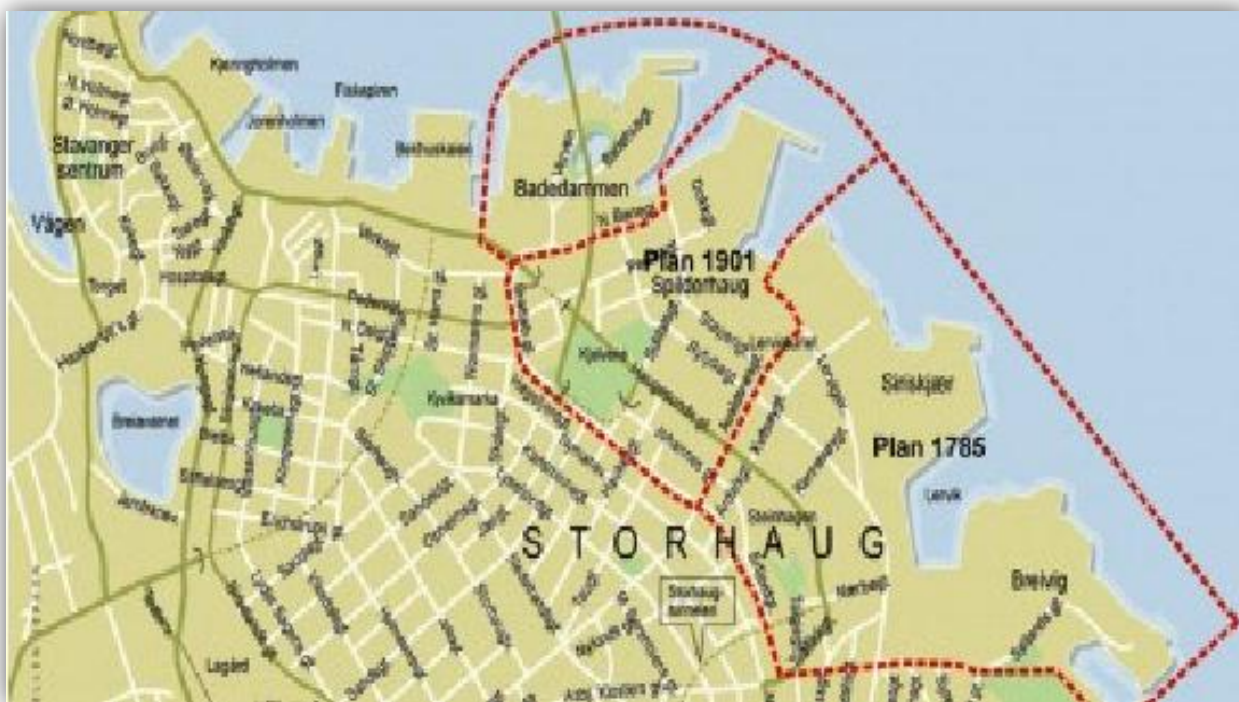
5. Utformingen av Stavanger Øst

Hvordan uformes området "kulturaksen Nytorget", og hvilke utfordringer står kommunen ovenfor når det gjelder å få mennesker inn i dette området?

Jeg vil i dette analysekapitlet diskutere hvorfor mennesker trives og hva som trekker de inn i et område. Jeg vil studere hva som kan gjøres i Stavanger Øst for å få mennesker inn i denne bydelen. Jeg vil også diskutere trygghetsproblematikken og adkomsten innover Pedersgata til Stavanger Øst.

Jeg velger å ta med meg Pedersgata og diskusjonen om tryggheten i denne gaten fordi det er adkomsten inn til Tou Scene, Ostehuset og de nye boligprosjektene i denne bydelen. Jeg ser på det som viktig at denne gaten er en trygg innfartsåre til bydelen for at mennesker skal trekke inn i dette området. Kulturaksen er vist på Figur 1 side 8 og det vises her at denne kulturaksen går fra Nytorget langs Pedersgata før den krysser Ryfylkegata og ender opp i området Tou Scene og Ostehuset. Stavanger kommune vil med denne kulturaksen videreutvikle den kulturelle infrastrukturen, og viser med denne kulturaksen eksisterende tyngdepunkter for kultur i Stavanger og at det er her den videre utviklingen av kulturarenaer skal foregå. Tou Scene er dagens tyngdepunkt i denne aksen, og en viktig strategi Stavanger kommune har for den kulturledede byutviklingen.

nedenfor vises bilde av Stavanger Øst innrammet i rødt. Utviklingsfirmaet Urban Sjøfront har vært med i arbeidet med reguleringsplan nr 1901 og 1785. Det øverste området, Badedammen, er bygd og utviklet uten at Urban Sjøfront har vært med i prosessen og vært forslagsstiller til utformingen.

Figur 7 Stavanger Øst Foto: www.ostpluss.no

5.1. Offentlige uterom for mennesker

Urban design og de sosiale dimensjonene i et byrom er viktige for å få mennesker til å oppholde seg i et område. Kevin Lynch har gitt oss gode eksempler på hvordan gater og byer kan utformes. Lynch (2007) har fem forestillinger om det han mener er viktig med urban design og det som er med på å skape en god by. Et byrom må være utformet forståelig for mennesker, så mennesker kan orientere seg lett og se sammenhengen i området. Byrom må være strukturert på en måte så mennesker forstår rommet, og får en følelse av at man er velkommen. Et byrom må være i en fornuftig størrelse i forhold til bruksområdet, det kan også positivt med informasjon om byrommet og historie tilgjengelig ved enten plakat eller liknende.

Det er viktig å ha en viss planlegging av utformingen i et område, særlig planlegging og tilrettelegging for parker og offentlige uterom. Disse må utformes slik at det er en mulighet til å være private samtidig som man er ute blant andre mennesker. Kommuneplanen har nevnt viktigheten av uterom og grønndrag i kapittelet om "Sentrum og delsentre som utfyller hverandre", her står det skrevet:

"Flere forbindelser ut fra sentrum til kulturarenaer må styrkes og utvikles videre: til Bjerksted, Stavanger øst Rogaland kunstmuseum og til gamle Tou bryggeri. Disse korridorene skal ha sin individuelle egenart med forbindelseslinjer til sentrumskjernen. Utvikling av byens uterom og utvidelsen av park- og rekreasjonsområder er viktige elementer i dette" (Stavanger kommune, 2010, s. 41).

Det planlegges en kulturpark i Stavanger Øst og denne parken blir et grøntdrag som går langs Kvitsøygata og ned mot sjøen. En liten del av denne parken ble ferdigstilt og åpnet i september 2010 og ligger utenfor Ostehuset, altså i krysset Avaldnesgata, Kvitsøygata og Ryfylkegata. Denne ferdigstilte delen av kulturparken har fått navnet Lervigstunet etter en navnekonkurranse som ble arrangert av Urban Sjøfront. Dette er en park som ifølge Urban Sjøfront ble lagt ut som en arkitektkonkurranse for å gjøre parken mer spennende. Som representanten i Urban Sjøfront sier:

“... de betaler kollektivt (eierne av urban sjøfront) for at vi initierer at det skal være en landskapsarkitekt konkurranse for den parken utenfor Ostehuset så den blir mer spennende enn som den ellers hadde blitt hvis vi bare hadde sådd en plen”.

Figur 8 Lervigstunet. Foto: Sissel Nerlie

Denne parken ble utformet av arkitektfirmaet Schønherr Landskap. Dette arkitektfirmaet har en visjon for denne parken:

“Visjonen med prosjektforslaget er å skape en grønn forbindelse i byen, som går ut fra byens struktur og ned mot sjøen. Med den grønne forbindelsen skapes en grønn oase, som spenner mellom by og sjø. Et landskapeleg forbindelsesledd. Den skal være et sted som både tar imot og gir til omgivelsene. Det skal være et frodig samlingspunkt, et orienteringsmerke og vil være med på å utvikle en sterk identitet for et byområde som ønsker å åpne opp og samle alle typer mennesker og aktiviteter. Slik er den med til å generere den bygnings- og

planleggingsmessige utviklingen en ser for seg i området. Kulturaksen er utformet som en grønn park. Den grønne bunnen utformes til et karakteristisk landskap, uttrykt i en rekke formasjoner av grønne bakker og daler. Området blir frodig med klynger av trær. Slik gir den et motspill til områdets massive bygninger. Kulturaksen gir rom for multifunksjonelt bruk pga sitt enkle, men varierende landskap og få ulike elementer. Aksen får en flate med et grafisk mønster som utvider og poengterer området. Kulturaksen er et åpent område for alle, og kan gi varierte aktiviteter som spill, utendørs kino, teater, konserter og lek. Parkene er også et godt pauserom for de som jobber, eller daglig haster forbi området. Gjennom årets gang forandrer stedet seg, både i trærnes syklus og aktivitetene som brukerne”.

(Urban Sjøfront, 2011)

Som visjonen for denne parken sier, så har arkitektfirmaet tydelig tenkt på at denne parken skal bli et samlingspunkt for menneskene rundt og et alternativ til det ”tredje stedet” som er Oldenburg definert som utenfor hjemmet og arbeidsplassen. Denne parken kan også føre til at det blir mer liv i dette området, siden området får en ny grønn oase. Det at Stavanger har for få grønne områder og parker er noe alle mine informanter har ytret, så å få denne parken i Stavanger Øst vil styrke denne bydelen.

Etter at denne parken ble etablert sammen med ostehuset er det blitt mye mer aktivitet her forteller representanten fra Tou Scene. Menneskene har fått en grunn til å bevege seg ut hit, Ostehuset Øst har søndagsåpent som et godt tilbud til befolkningen. Etter å ha snakket med representanten fra Tou Scene spør jeg han om han har merket noe endring i bydelen, om det er blitt noe mer liv og mer mennesker her. På dette spørsmålet svarer han klart og tydelig at de merket en stor økning av mennesker i området etter denne kulturparken åpnet september 2010. Representanten kaller denne parken for ”Teletubbiparken”, siden den er så morsomt utformet med opphøyde gressplener. Han sier at å anlegge denne parken har gjort at folk går tur i området, noe som ikke skjedde før. Han legger med ”virker som om folk begynner å bli litt nysgjerrig på området. Har ikke gått så langt at folk begynner å ta bussen hit for å gå tur, men det er ikke langt unna i hvert fall, og vi gleder oss til det”.

En annen del av denne kulturakseparken står også ferdig. Dette er parken som ligger langs sjøsiden rett nedenfor Tou bryggeri som vist på Figur 9 under.

Figur 9 Kulturparken. Foto: Sissel Nerlie

I kommunedelplanen står det at et sentralt trekk de siste årene har vært den økende bruken av byens offentlige uterom til kunst og kulturformål (Stavanger Kommune, 2009, s. 48). Statsbygg har utarbeidet veilederen Kryss for å ta opp nettopp dette temaet. Kryss er en veileder som har til hensikt å vise kulturens positive effekt i utviklingen av byer og tettsteder. Veilederen legger også vekt på hvordan kultur skal tas hensyn til i planleggingen, og hvilke prosedyrer som skal til for å oppnå dette (Statsbygg, 2005). Kryss er en veileder som blir brukt av kommuner, den er bygd på teoretiske innsikt om disse temaene.

I denne veilederen står det at det må i byplanleggingen tas utgangspunkt i hva som er en god by for de forskjellige menneskene som bor der. Jan Gehl snakker også om dette, som jeg nevner i teori kapittelet. En by må bygges i menneskelig skala og ha tilbud til menneskene som bor der i følge Lynch sine fem forestillinger om en god by. Forskjellige mennesker har forskjellige behov. Byplanleggerne må tenke på de som bor i byen, turister, potensielle innflyttere så vel som andre tilreisende. Det må tas hensyn til det uorganiserte kultur mangfoldet som barn og ungdom står for, sentrale byområder må ikke privatiseres men være åpne for fellesskapet og mangfoldet i byen (Statsbygg, 2005, s. 6). Det skrives også i denne veilederen at i Stavanger er kulturen blitt et hovedelement i all tenking om videreutvikling av byen. Med dette mener de at Stavanger prøver å skape en mest mulig kulturell infrastruktur, så kommunen, private aktører og nabokommunene kan samarbeide, istedenfor å jobbe mot hverandre. Stavanger vil satse på et variert kulturtilbud som grunnlag for å få en levende by

(Stavanger Kommune, 2009). Byen må ha steder med kvalitet, og steder som appellerer til forskjellige type mennesker. Det er dette Florida (2005) mener med at steds kvalitet er viktig, og å ha en kulturladet byutvikling med satsing på kultur i bysentrum. Stavanger kommune vektlegger helt tydelig denne satsingen med å bruke de offentlige rommene i byen til kulturformål. Beboeren jeg intervjuet uttrykte at kunst i form av gallerier ikke appellerte til han, men han satt i gjengjeld stor pris på mangfoldet Pedersgata hadde når det gjaldt utsalgssteder for mat, og at denne gaten hadde forskjellige typer av eksotiske utsalgssteder. Han nevnte også at Ostehuset i Stavanger Øst var en stor berikelse til området, og at han går på cafe der i ny og ned. Samboeren hans igjen var interessert i kunst, men i form av New Art og Street Art, hun forteller meg at hun var med på kulturprosjektet til Tou Scene i fjord sommer, som heter Nuart. Dette viser at de er interesserte i nærmiljøet, og aktiviteter som skjer der de bor. Nuart er gatekunst i offentlige byrom (Nuart, 2011). Under Nuartfestivalen i fjord ble det malt gatekunst på flere tomme vegger både innendørs og utendørs, dette er med på å skape en stemning i området som er helt unikt i forhold til resten av Stavanger. Figur 11 på side 63 er et eksempel på street art som er laget under en Nuart festival i Stavanger Øst.

Etter samtale med alle mine informanter ser jeg at Stavanger Øst vil fremstå som en bydel med tilbud som ikke resten av Stavanger har. Dette gjør at Stavanger Øst blir en unik bydel, med tilbud som kun finnes her. Representanten fra Urban Sjøfront forteller meg at Tou Scene arrangerer markeder noen søndager gjennom våren og sommeren. Det blir her solgt alt mulig og hun forteller meg at til dette markedet kommer det ikke bare mennesker fra bydelen Stavanger Øst, men også fra andre bydeler som vet å sette pris på at en by har forskjellige tilbud. Representanten forteller også at det er nettopp derfor Urban Sjøfront har kjempet så hardt for å få skateparken inn i denne bydelen, nettopp for å tiltrekke seg de unge og gi disse et godt og etterlenget tilbud. Ved å trekke de yngre inn hit kommer også foreldrene automatisk sier hun. Det er også en innendørs skatehall som ligger rett bak Handelshøyskolen BI. Hun forteller meg at det planlegges en ny innendørs skatehall i tillegg til en multihall også i denne bydelen som Urban Sjøfront har vært med å planlagt.

Zukin (1982) er en av de som stiller seg kritiske til dette med hvordan kultbasert byutvikling brukes som en strategi. Kulturbasert byutvikling handler mye om å tiltrekke seg kapital og investeringer gjennom imagebygging og stedsmarkedsføring som nevnt i analysekapittelet foran. Zukin stiller seg kritisk til at dette appellerer til kun en type av befolkningen, og at noen typer i befolkningen kan føle seg ekskludert og at disse taper på denne utviklingen. Det hun mener er at med denne utviklingen kan det fort bli planlagt for privatisering av offentlige rom, som for eksempel til kommersielle virksomheter, og dette medfører at det blir et tydelig skille for hvilken type av befolkningen som er velkommen her. Dette kan være kritisk om den private kapitalen og investorene kommer inn i området Stavanger Øst og privatiserer uterom og offentlige plasser. Kommunen må være klare og

passe på at det ikke skjer en utvikling i denne bydelen hvor det plutselig blir et krav om enten økonomisk, sosialt eller kulturell kapital for å ha adgang til denne bydelen. Bydelen må fremstå som åpen for alle typer mennesker og klasser for å skape det mangfoldet bydelen er ute etter, selv om det er et hovedtall av kreative industrier nå. Det må tas hensyn til at denne bydelen skal passe for både den kreative klassen, vanlige arbeiderklasse mennesker så vel som unge og eldre. Det må tas hensyn til det både Jahn Gehl og veilederen Kryss skriver om at en by må utfores etter hva som er en god by for forskjellige mennesker og ha tilbud for enhver smak.

Representanten fra Tou Scene sier at han syntes det er synn at det er så lite fokus på å ivareta sjøkanten til offentligheten, at boligprosjektene som kommer med Tou Park og det nye Norewegian Wood prosjektet på Siriskjær skal bygge helt ut til sjøkanten og noen steder ut i sjøen. Han legger likevel stor vekt på at det er positivt at det bygges boligprosjekt i det området, og at de må fokusere på bygårder og samlemønster for mennesker så det ikke blir et ensformig miljø med kun boligblokker. Han forteller videre at det er planlagt en forlengelse av "Den Blå Promenade" som går fra Badedammen til sentrum for videre å gå til Bjergsted. Denne promenade er en gangpromenade som er tilrettelagt for universell utforming. Promenaden er lyssatt på kvelden og beboeren jeg intervjuet forteller at han og samboeren bruker denne promenaden flittig når de går sjøsiden på vei til byen. Det vil komme en forlenging fra Badedammen og ut til Stavanger Øst under et annet navn forteller han, og dette vil igjen være med på å føre mennesker ut i dette området og gjøre sjøkanten tilgjengelig for offentligheten.

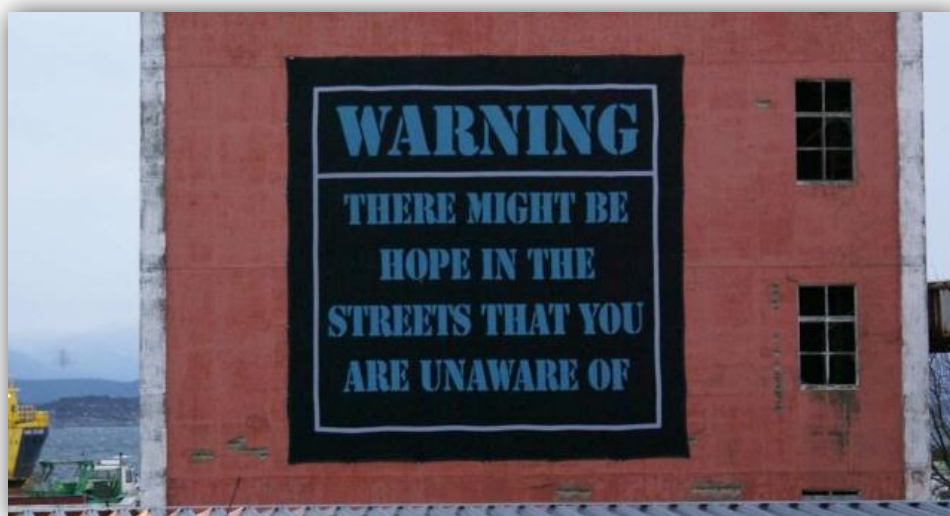
5.2. Adkomsten til Stavanger Øst - Pedersgata

Pedersgata er hovedgaten fra Stavanger sentrum til Stavanger Øst. Denne gaten starter ved Nytorget som vist på Figur 10 under, og ender i Stavanger Øst. Det er viktig at denne gaten fungerer for at mennesker skal finne frem til Tou Scene, Ostehuset og den nye kulturparken i Stavanger Øst. Nytorget er plassert ved de fargerike prikkene markert som nr 16. Pedersgata går herfra innover Stavanger Øst. Det er når Pedersgata krysser Ryfylkegata problemet med å finne veien til Tou Scene starter sier representanten derfra. Det har også i dette området vært et problem med kriminalitet i form av narkotika dealing kan beboeren i området fortelle. Beboeren og kjæresten hans forteller begge to at dette er et område som er kjent på folkemunnen at man skal holde seg unna når kvelden er kommet. "Nedi dumpa" på Pedersgata er altså et problemområde langs denne strekningen.

Figur 10 Kulturaksen Nytorget. Foto: Kommunedelplan for kunst og kultur 2010-2017

Når jeg spurte alle mine intervjuobjekter om Pedersgata, og følelsen de hadde for denne gaten og hva som eventuelt kunne blitt gjort annerledes for å få denne gaten til å bli mindre skummel var det delte meninger om dette. De fleste av intervjuobjektene syntes ikke denne gaten er skummel. De sier at dette er et rykte som området har hatt fra gamle dager da det var kun industri i dette området, og at Pedersgata har blitt bedre de siste årene.

Figur 11 Street Art i Stavanger Øst. Foto: www.ostpluss.no

Da jeg intervjuet beboeren på 30 år var også kjæresten til stede, ei jente i 20 årene. De to hadde tydelig forskjellige syn på Pedersgata og hele Stavanger Øst. Oppfattelsen av trygghet er forskjellig fra kvinner og menn og i tillegg til om de kjenner området godt eller ikke. Den yngre kvinnen ytrer sin utrygghet i form av frykt for å bli overfalt på kveldstid i de smale gatene i denne bydelen. Hun uttrykker at hun syntes det er ekkelt at det ikke er så åpent og at det er lite trafikk i området så det er veldig lite "overvåking" fra forbipasserende. Hun sier at det også er ekkelt med alle de mørke

smugene hele veien, og forteller meg historier om jenter som er blitt dratt inn i smugene og voldtatt. Hun syntes trekker også frem hele Pedersgata som utrygg. Hun forteller at disse områdene gir en følelse av mangel på kontroll for hva som skjuler seg bak et stort tre eller inni et mørkt smug. Det er uten tvil redselen for overfallsmenn som er den dominerende frykten her. Hun sier om Pedersgaten at den er ikke så åpent også er den lite trafikkert både med biler og andre gående på kveldstid. Hun føler at denne gaten ikke har noe overvåkning i forma av aktivitet i gaten og bolighusene langs denne gaten gir heller ingen følelse av overvåkning.

Beboeren igjen, en mann i 30 årene som har bodd i området i 10 år, har ikke noe dårlig syn på gaten og syntes i midlertidig at gaten er veldig interessant sånn som den er. Han sier "... jeg syntes det er litt fint at det er litt sånn småeksotisk her i byen, med masse innvandrere sjapper og sånn", han legger til at han kjøper middag i Pedersgata i hvert fall to ganger i uka. Dette underbygger det Florida (2005) sier om mangfoldighet. Florida (2005) sier at mangfoldighet er enstydig med hva folk forstår som spennende og energiske kvartaler, men det tillater selvfølgelig ikke kriminalitet og at grupper av mennesker skal føle seg utrygge i et område. Florida (2005) mener at mennesker med et kreativt sinn setter pris på mye forskjellige innputt i hverdagen, som forskjellige former for musikk og mat (Florida & Joachim Wrang, 2005). Dette viser at Pedersgata er en spennende gate med forskjellige tilbud, men det er også en gate med potensial som kan forbedres med enkle grep for at den ikke skal fremstå som en utrygg gate. Mye av denne fremstillingen av at Pedersgata er en "utrygg gate som jenter ikke må bevege seg i alene på kveldstid" stammer fra flere år tilbake sier representanten fra Tou Scene. Politiet tok tak i narkotika problemene i dette området i 2004-2005 forteller han meg, men det er selvfølgelig flere tiltak som kan gjøres i denne gaten. Beboeren og kjæresten nevner ingen ting på hva de ville gjort for å få Pedersgata til å bli tryggere, utenom at de ytrer sitt ønske om ikke så mørke og skumle smug langs denne gaten.

Representanten fra Tou Scene mener at Pedersgata er den gata i Stavanger med størst potensial til å bli det urbane området i Stavanger. Han syntes ikke Stavanger er noe urban by og at byen har for mye småbytrekk, men at Pedersgata er den gata i byen med mangfold. Denne gaten har "kule" og "artige" salgssteder og at Stavanger nå endelig har fått et skikkelig sushi utsalgssted som ligger i denne gaten viser at det er marked for utsalgssteder som fremdeles er litt sjeldent i Norge, og som ofte blir knyttet til den unge, hippe og trendy befolkningsgruppen. Representanten fra Tou Scene sier seg enig i utsagnene om at Pedersgata er en litt halvskummel gate og at det er en gate med et veldig dårlig rykte fra gammelt av. Han forteller at han har en bekjent som vokste opp på Eiganes, Stavangers beste vestkant, og da han var yngre ble han fortalt at Pedersgata ble stemplet som åpningen til helvete, det var plantet inn i hjemmene at der gikk man bare ikke, og dette henger dessverre igjen enda.

Det representanten fra Tou Scene mener vil være et godt tiltak for Pedersgata er å ha større fokus på lyssettingen, han sier at det er kommet mer lys i denne gaten enn det var før, men at det ikke på langt nær er så mye som det burde vært. Lyssetting er det mest preventive i forhold til vold og uønskede hendelser, sammen med at det er folk i området som kan ha våkne øyne ifølge Welsh og Farrington (2004). Fysisk utforming kan være med på å virke preventivt på kriminaliteten. Representanten fra Urban Sjøfront underbygger det Jane Jacobs (1961) sier om at det er en sammenheng mellom bruken av gatene og kriminalitet når representanten sier at de skumleste områdene i denne bydelen er de stedene uten mennesker. Derfor jobber Urban Sjøfront så hardt med å få inn aktiviteter som skaper folk, for ingen ting er skumlere enn en mørk og tom bakgate.

I forhold til det Newman (1973) skriver om hvordan mennesker bruker design i sine omgivelser kan man se hva som kan gjøres bedre i Pedersgata for å gjøre denne gaten litt mer behagelig å oppholde seg i på kveldstid. Newman (1973) hevder at plasseringen av vinduer og dører ut mot gaten har mye å si på den passive overvåkingen, og fører igjen til at de på gaten føler seg tryggere. Det at beboere i en gate også gjør seg flid i inngangen til huset i form av at det er ryddig og pent utenfor inngangsdøren skaper også en følelse av tilhørighet til området, som igjen kan føre til at beboerne rundt også vil holde gaten litt i orden. Tema sikkerhet i by blir også tatt opp i David Sucher sin bok "City Comforts", og i denne boken kommer han med forslag til enkle grep som kan gjøres for å få mennesker til å føle seg tryggere. Sucher (2003) viser til to prinsipper for sikkerhet i byer, det er overvåking og følelsen av eierskap til et område, eller territorialitet som Newman (1973) definerer det som (Sucher, 2003). Dette vil si at de enkleste grepene for sikkerhet i urbane strøk er naturlig overvåking, tilstedeværelse av mennesker og at de som bor i område føler at de har et eierskap til området rundt boligen. Overvåking er her ment som naturlig overvåking i form av at det er andre mennesker i området, gatebelysning eller ved at beboerne i området har vinduer og lys ut mot gaten. Representanten fra Tou Scene forteller at de har satt opp ekstra lyssetting utenfor Tou Scene. De har valgt å ha spotter i belysningen i stedet for vanlig gatebelysning, og dette gir en fantastisk lyssetting forteller han. Hele denne Kvitsøygaten fra Ostehuset og ned til sjøen har denne type belysning.

Figur 12 Belysning Kvitsøygaten. Foto: Sissel Nerlie

Det er mange eldre hus langs hele Pedersgata, med smug mellom flere av disse husene. Flere av disse eldre husene er i dårlig forstand, og skaper et lurvete inntrykk. Det som kan gjøres bedre her og hjelpe til med trygghetsfølelsen ut ifra Newman og Welsh og Farrington sine teorier er at det selvfølgelig blir bedre belysning i området. Flere av husene trenger rehabilitering og ved å pusse opp husene langs Pedersgata kan være med på å gi denne gaten et løft. Fra Nytorget og et stykke innover mot Stavanger Øst er det butikker ut mot Pedersgata, ved at disse foretningene gjør inngangspartiet og butikkvinduene litt mer åpne og interessante kan dette også være med på å hjelpe på trygghetsfølelsen, dette er også med på å gjøre området spennende for de som går forbi på fortauet. Sucher (2003) sier at det å ha interessante og spennende fasader er med på å engasjere de gående, som igjen fører til at det blir flere mennesker inn i området.

Det som er veldig positivt med denne gaten er at det er satt opp trær på fortauene for å skape litt grønt i området, det er også fortau på begge siden av veien og det er satt opp nye typer underjordiske søplebeholdere flere steder i denne gaten så det ikke ligger søppel og veltede søpledunker rundt om. Bildet under viser Pedersgata med trær og fortau på begge sider.

Etter intervjuet med representanten fra kommunen sa han at de kan regulere for forskjellig virksomhet i Pedersgata, men de er ikke interessert i å "strigle" hele området som han kalte det. Han mener også som alle andre jeg har intervjuet at denne gaten er en spennende gate, med mye kreative og spennende plasser, og hvis kommunen kommer og regulerer området til noen spesielle bedrifter kan det fort miste sjarmen. Han sier

Figur 13 Pedersgata. Foto: Sissel Nerlie

“... fordi man ser jo fra mange plasser at hvis kommunen går inn å regulerer for mye så kan det på andre siden bli litt strigla, for man ser jo fra andre storbyer særlig i utlandet at det er jo noen av de mest kreative og spennende plassene i en storby at de som ikke er blitt for glatte, ikke for preget av at store investorer er kommet inn og bygget ut men at det nettopp er unge folk, kreative folk som kan være der med billig leie og drive små klesbutikker og andre typer butikker som er litt sånn underground”.

Med dette utsagnet mener han at hvis kommunen vil, så kan de gå inn å kopiere en suksesshistorie og entreprenørstrategi fra en annen by og bruke det i Stavanger Øst, men da forsvinner litt av vitsen med Stavanger Øst sier han. De vil her skape noe eget, og beholde det som spennende og unike som er der i dag.

Første steg for å få publikum ut i denne bydelen er å gjøre Nytorget til et spennende torg igjen. Dette er det første publikum møter når de beveger seg i retning Stavanger Øst. Representanten fra Tou Scene forteller at det er et problem at mennesker ikke trekker opp til Nytorget, han sier også at så fort de oppdager Nytorget og hvor spennende dette torget er så er terskelen lavere for at de også trekker innover Pedersgata. Det både representanten fra Tou Scene og kommunen sier er at det må gjøres noe med Nytorget for å få mennesker dit. I dag blir dette torget brukt som parkering som vist på Figur 14 under. Representanten fra kommunen sier at det planlegges for et parkeringsanlegg i fjellet under Storhaug som vil redusere mye av parkeringen på Nytorget. Kommunen planlegger for ny aktivitet på Nytorget men det er ennå ikke avklart hva dette vil bli. Representanten sier at det

planlegges for at Nytorget kan bli et utested i byen, han vektlegger at dette ikke skal bli et kommersielt utested men heller et torg som kan bli brukt av alle i byen. Dette viser at kommunen vil satse på å skape det mangfoldet de er ute etter ved å ikke privatisere Nytorget med kommersielle tilbud. Dette skal være et torg for alle innbyggerne i Stavanger, hvor ingen skal føle seg ekskludert. Stavanger kommune har en kulturbasert byutviklingsstrategi, og selv om de planlegger og gjennomfører store kulturprosjekter som det nye konserthuset på Bjergsted er de også opptatt av å planlegge for de litt mer uformelle kulturscene som skjer på nettopp slike steder som torg og åpne offentlige plasser i byen. Han legger også ved at de planlegger for at bygningene rundt Nytorget skal rustes opp.

Figur 14 Nytorget. Foto: Sissel Nerlie

Etter å ha spurt alle mine informanter hva de føler og syntes om Pedersgata skjønner jeg at de har alle forskjellige oppfatninger av denne gaten, det går på stedsidentitet og hva slags tilhørighet de har til området. De intervjuobjektene som bor og jobber i Stavanger Øst til daglig som representantene fra Urban Sjøfront, Tou Scene og beboeren sier at de elsker dette området. De har bodd eller arbeidet i denne bydelen så lenge at de virkelig har lært seg å kjenne Stavanger Øst og sier at de ser kvalitetene av denne bydelen bedre nå enn første gang de kom inn. Særlig representantene fra Urban Sjøfront og Tou Scene har vært i denne bydelen såpas lenge at de har sett hvordan bydelen har forandret seg de senere årene i den positive retningen ved at politiet har gått inn i området og ordnet opp i narkotika kulturen og det har etablert seg flere og flere bedrifter innenfor den kreative klassen de senere år.

Et annet tiltak for å få publikum inn i denne bydelen er å legge til rette for bedre kollektivtilbud. Kollektivtilbudet inn i denne bydelen er alt for dårlig sier representanten fra Tou Scene. På dagtid går det buss hvert kvarter, på kveldstid fra 17:00 går bussen hver halvtime frem til midnatt. På lørdager og søndager går bussen også bare hver halve time frem til midnatt (Kolumbus, 2011). Det er nesten 1000 bedrifter i området i følge representanten fra Tou Scene. Det bor veldig mye folk i dette i Stavanger Øst og han mener at det helt klart er marked for et bedre kollektiv tilbud. Nå som det bygges mye nye boligkompleks som skal stå ferdig i løpet av få år blir det enda flere mennesker inn i dette området, og en bybane er helt klart ønsket her. Representanten fra kommunen utdyper også sitt ønske om en bybane ut til Stavanger Øst:

“... vi planlegger bybane, og hvor denne skal gå. Vi har jo lyst til at den bybanen på sikt skal ha en loop ut mot Stavanger Øst, for å betjene de store boligområdene som kommer der og Tou anlegget etter hvert. For Tou anlegget må i stor grad basere seg på kollektivtrafikk slik at det skal være enkelt å komme seg dit”.

På bybanekontoret sine hjemmesider har de skrevet om trasévalget og fremtidige trasévalg. De skriver at i første byggetrinn vil bybanen gå mellom Stavanger og Sandnes, og ut til Sola flyplass, men det skal i denne utbyggingen samtidig tilrettelegges for fremtidig utvidelse av Bybanen. Senere utbygging vil ifølge konseptvalgutredningen innebære utbygging mot Dusavika, Østre bydel i Stavanger og Sandnes Øst, dette kan ha et tidsperspektiv frem mot 2040, så når denne utbyggingen vil skje er vanskelig å si (Bybanekontoret, 2011).

5.3. Oppsummering

I dette analysekapittelet har jeg tatt utgangspunkt i den andre problemstillingen min: *Hvordan uformes området “kulturaksen Nytorget”, og hvilke utfordringer står kommunen ovenfor når det gjelder å få mennesker inn i dette området?* En utfordring med dette kapittelet har vært at jeg ikke har funnet noen dokumenter som går direkte på utformingen av kulturaksen Nytorget som vist på Figur 1 side 8. Det er kun informasjon om første del av kulturaksen, eller kulturparken som går fra Ostehuset og ned mot sjøen ved Tou bryggeri jeg har funnet informasjon om. Jeg har derfor valgt å fokusert på hvordan adkomsten fra Nytorget og innover bydelen kan gjøres best mulig for publikum, jeg har fokusert på trygghetsproblematikken og utformingen av offentlige rom for mennesker.

6. Konklusjon

Med denne oppgaven har jeg vært interessert i å finne ut hvorfor kultur brukes som byutviklingsstrategi i Stavanger, og særlig bydelen Stavanger Øst. Jeg var interessert i å se på hvordan utviklingen av denne bydelen ble gjort, hva hadde kommunen som kulturplaner i Stavanger Øst og hvordan bydelen har forandret seg de senere årene.

Jeg stilte to forskningsspørsmål innledningsvis i denne oppgaven, hvor det første var; Hvorfor bruker Stavanger kommune kultur som en byutviklingsstrategi og hvordan kommer dette til uttrykk i Stavanger Øst? Videre spurte jeg hvordan uformes området "kulturaksen Nytorget", og hvilke utfordringer står kommunen ovenfor når det gjelder å få mennesker inn i dette området? Med disse forskningsspørsmålene ønsket jeg å finne ut av hvorfor Stavanger satser så mye på en kulturpolitikk som de gjør, og hva slags planer de har for Stavanger Øst. Jeg var veldig interessert i å se på utviklingen av bydelen Stavanger Øst, og hvordan de private og offentlige aktørene samarbeider i denne bydelen for å få til noe spesielt.

Den overordnede kulturstrategien i Stavanger kommune er at de vil følge opp satsingsområdene i kulturplanen fram til 2017, videreutvikle etablerte og planlegge for nye kulturarenaer og å planlegge kulturtilbud som gjenspeiler befolkningsutviklingen med økende andel innvandrere og eldre.

Stavanger vil helt tydelig bygge videre på det imaget de skapte i 2008 som kulturby. Stavanger fikk et internasjonalt øye på seg, og særlig fikk Tou Scene skaffet gode kontakter i 2008. Kultur blir oppfattet som en katalysator for attraktivitet og økonomisk vekst. Stavanger er en by med god kapital og byen står sterkt som oljeby og oljehovedstad i Norge. Det at Stavanger satser så mye på kultur både via å være europeisk kulturhovedstad i 2008 og ved den videre utviklingen av kulturlivet ved å utvikle Stavanger Øst som en kulturbydel viser at byen bruker kultur som imagebygger. Stavanger kommune bruker kultur som en byutviklingsstrategi for å tilegne seg kapital fra andre sektorer en olje. Kommunen vil profilere byen som noe annet enn olje, og satser derfor på kultur som en strategi. Dette kommer til uttrykk i Stavanger Øst ved at kommunen går inn og kjøper Tou bryggeri for å sikre at kunstnere ikke blir presset ut og forsvinner fra byen når leieprisene mest sannsynlig går opp når det bygges så mye nye boligprosjekt i bydelen. Stavanger kommune har også gått inn og regulert for grøntområder og parker i denne bydelen for å sikre at det blir byrom i denne bydelen som er positivt for befolkningen og er med på å skape en levende bydel.

Stavanger Øst satser på kultur som ikke finnes andre steder i byen, dette for å få et tilbud til alle menneskegruppene i byen og for å skape det mangfoldige kulturtilbudet Stavanger kommune har

som målsetting. Denne satsingen er et uttrykk for den måten kultur kan virke imagebyggende på et sted, et sted må ha mangfoldet for alle menneskene som bor der.

Når det gjelder utformingen av "Kulturaksen Nytorget" så er det ikke laget noen eksakt plan på hvordan dette akse skal utformes. "Kulturaksen Nytorget" er satt opp som et område hvor dagens tyngdepunkt innenfor kulturen befinner seg, og hvor utviklingen av fremtidens kulturarenaer og kulturtiltak vil komme. Utviklingsfirmaet Urban Sjøfront har planlagt og ferdigstilt første del av kulturparken som er helt i enden av denne kulturaksen. Dette er første steg i utviklingen av de offentlige rommene i bydelen Stavanger Øst. Jeg har valgt å fokusere på hvordan akse "kulturaksen Nytorget" kunne utformes ved hjelp av urban design prinsipper for å tiltrekke seg publikum og hva som eventuelt kan gjøres bedre for beboerne og publikum i området med tanke på trygghetsproblematikken. Jeg har dermed konkludert med noen urban design tiltak som kan gjøres innover dette området for å øke trygghetsfølelsen og få mennesker inn i dette området.

Lyssettingen innover Pedersgata og Ryfylkegata må forbedres, gjerne lyssetting som står i stil til området og uttrykket dette området har som veien inn til Tou Scene. Der Pedersgata krysser Ryfylkegata er det et problemområde hvor det er forvirrende for publikum og finne frem til Tou Scene, her må det settes opp informasjon eller et skilt. Forretningene langs Pedersgata må åpne opp og gjøre vindusfasadene interessante, dette skaper interesse i gaten og publikum blir nysgjerrig. Lys i butikkvinduer virker også preventivt på uønskede hendelser.

Det aller viktigste tiltaket for å få mennesker inn i dette området er utformingen av Nytorget da dette er inngangen til Stavanger Øst og det første publikum møter. Nytorget blir i dag brukt som parkeringsplass. Dette torget er et torg med historie fra gamle dager og dette burde komme frem i utformingen av dette torget. Nytorget må få tilbake sin karakter. Ved at dette torget blir et torg igjen, og gangveien opp til torget blir utformet mer spennende med for eksempel en promenade med trær, synlige spennende butikkvinduer og eventuelt synlige torhandlere gjør at dette fatter interessen for publikum i sentrum. Nytorget er inngangen til Stavanger Øst, og dette er det første publikum møter på sin vei innover denne bydelen. Hvis dette torget er interessant for publikum er terskelen mindre for at publikum beveger seg innover Pedersgata, så lenge de ser at det er noe inn denne gaten.

Markedsføringen av Stavanger Øst må også gjøres synlig i sentrum med informasjonsplakat eller liknende.

Bibliografi

- Agder OPS Vegselkap. (2011, Mai 19). *www.agderops.no*. Hentet Mai 19, 2011 fra www.agderops.no: www.agderops.no
- Aspen, J. (2005). Gentrifisering som kulturell diskurs. I J. Aspen, *By og byliv i endring - Studie av byrom og handlingsrom i Oslo* (ss. 121-151). Oslo: Spartacus Forlag AS.
- Bang-Andersen, A. (1985). *Historien om Østre bydel*. Stavanger: Dreyer Bok.
- Berekvam, Ø. (2009, Februar 12). *Stavanger befinner seg i dag på steinaldernivå når det gjelder kultur*. Hentet Juni 6, 2011 fra [Aftenbladet.no](http://www.aftenbladet.no): <http://www.aftenbladet.no/lokalt/stavanger/-Stavanger-befinner-seg-i-dag-p-steinalderniv-nr-det-gjelder-kultur-2016683.html>
- Berg, C., & Rommetvedt, H. (2009). *Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad - slik innbyggerne ser det*. Stavanger: International Research Institute of Stavanger.
- Bergsgard, N. A., & Vassenden, A. (2009). *Stavanger-regionen som europeisk kulturhovedstad - slik kulturaktørene ser det*. Stavanger: International Research Institut of Stavanger.
- Bergsli, H. (2005). Entreprenørpolitikk og byutvikling - byutvikling og globale trender. I J. Aspen, *By og byliv i endring - Studie av byrom og handlingsrom i Oslo* (ss. 87-120). Oslo: Spartacus Forlag AS.
- Bybanekontoret. (2011, Mai 18). *www.by-banen.no*. Hentet Mai 18, 2011 fra www.by-banen.no: www.by-banen.no
- Congress for the New Urbanism. (2009). Charter of the New Urbanism. I M. Larice, & E. Macdonald, *The Urban Design Reader* (ss. 308-311). New York: Routledge.
- Cormona, M., Heath, T., Oc, T., & Tiesdell, S. (2003). *Public Places Urban Spaces - the dimensions of urban design*. Oxford: Architectural Press.
- European Commission. (2011, Mars 9). *European Commission Culture*. Hentet Mars 9, 2011 fra [European Commission Culture](http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc413_en.htm#): http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc413_en.htm#
- Farrington, D. P., & Welch, B. C. (2004). *Surveillance og crime prevention in public space: Results and policy choices in Britain ans America*. University of Massachusetts-Lowell University of Cambridge.

- Farsund, A. A., & Leknes, E. (2010). *Norske byregioner - utviklingstrekk og styringsutfordringer*. Oslo: Høyskoleforlaget.
- Fimreite, A., Medalen, T., & Aars, J. (2005). By-governance. I A. L. Firmreite, & T. Medalen, *Governance i Norske Storbyer* (ss. 11-35). Fagernes: Spartacus Forlag.
- Flatøe, G. (2011, Februar 15). *Kulturstyrestøtte til Tou Camp*. Hentet Juni 9, 2011 fra Stavanger Aftenblad: <http://www.aftenbladet.no/kultur/Kulturstyresttite-til-Tou-camp-1831393.html>
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class... and how it's transforming work, leisure, community, & everyday life*. New York: Basic Books.
- Florida, R., & Joachim Wrang. (2005). *Den kreative klasse - og hvordan den forandrer arbejdet, fritid, samfund og hverdagsliv*. Århus: Klim, Dansk udgave.
- Garcia, B. (2004, November). Cultural Policy in the Urban Regeneration of Western European Cities: Lessons from Experience, Prospects and for the Future. *Local Economy Vol. 19, No. 4*.
- Gladmat. (2011, Juni 2). www.gladmat.no. Hentet Juni 2, 2011 fra www.gladmat.no: <http://www.gladmat.no/samarbeidspartnere/>
- Haaland, A., & Bergsgard, U. (1999). *En by tar form: Stavangers bebyggelse 1815-1940*. Stavanger: Wigestrånd.
- Haaland, A., & Bergsgard, U. (1999). *En by tar form: Stavangers bebyggelse 1815-1940*. Stavanger: Wigestrånd.
- Halvorsen, K. (2003). *Å forske på samfunnet - en innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- Halvorsen, K. (2008). *Å forske på samfunnet*. Oslo: Cappelen forlag.
- Hamnett, C. (1991). The Blind Men and the Elephant: The Explanation of Gentrification. I *Transactions of the Institute of British Geographers. New Series, Vol 16. No 2* (ss. 173-189). Blackwell Publishing on behalf of The Royal Geographical Society.
- Harvey, D. (1989). *From Managerialism to Entrepreneurialism: The transformation of Urban Governance in Late Capitalism*. Grafiska Annaler.
- Hveding, Ø. (2006, Juni 20). *Kultur er mer enn kulturbevilgning!* Hentet Juni 6, 2011 fra Aftenbladet.no: <http://old.aftenbladet.no/blogg/valgbloggSV/article1044754.ece>

- Jacobs, J. (1989). *The death and life of great american cities*. New York: Random House Inc.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelige metoder*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Johnsen, J. G., & Roalkvam, G. M. (2001). *Storhaug Bydelsleksikon*. Stavanger: Mesi Forlag A.s/Storhaug Historielag.
- Kolumbus. (2011, Mai 18). *www.kolumbus.no*. Hentet Mai 18, 2011 fra *www.kolumbus.no*: *www.kolumbus.no*
- Lees, L., Slater, T., & Wyly, E. (2008). *Gentrification*. London: Routledge.
- Leitner, H., & Sheppard, E. (1998). Economic uncertainty, inter-urban competition and the efficacy of entrepreneurialism. I T. Hall, & P. Huard, *The entrepreneurial city: Geographies of politics, regime and representation* (ss. 285-307). West Sussex: John Wiley and sons Ltd.
- Lynch, K. (2007). Dimension of Performance. I M. Larice, & E. Macdonald, *The Urban Design Reader* (ss. 109-115). New York: Routledge.
- Mai:Jazz. (2011, Juni 2). *www.maijazz.no*. Hentet Juni 2, 2011 fra *www.maijazz.no*: <http://www.maijazz.no/index.cfm/event/mai:Jazz:Article/id/265502/>
- Medalen, T. (2005). Byutvikling - bygge det gode liv på den riktige måten. I A. L. Fimreite, & T. Medalen, *Governance i Norske Storbyer- mellom offentlig styring og privat initiativ* (ss. 227-253). Fagernes: Spartacus .
- Miles, S., & Paddington, R. (2005). Introduction: The Rise and Rise of Culture-led Urban Regeneration. I *Urban Studies, Vol. 42* (ss. 833-839). Routledge.
- Newman, O. (1973). *Defensible Space: Crime Prevention Through Urban Design*. New York: Machmillian.
- Norsk Oljemuseum. (2007). *Oljebyen Stavanger*. Hentet Juni 7, 2011 fra Norsk Oljemuseum: http://www.norskolje.museum.no/modules/module_123/proxy.asp?D=2&C=221&I=540
- Nuart. (2011, Juni 10). *Nuart.no*. Hentet Juni 10, 2011 fra Nuart.no: <http://www.nuart.no/>
- Paoli, D. D. (2006, Oktober 26). *Forskning innen opplevelsesøkonomi - Kompetansebehov og forskningsutfordringer*. Hentet Juni 7, 2011 fra <http://www.kulturognaringsliv.org/assets/ForskninginnenOpplevelsesokonomi.pdf>

- Peck, J. (2005, Desember). Struggling with the creative class. *International Journal of Urban and Regional Research*, ss. 740-770.
- Sæter, O. (2005). Det nye sosiale og symbolske bylandskap - Med politikken som utgangspunkt. I J. Aspen, *By og byliv i endring - Studier av byrom og handlingsrom i Oslo* (ss. 153-175). Oslo: Spartacus Forlag AS.
- Sæter, O., & Ekne Ruud, M. (2005). *Byen som symbolsk rom - Bypolitikk, stedsdiskurser og gentrifisering i Gamle Oslo*. Oslo: Byggforsk.
- Schneider, R. H., & Kitchen, T. (2002). *Planning for crime prevention, a transatlantic perspective*. Routledge.
- Statistisk Sentral Byrå. (2011, Mai 30). *Statistisk Sentral Byrå*. Hentet Mai 30, 2011 fra Statistisk Sentral Byrå: <http://www.ssb.no/folkber/tab-2010-12-16-01.html>
- Statistisk Sentral Byrå. (2011, Mars 13). *www.ssb.no*. Hentet Mars 13, 2011 fra www.ssb.no: www.ssb.no
- Statsbygg. (2005). *Kryss: Veileder - kulturplanlegging i norske byer og tettsteder*. Oslo: Statsbygg.
- Stavanger Kommune. (2009). *Kulturbyen Stavanger 2010-2017*. Stavanger: Stavanger Kommune.
- Stavanger kommune. (2010). *Kommuneplan 2010-2025, Sammen for en levende by*. Stavanger: Stavanger kommune.
- Stavanger kommune. (2010). *Nye Tou - mulighetsstudie*. Stavanger: Stavanger kommune.
- Stavanger Regionen Næringsutvikling. (2009). *Kulturnæringene i Stavanger regionen, strategi- og handlingsplan 2010-2013*. Stavanger: Stavanger Regionen Næringsutvikling.
- Sucher, D. (2003). *City Comfort - How to build an urban village*. Seattle: City Comfort Inc. .
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Tour, B. V. (2011, Juni 2). *www.vmstavanger.com*. Hentet Juni 2, 2011 fra www.vmstavanger.com: http://www.vmstavanger.com/index.php?option=com_content&view=article&id=103&Itemid=230
- Urban Sjøfront. (2011, Mars 1). *www.ostpluss.no*. Hentet Februar 2011 fra <http://www.ostpluss.no>

Urbanism, N. (2011, Mai 23). <http://www.newurbanism.org>. Hentet Mai 23, 2011 fra

<http://www.newurbanism.org>: <http://www.newurbanism.org/newurbanism.html>

Zukin, S. (1982). *Loft Living - Culture and Capital in Urban Change*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Vedlegg 1: Intervjuguide Tou Scene

- Tou scene er et aksjeselskap eid av kunstnere og investorer, fortell litt om dette.
- Er resten av industrien i området med Ostehuset og reklamefirmaene kommet i senere tid?
- Hva betydde kulturåret 2008 for Tou Scene?
- Var det noe forandring før og etter 2008?
- Føler dere konkurranse i cafedriften i forhold til Ostehuset?
- Tou Scene som en strategi innenfor byutviklingsprosessen i Stavanger Øst, hva syntes du om dette?
- Hvordan oppfatter du området Stavanger Øst?
- Hva tror du kunne blitt gjort for å få flere folk inn i området?
- Den blå promenade stopper i badedammen, tror du det kommer en promenade som går ut til Stavanger Øst og Tou Scene?
- Hvordan samarbeider Tou Scene med utviklingsfirmaet Urban Sjøfront og kommunen?
- Er det skjedd noe forskjell før og etter at kommunen kjøpte bryggeriet?
- Hvordan kommuniserer dere med befolkningen når dere har arrangementer?
Markedsføring?
- Hvis dere fikk bestemme, er det noen grep dere ville gjort for å gjøre Stavanger Øst mer attraktivt og publikumsvennlig?
- Har Stavanger fått et bedre kulturtilbud de siste årene?
- Er det blitt mer liv i bydelen de siste årene?

Vedlegg 2: Intervjuguide beboer

- Hvor lenge har du bodd i Stavanger Øst? Hvorfor valgte du å bosette deg i Stavanger Øst?
- Opplever du at Stavanger er i en endringsprosess om dagen? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva føler du kunne gjort annerledes i bydelen for å få den mer levende og trygg?
- Hva er ditt forhold til Tou Scene? Bruker du tilbudene til Tou Scene?
- Hvordan opplever du Tou Scene, kulturbyåret osv
- Tou Scene skal lage øvingslokaler for musikere, er dette noe du vil benytte deg av? Syntes du dette er et bra tilbud?
- Bruker du kulturtilbudene i Stavanger Øst?
- Hva syntes du om sjøfrontsutviklingen med tanke på Badedammen, Lervig Brygge osv?
- Hva mener du om det som bygges i byen? Som nytt konserthus på Bjerksted, og hele boligutviklingen langs sjøfronten i Stavanger Øst?
- Opplever du Stavanger som en kulturby?
- Føler du at Stavanger Øst har fått et bredere kulturtilbud de siste årene?
- Bruker du/føler du at den Blå Promenade blir brukt?
- Savner du at det er muligheter for uteliv i bydelen? Ville dette skapt mer liv? Positivt/negativt?
- Savner du et "tredje sted" i bydelen? Et sted som ikke er hjemme eller jobb, men kafe, butikker, kaffebarer osv, eller er det nok med de tilbudene som er der med ostehuset?

Vedlegg 3: Intervjuguide Stavanger kommune

- Hva er din oppgave når det gjelder Tou Scene?
- Kommunen kjøpte Tou Scene for noen år siden, hvorfor?
- Er det noen grep dere vil ta for å gjøre stavanger øst til et mer publikumsvennlig sted? Refererer til folk som sier at det er litt utrykt og skummelt å bevege seg der.
- Tou Scene en strategi for kultur som byutviklingsprosessen?
- Kan du si noe om planleggingen av kulturaksen i stavanger, fra kommunen sitt ståsted
- Er det tenkt noe urban design i utviklingen av stavanger øst? Noe helhetlig utforming av området med tanke på det estetiske og livet mellom husene?
- Hvordan kommuniserer Tou Scene med befolkningen? Markedsføring osv
- Føler du at Stavanger Øst har fått et bredere kulturtilbud de siste årene?
- Hva syntes du om sjøfrontutviklingen med tanke på Badedammen, Lervig Brygge osv?
- *Hva var de langsiktige målene for Stavanger2008, og hvordan gjennomføres målene?*
- *Hvordan blir kultur brukt som byutviklingsstrategi i Urban Sjøfront området?*
- *Kan man knytte utviklingen av Stavanger Øst, særlig området rundt Tou Scene, Pedersgate og Nytorget opp mot strategiene som ble satt for Stavanger2008 og stavanger kommune sine strategiplaner for kultur?*
- *Hvordan påvirker kulturtilbudet i stavanger øst resten av stavanger?*
- Hvordan skal denne kultur og by-forlengelsen utformes, og hva slags konsekvenser får det for området (Pedersgaten osv).
- Stavanger Øst er et område med levekårsproblemer, er dette noe dere tenker på i planleggingen?

Vedlegg 4: Samtykkeerklæring

Informasjonsbrev og samtykkeerklæring: Intervjudeltakelse på prosjektet "Kultur og den kreative industrien sin rolle i byutviklingen i Stavanger Øst"

Mitt navn er Sissel Nerlie og jeg er masterstudent ved Universitetet i Stavanger, studieretning Byutvikling og Urbandesign. Min masteroppgave er en studie av bydelen Stavanger Øst med fokus på kultur som byutviklingsstrategi og urbandesign i forhold til forlengelse av sentrumsaksen og kulturaksen i Stavanger.

Jeg skal studere kulturaktørene og samarbeidet mellom det private og offentlig når det gjelder satsingen på kultur i denne bydelen.

Spørsmålene som stilles i intervjuet vil variere ut i fra hvilken organisasjon intervjupersonene representerer. Representanter fra lokalbefolkningen vil bli spurt om å beskrive deres bruk av bydelen, deres meninger om den utviklingen som skjer og hvordan de oppfatter samt påvirkes av den sosiale utviklingen av havneprosjektene.

Under intervjuet vil det brukes båndopptaker samtidig om jeg vil ta notater. Intervjuet vil vare fra en halv time til halvannen time, og vi blir sammen enige om tid og sted.

Deltakelse på undersøkelsen er frivillig, og de har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli slettet. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt. Intervjuene vil lagres på min personlige passord beskyttede bærbare PC under feltarbeidet. Det transkriberte intervjumaterialet vil lagres uten tilkjenneivelse av navn og tilknytning når det gjelder intervju med privatpersoner. Innsamlede opplysninger vil anonymiseres ved prosjektslutt og lydbånd vil slettes ved prosjektets slutt, innen 15. juni 2011.

Dersom du vil være med på intervjuet, er det ønskelig at du underskriver den vedlagte samtykkeerklæringen eller gir muntlig samtykke.

Ved ytterligere spørsmål kan jeg kontaktes på mobilnummer 93221505, eller du kan sende en mail til sissel.nerlie@gmail.com

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen Sissel Nerlie

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studien “Kultur og den kreative industrien sin rolle i byutviklingen i Stavanger Øst” og ønsker å stille på intervju.

Signatur.....

Telefonnummer.....